西藏文法

戴傳賢題

西藏文文法

原　敍

此次耶司克氏西藏文文法新版之出，其價值無勞申述。此書於1865年在Kyelan地方，初用石印印行，出書有限，久已絕行。Rost博士勸著者重加改訂，印成善本。著者困於健康，不能從事，轉用屬余，且以原稿及應增材料，悉行交付。惟是耶氏未能躬親，余於其交付之材料，不能充分應用，爰添加 Gyalrabs 及 Milaraspa 之些須說法，并及於西藏之西部方言。此種方言特加注意者，因著者前曾久住Kyelan地方，用是閑習，居印度之英人士與藏人交往，概使用之。

增加之點除經上述，復採用賢愚經（譯者按原本但作 Dzanlun ，即賢愚經，元魏涼州沙門慧覺等在高昌郡譯，西藏文全名爲 འཛངས་

བླུན་ཞེས་བྱ་བའི་མདོ་）中之幾許示例，藉使若干文法規則更加清楚。亦復將石印初版稍加改動，分段次第仍依原狀，惟增第二十三節以求全備。

對音系統差同耶氏字典，僅以ñ易ny，以ä易e(兩皆為ཨ)，欲使所表音讀更為明晰。至於發音細微之辨，讀者須參字典，此文法書示其大略而已。

余最後於Rost博士深致謝忱，不惟此書印行資彼力量，即改正之事亦復得其助力。

1883年五月，H.Wenzel敘於Mayence.

譯者敍

余昔居北平發憤習藏文，頗爲知者所非議。或謂舍田芸田，賢者不爲。或謂正路不由，非所願聞。竊自思維，四境之內，藏文通行於西藏青海西康，及甘肅之一部蒙古之全部，幾與漢文平分領域。爲國家計，吾輩習漢文者寧不當有數萬萬分之一二人事此乎。歐西文明，類在人的外境上覓領土，西藏文明，類在人的內心上覓領土，皆能篤行匪懈。西藏對歐西文明最爲落伍，歐西對西藏文明，亦未得入伍。就其淺言，嘗見所謂『可以託六尺之孤，可以寄百里之命，臨大節而不可奪者，』求之藏士，往往而在。爲文明計，吾儕數萬萬人中，寧不可有一二人事此乎。以此思維，終不退轉。然不顧非議易，尋求教師難，終日馳車，偶獲

問津，或則言語不通，或則講解不明，或則發音易勢，或則時間無閒，其難非一，其事多阻。爰取耶司克氏(H. A. Jäschke)所著西藏文文法(Tibetan Grammar)讀之。居清華園時，將耶司克氏書粗譯一遍以資練習。日居月諸，傭書青島，今夏有以藏文枉見商榷者，乃將寺本婉雅氏藏文法書乘暇迻譯，復將此書 1929 年版重譯一通。審知西藏文法以歐洲文法之條例部勒之，學者事半而功倍，略具高中畢業學力僅需時二月類能粗通，足資學習語言閱讀典籍之用。惟歐人著述，皆依歐人習尚解說，間有不適於素習漢文者之探討，儻得深通漢籍人士，比擬漢文法語法以爲解說，則謂韶盡美矣又盡善也。以余譾陋，假之方便，孜孜爲此，朞年有成。

此書迻譯有誤，讀者幸賜敎正。譯者迻譯

原本略有校改，或逕易原文，或但加意見，多用按語附於本文之後。亦有但改原文，未加按語，如

第十節之སྔོན་ཁ་改爲སྔོན་ཀ་。

第二十九節之དག་ཀྱང་改爲བདག་ཀྱང་。

第四十一節注一之བསླབ་བ་改爲བསླབ་པ་。

習語章中之『你是事情忙嗎？』及『你有事嗎？』二句，前者指在他處事忙，後者指來此有何事而言，義各有當，原本英譯概作 Have you errand (business)？一義，特爲校正。

閱讀實習章中之 ཞིང་མཁན་ 改爲 ཤིང་མཁན་。

諸如此類，未能縷數，皆由譯者信筆直書，以致未及附語。譯者於原本譯義及藏字二端

，凡有改易，皆所確知，既不敢妄改，亦不敢不改。

譯者於全書章節一仍舊貫，獨於書末添加『藏漢語法對勘』一章，取本書習語章中之羅馬字標音全文易爲藏字，一歸於拉薩語。拉薩語者猶漢語之北平語，英語之倫敦北部語，日本語之東京語，此亦上述以漢語法比擬之一道。其用意所在，已說明於其本章中。惟將羅馬字標音全文一歸於拉薩語之方，既異原文，理應述例。

（1）習語章中標音之語，率分爲西藏西部音及中部音，其中部音之語率爲拉薩語，就中有西部與中部語詞全同而僅音異者，如對勘章句所列第一句第二句第三句之類是，對勘章中但列文字當與西部無別。

（2）習語章中有僅列西部音而無中部音者

，則就其語義變爲拉薩習語，如第七句第八句第十三句之類是。

(3)習語章中雖僅列西部語，而其所列之西部語卽亦拉薩之通行語，則不須改易而直列之，如第三十九句第四十七句之類是。

(4)有西部語音與中部語音並列之處，考其西部語亦拉薩習用之詞，則亦並列之，如第六句之類是。

(5)有雖列爲中部語音而非今日拉薩通行之語者，則亦改爲拉薩語列之，如第三十五句第四十一句第四十二句之類是。

由茲五例，錄成對勘章中之藏語。

上來述迻譯之因迻譯之方及增錄之法竟，次當略陳固陋，貢於當世。西藏之地域非他，其中一部卽三百篇所謂來享來王之羌也。今日

拉薩之北一帶高原猶名羌原，接壤青海，未改舊稱。因之藏人謂北方亦曰羌。西藏之人民非他，卽我華夏民族之支流餘裔也。我先民在儒道兩家未形成以前，人民信仰率趨巫教，稽諸載籍，班班可考，自儒家道家形成而巫教衰矣。我華夏民族之特性，論文化不論種族，有但能沐我儒道之文明形式者，雖在異族亦必援爲同類，故以儒道同化他人之力强而巫教遂不復再興。其有抱持巫教不入儒道，則西住羌原漸及藏衛，有清稱之曰西藏。西藏人自古昔迄於今茲皆自稱曰 བོད་ 。བོད་ 音爲 bö'，巫之對音，揆以古無輕唇之例，巫字古聲自讀重唇，聲如 bö' 矣。佛教未入西藏以前，藏人趨奉bö'教，亦卽巫教，其典籍曰十萬白龍，中土之遺製。自西藏佛教大興而巫教亦衰，今時有手持巫籍於藏土者，藏官見之，立刑其人，且火其

書。

漢藏溯源，既如彼述，同本異支，關係密比，安懷之責，豈在他人。又其地者乃我中華之一部，今囿有於邦域之中一種不同之重要文字不加研究而可稱爲現代國家者乎。不知其文字言語，則無從周知其民隱，且無從了解其文化，何言安懷。平居讀史記兩漢書，竊怪兩漢因國防而通西域以斷匈奴右臂，諸書紀載西域諸國之情俗道里，獨無片言及其文化。據今日史家考證，當兩漢時西域之文明燦然大備，東漢譯經之士來自西域非同昧昧。後漢書記西域事，出自班超之子勇。勇生長絕域，於超設施，見聞必周，壯歲入朝，復出玉門躬任邊事，以如此之人而記載聊復爾爾，非勇之疎，實則雖卓出如班超者亦未能究心及此。於以知西漢之奏功西域，僅恃張騫之聯婚烏孫一謀。東漢

之奏功西域，僅恃班超之以夷制夷一語。馭之以策而不能化之以道，臨之以武而不能守之以文，以故漢於西域通而復絕，終至不通，失敗之因，端坐於此。西藏文化，卓然自樹立，元明兩代皆加注意，在清尤甚。用能內外相安，休戚與共。今不知其文字語言，將安從了解其文化耶。

西藏文化之初步，在於鍛鍊心性，使之最極調柔，此謂調柔者非謂柔弱乃謂至剛。人之心性，必鍊至至剛之最極調柔，始足堪忍一切難行苦行永無斷絕。譬之以鐵鍊鋼，鍊通常使用之鋼尚易，鍊飛機摩托之鋼至難，製造飛機原理簡單，然不得堪任其摩托之鋼，將何能高飛天空往來自由。西藏文化之特質在於實踐，有如俗諺所謂『說到口裏做到手裏』，鍛鍊心性而能如堪任飛機摩托之鋼，惟彼足以當之而

無愧，寧不當由通曉其文字語言以從事研究之耶。

我中國之於佛敎文化，於漢譯典籍所生影響外，有二大特色。其一爲迦膩色迦王之四次結集經典。彼貴霜王朝者，實由我秦漢間居甘肅境內之大月氏遞嬗而出，不得謂與我中國無關。其二卽爲我同本異支之西藏，舉土佛化，深具特質，寧不當保護光大之，況復全世佛典僅巴利文及西藏文之一分，未經漢譯，圖使佛典全分，漢文悉具，當非妄念，則研究藏文，未可緩也。

尙欲爲史學家進一言。西域史實之探討，方在進行時期，藏文傳記，關涉不少，人多利用之以資考證。藏人之視蒙古有如一家，自昔已然，蒙古文字襲自藏文，前輩達賴亦有自蒙土轉生者。欲使蒙古史實澈底研究，藏籍未可

棄置。又如藏文文成公主傳乾隆傳等類，自唐書迄於清史，有直接關係之史料，所在多有。凡此之類，歐洲及日本人士尚未能充分引用，求索之責，學者是賴，急起直追，詎異人任。吾輩讀周秦兩漢書，於其典制習俗每多隔膜。瞻彼西藏，恍如揖讓進退於周秦兩漢之間，所謂其時之諸侯王制，公私田制，師承口授之風，讖緯圖籍之備，未可一一數。昔之彷徨於故紙堆中者，一旦得獲實睹而決擇證明之，其爲快愉，何可比言，此亦學者所當究心之事也。

抑此書者爲論語言文字之作，藏文與漢文之關係，藏語與漢語之關係，其略可得而言。藏文當唐貞觀中雖彷自梵語之蘭查體，而以西藏與我華夏爲異支同本故，究不能掩其處處因襲漢文之痕跡，今自形義聲三面各別明之。

一曰，以形體言，藏文不外獨體合體二種

。獨體者以三十字母之一，或加四元音符而成字之謂，此在漢文，列形雖多，而其單體之字源不逾二百，併其同音，所得不逾數十，如寫『主中國』三字爲『、丨囗』，此獨體也。合體有上加下加前加後加重後加五種之別。上加者加他字母於一字母之上，同於漢文『大』上加『一』而成『天』。下加者加他字母於一字母之下，同於漢文『日』下加『一』而成『旦』。前加者加他字母於一字母之前，同於漢文之『工』前加『水』而成『江』。後加者加他字母於一字母之後，同於漢文之『丰』後加『邑』而成『邦』。重後加者於後加字之後重加他字母，同於漢文『木』之後加『木』重加『彡』而成『彬』。一字之成有不加者，有僅加其一種乃至並加其五種者，故藏文最複雜之字形，爲一中心字母而並具上加下加前加後加重

後加五形之字，例如

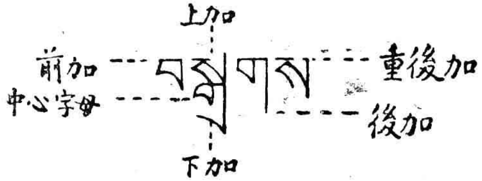

亦可勉强擬以漢文之

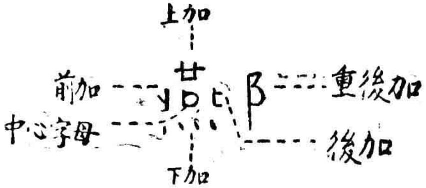

其所加之字，有仍原形者，有變原形者，其變原形之字母，亦同漢文之『邑』變爲『阝』之類。藏文字形之變化僅此，何其類似之甚歟。同本異支之民族，固應如是。

二曰以字義言，訓詁之道條例繁多，姑舉一二爲說。訓詁之中有舉別體以該全體之例，藏文 སྲང་ 義爲斤兩之『兩』，然權名亦可稱

སྲང་，བྲེ་義為升斗之『升』，然量名亦可稱 བྲེ་，此在漢文，宇字之義為屋簷，然稱屋亦可曰宇。輪字之義為車輪，然稱車亦可曰輪。訓詁又有舉全體而但指別體之例，藏文 ཟངས་ 字之義為紅銅，然稱壺亦可曰 ཟངས་ ，為銅製故。དཀར་ཡོལ་ 之義為瓷器，然稱碗亦可曰 དཀར་ཡོལ་，為瓷製故。此在漢文，衣為總稱，然稱褌亦可曰衣，如爾雅『以衣涉水為厲』之衣是。金為總稱，然稱鐘鼎亦可曰金，如呂覽『故功績銘乎金石』之金是。

三曰以字音言，嘗聽藏人稱說『青菜，大碗，鴨子，豆腐，豆芽子，筷子』等語，皆同漢音，不能解為偶合。循讀藏典，往往得見音同之字，如『我自己，你自己』之自己字為 ཉིད་ ，音讀為ñi ，非『己』之變音而何。第二人稱之尊稱 ཁྱེད་，音讀為 k'yen ，非『卿』之

變音而何。此明明爲唐宋以來相承之音。阿底峽之弟子某譯師之讚文中，稱美支那君王爲ཏུང་ཀུས་（今本作 སྟོན་ཁྲིན་），音讀爲 tuṅ-kụ̄，西藏及青甘積學之士，羣定爲『東貴』之對音，意謂支那君爲東方之貴者。此文作自元代，明爲元時藏人用漢音作文之確證。復見藏音『一，二，三，四，五，』等字，與漢語古音同，與日本語之音讀亦同。日本音讀之音旣來自漢土，則藏音羣相從同者絕不能斷爲與漢語無關。語言之音由時地不同而有演變者，往往韻易變而聲難變，以故漢文訓詁以聲求之多得眞諦。依此見解，乃廣取藏文漢文音近義同之字，更合以日本語之吳音漢音唐音三種，灼然見其聲皆相同，否亦至近。凡此類字，爲數繁多，取錄二十於此，以資徵信。

心　སེམས་ (sem)　シン

意	ཡིད་ (yi)	イ
頸	སྐེ་ (ke)	ケイ
我	ང་ (ṅa)	ガ
名	མིང་ (imṅ) [miŋ]	メイ
毒	དུག་ (dug)	ドク
民	མི་ (mi)	ミン
王	ཝ་ (wa)	ワウ
死	ཤི་བ་ (ŝi-wa)	シ
瓶	བུམ་པ་ (bum-pa)	ビン
誰	སུ་ (su)	スヰ
殺	བསད་པ་ (sä'-pa)	サツ
孔	ཁུང་ (k'uṅ)	コウ
界	ཁམས་ (k'am)	カイ
思	བསམ་ (sam)	シ
困	དཀའ་ (ka)	コン
口	ཁ་ (k'a)	コウ

何	ག་ (g'a)	カ
銀	དངུལ་ (ṅul)	ギン
目	མིག་ (mig)	モク

日本文化，源於中土，音讀所從，其理易明。西藏文化，來自天竺，而約定俗成之音同漢者，雖欲謂其爲非同本異支之民族而不可得。

試再以漢藏語法相較，更有令人憬然之處。漢藏語法相異之特點有二，一者藏語法組以梵語之八囀聲，二者總動詞置在各句之終了，雖具此違，究不能掩其同法之迹。漢語問人年歲每曰尊壽幾何，壽而曰尊，敬之之詞，藏語此種增字，風尙普遍，雖在鄉人，類能運用。其曰尊壽，則言སྐུ་ཚེ་，སྐུ་音讀 ku, 義當於『尊』本義爲『身』，『骨』之對音。如言乾燥地方，則曰སྐམ་ས་ kam-sa。若言地方乾燥，則曰

ས་སྐམ་པོ་ Sakam-po。po 爲尾語，可置勿論，Sa 義爲『土』來自梵語，漢譯『刹』是。Kam 卽『乾』字，一音相承，或言乾土，或言土乾，藏之與漢，語法何殊。如言『很大』，則曰 ཤིན་ཏུ་ Ŝin-tu（很）ཆེན་པོ་ Čem-po（大）。若言『大大的』，則曰 ཆེན་པོ་（大）ཆེན་པོ་（大），『很大』之與『大大的』，語義雖同，語法則異，藏之與漢，兩俱同倫。如言『莫多躭擱！』則曰

མང་པོ་ man-po(多，卽漢語『茫，莽』等字之轉音）མ་ ma(莫，卽漢語『莫，無，沒，蔑，勿，毋』等字之轉音）འགོར་ gor（躭擱，卽漢語『擱』字之轉音）

言『莫慢慢的躭擱！』則曰

ཡུང་རིང་པོ་ yun-rin-po（慢慢的）མ་ ma(莫）འགོར་ gor（躭擱）

二語之說法不同，二語之意旨全同，漢藏相較，何其吻合乃爾。又如

མགྱོགས་པོ་ gyog-po (快) ཤོག་ ṡog(來)

當譯作『快來』不可譯作『快快來』。

མགྱོགས་པོ་（快）མགྱོགས་པོ་（快）ཤོག་(來)

當譯作『快快來』，不可譯作『快來』

漢藏語法，亦復相同。又如問人名號，可變爲種種說法，

1. ཁྱོད་K'yö (你)ཀྱི་ Kyi (的)མིང་ལ་min-la(名字) གང་ gaṅ(甚麼)ཟེར་གི་Zėr-gi(叫)ཡོད་yö(是)དམ་ d'am(呀)

當譯作『你的名字是叫甚麼呀？』

2. ཁྱོད་(你)ཀྱི་(的)མིང་ལ་(名字) གང་ (甚麼) ཟེར་གི་ (叫) ཡོད་(是)

當譯作『你的名字是叫甚麼？』，不可

有『呀』字。

3. ཁྱོད་(你)ཀྱི་(的)མིང་ལ་(名字) གང་ (甚麼) ཟེར་ (叫)

當譯作『你的名字叫甚麼？』，且不可有『是』字。

4. ཁྱོད་(你)ཀྱི་(的)མིང་ལ་(名字) གང་ (甚麼) ཡིན་ yin(是)

當譯作『你的名字是甚麼？』，不可將『是』字作『叫』。

5. ཁྱོད་(你) རང་ raṅ (自已) མིང་ (名字) ཇི་ Ji(甚麼) ཡིན་ (是)

當譯作『你自已名字是甚麼？』須加『自已』一語。

6. ཁྱོད་(你)རང་(自已)མིང་(名字)ཇི་ (甚麼) ཟེར་ (叫)

當譯作『你自已名字叫甚麼？』不可將

『叫』字作『是』。

7. ཁྱེད་ k'yĕ(您)རང་(自己)མཚན་(T'san稱呼)ཇི་(麽甚)ཟེར་(叫)

當譯作『你自己稱呼叫甚麽？』，此較爲恭敬之問語，注意『您』字不可譯作『你』，『稱呼不可譯作『名字』。

8. མཚན་ལ་(稱呼)གང་(甚麽)ཞུ་གི་ Żu-gi(請教)ཡོད་(是)

當譯作『請教是甚麽稱呼？』，此更加恭敬之問語，其句首之第二人稱以不說出爲佳，若必說出則用ཁྱེན་རང་音義皆當於漢文『卿』字，如舊史所載『卿本佳人何爲作賊』之類，此稱自是通行於六朝時代。

種種說法，無不與漢語法一一吻合，斯誠大可注意之事。儻與英語法相較，則無從吻合，如

དེ་ d'e(那個)ཏོག་ཙ་ tog-tsa（一點兒）ཡོང་བ་ yoṅ-ṅa(行) མི་ mȧn(不) འདུག་ dug(有)

漢譯當作『那個有一點兒不行』，語法與義，兩皆從同。

而英譯當作That Would not be quite right 義雖相近，語法實不相合。

又如

འདི་ di(這個) བྱེད་ Jĕ(做) ཐབས་ tab(方法) ཡོད་པ་མ་ yö-wa-ma(沒有) རེད་ rĕ(是)

漢譯當作『這個是沒有方法做』，語法與義，皆無差異。

而英譯當作 There is no help for it. 意近而語法懸殊。若改譯作There is nomeans of doing for this. 語法雖近

似，然在英語則不自然，勉强牽就矣。

更在本書第二十節中舉一例

ཁྱོད་ K'yö(你)ཅི་ ċi(甚麼)ཟེར་ Zér(說)ཁྱོད་(你)ཇི་ji(甚麼)སྨྲས་པ་ mā̤-pa(所說)བཞིན་དུ་ Ż in-d'u(依照樣子)བྱའོ་ ja-o(去做)

原本英譯作 Whatever You may say and ask of me according to that I Will act, or I will grant you whatever you ask. 彼誠知其難譯，故破向例譯作兩式，然於語法皆有未合，此非彼著者之咎，良以藏英兩種語法，本自參差。若在漢譯，則當作『你說甚麼，(就)依照你所說甚麼樣子去做』意合而語法亦合，論其譯事，頗見輕而

易舉之狀，漢藏同本，故能若是。

凡所述例，皆舉一隅以見全體，至於專論，則條例繁多，非茲所具。就譯者之觀察，試以北平語爲言，藏語與北平語差異之程度，不過如蘇州語與北平語差異之程度而已，所不同者，蘇州語與北平語，同用衍形之漢字爲音符，藏語乃別造一種衍聲之字爲音符，若欲溝通漢藏語言，當非十分困難之事。

居今日而言溝通漢藏語言，乃至溝通漢藏文化，似爲當務之急。詩不云乎『伯也執殳，爲王前驅』擁篲淸塵之役，煦未之逮也而有志焉。

中華民國二十三年八月蓬安張煦敍於青島。

目　錄

第一篇　字音論

1. 字母　1.
2. 發音附說　3.
3. 元音　4.
4. 綴音　6.
5. 輔音隨字　7.
6. 二重元音　9.
7. 複合輔音　10.
8. 前加字　16.
9. 字　重音　長短音　19.
10. 句讀法　21.

第二篇　字品論

第一章　區指詞

11. 藏文區指詞之特性　29.

12. 區指詞之相互差別 31.

13. 無定區指詞 33.

第二章 實詞

14. 複數 34.

15. 變用 35.

第三章 形容詞

16. 與實詞之關係 43.

17. 比較法 44.

第四章 數詞

18. 基數 49.

19. 序數 53.

20. 數詞附說 54.

21. 加倍數字 55.

22. 副詞數字 55.

23. 成分數字 50.

第五章 代名詞

24. 人稱代名詞　56.
25. 所有格代名詞　60.
26. 反身代名詞　61.
27. 指示代名詞　62.
28. 疑問代名詞　63.
29. 關係代名詞　63.

第六章　動詞

30. 小引　66.
31. 動詞之異式　67.
32. 無定式　69.
33. 兩用式　70.
34. 有定動詞　72.
35. 現在時　74.
36. 過去時　76.
37. 未來時　78.
33. 命令語氣　80.

39. 助勢動詞 82.

40. 存在動詞及助動詞 84.

41. 動名詞及動詞變體 89.

第七章　副詞

42. 副詞可分爲三類 106.

第八章　職位詞

43. 職位詞有二類 109.

第九章　接續詞

44. 與接續詞之關係 120.

第十章　感歎詞

45. 與感歎詞之關係 123.

第十一章　字之孳乳

46. 實詞之孳乳 124.

47. 形容詞之孳乳 126.

第三篇　章句法

48. 字之排列次第 129.

49. 格之用法　130.
50. 簡句　132.
51. 繁句　134.

補遺

習語　141.
閱讀實習　155.
習用動詞表　167.

增錄

藏漢語法對勘　175.

第一篇

字音論

1.字母　西藏文字母，當唐貞觀中（約632年頃，見 Köppen II, 56），藏王棄宗弄贊（སྲོང་བཙན་སྒམ་པོ་ śron-tsan-gam-po）遣其大臣通密織布札（ཐོན་མི་སམ་བྷོ་ཊ་ T'on-mi-sam-bho-ṭa）仿自梵文之蘭查體（ལཉྫ་ཚ Lañč'a）而成。各西藏母字所從出之梵文，用Nāgari形並列於下表。

	戛音	透音	濁音	鼻音
喉音	ཀ་ क ka	ཁ་ ख k'a	ག་ ग ga	ང་ ङ ṅa
上腭音	ཅ་ च ča	ཆ་ छ č'a	ཇ་ ज ja	ཉ་ ञ ña
齒音	ཏ་ त ta	ཐ་ थ t'a	ད་ द da	ན་ न na
唇音	པ་ प pa	ཕ་ फ p'a	བ་ ब ba	མ་ म ma
嘶音	ཙ་ tsa	ཚ་ t'sa	ཛ་ dsa	

	ཝ་ व wa	ཞ་ ża	ཟ་ za	འ་ ạ
半元音	ཡ་ य ya	ར་ र ra	ལ་ ल la	
	ཤ་ श śa	ས་ स sa	ཧ་ ह ha	ཨ་ 'a

在上列表中，見有數個音符，加以表示不知梵文之音。其中之斷音ཙ་ཚ་ཛ་明明自上腭音諸字變出，於其右肩上各附以旗標。但在梵文翻譯對音時，藏文用諸斷音字代替原來之腭音字（如以ཙན་代 चान），必能揣知此等輔音之斷音，現時通用於雪山南坡之印度人中（彼等讀चार爲 Tsār,四等），原係西藏字母所從取仿之常用印度語（兼參照阿富汗之ځ及څ亦出自ج及چ）。ཝ་係自བ་變出，བ་常讀如V音，如下文所示；梵文對音時，व及ब二者通常僅以བ་爲之。ཞ་之造成似自ཤ་出，其音有關。ཟ་明明僅爲ཟ་之翻寫。ཨ་符合於梵文अ。འ་爲新創；其任務見於下節。——在對音時，特用於

表明梵語之字有下列二事。

(a) 屬於舌音諸字，單純翻轉諸齒音字為之：如ཊ་ཏ，ཋ་ཐ，ཌ་ད　ཎ་ན。

(b) 濁音透類字，則置 ཧ་ 於諸濁音字之下：如གྷ་ག，ཛྷ་ཛ，ཌྷ་ཌ，དྷ་ད，བྷ་བ。*)

2.發音附說　(一)觀察上文所示之字母發音，當牢記不忘者，戛類字ཀ་ཏ་པ་之發音毫不與透音混雜，卽如 Skate, Stale, Spear 諸字中之 k, t, p; 透類字ཁ་ཐ་ཕ་之發音，迫之使硬於kate, tale, peer諸字中之k, t, p;濁音字 ག་ད་བ་類似 gate, dale, beer諸字中之 g, d, b。

(二)同一殊異當應留心為ཙ་ ཚ་ ཛ་ 或 č, ĕ, j (č

(* Dr. Haas 著有印度語字母之分門詳明解說，見於 The publications of the palacographical society oriental series IV pl XLIV。

音一如 church ；c 音同一不雜有透音；j音如 judge）之與ཙ་ཚ་ཛ་或 ts, t‘s, ds。

（三）ཞ་爲 ś音或 leissure 中之 s 音之低柔變音（法文中 jamais 之 j 音但稍腭化）。

（四）ང་爲英文 Sing 中之 ng 音，但在藏文常置於一綴音之首。

（五）ཉ་ ñ 爲印度語ञ，或 new 字之字首音，new 字當拼爲ཉུ་ñu。

（六）西藏東部或川邊之方言，低柔輔音 ག་ད་བ་ཛ་ཇ་ 用爲一綴音之首字時，讀爲透音，類似印度語ख，थ，फ，छ，或實難與通常英文之 k, t, p, ch 有別；在西藏西部各地ཞ་及ཟ་之與ཤ་及ས་亦較難區別（除見於第七節之八外）。

3.元音 （一）輔音各字母皆有含有一伴隨之元音 a，一如其所從出之梵文原型，且無表示 a 音之元音符，若讀爲他種元音，則必須添

加特殊之他種元音符於其上或下。特殊之元音符爲 ི，ུ，ེ，ོ，四種，依其次第，發爲德語意語及多數其他歐洲語言中之 i, u, e, o 音，即 ི 似 machine, tin 中之 i 音；ུ 似 rule, pull 中之 u 音；ེ 似 say中之 ay，或ten中之 e；ོ 似so，on中之 o。所應特別注意者，凡諸元音，包括 e 及 o（不似其音符所從出之梵文元音），皆爲短音，除在特殊情形之中說明於下者外（見第九節之五之六）。西藏語言無長音故也。

(二)元音爲首字時，以ཨ་爲字基，有似Urdu之 ع，例如ཨ་མ་ama，（母親，阿媽）。

(三)འ་原與ཨ་有別，後者表示先閉喉而後開所發之一元音，帶有輕微爆音爲亞拉伯人所表示之 ع (عين)，如諸字ཧ་之 a; lily, an 莖內長類，西藏字母當爲 ཨའ་ཨའ་ ཨར་；འ་則反是，僅爲元

音而無可聽得之開喉音（如亞拉伯語之 ʃ 而無上），如在 Lilian則爲 ལི་ལི་འན་。在西藏東部須嚴密注意二者之殊異；假使其元音爲o或u則特別努力以圖避免ཝ་音，而使其音類似 wo及wu：འོ་མ་（牛乳）之音有似wo-ma；འུག་པ་（貓頭鷹）則同 wug-pa。在西藏西部則不類是，འ་音正與ཨ་音相似。

4.綴音　西藏語言係單綴音，卽凡字僅由一綴音而成，然一字之參合部分在各種情形中不能認可其爲單獨性，實則諸多組合所致。在每一綴音之末於其上旁之右側置一小點爲記，名曰點符ཚེག་t'sag，如一綴音 ka之ཀ་是。除在線符之前（線符 ཤད་šad 見第十節），此點符恆常置於一綴音之末而不有省易，惟ང་雖當線符之前仍舊須保持其點符 t'sag。緣此設見有一點在兩個以上輔音之後，則是表明其僅爲一綴音

，且其中含有一個元音：ཀ་ར་ ka-ra, ཀར་ kar（參照第五節之八）。

5.輔音隨字(一名添後詞)（一)隨字僅下列十字母：ག་ ང་ ད་ ན་ བ་ མ་ འ་ ར་ ལ་ ས་（其中有四字母可更聯以添重後詞 ད་，見本節之五）置於一綴音之末尾。

(二)所應注意者，ག་ད་བ་爲隨字時，其發音絕不似英文中 leg, bad, cab 之 g, d, b, 惟隨地不同而異其狀。在拉達克發音似 k, t, p 例如 སོག་ —sock, གོད་ —got, ཐོབ་ —top。

(三)在全中部西藏，隨字ད་及ན་，有時及於ལ་，變易其前置元音之音：a 變爲 ä（類似英文 hare, man之a），o 變爲 ö（法文 jeu 之eu），u 變爲 ü（法文 mur 之u)。在其他各處之大部分，ག་ད་之發音難以聽出，因此སོག་，གོད་ 變爲 sŏ'， gŏ'。在後藏地方甚至隨字 ག་ 音難以識

別，且隨字ག་特別在o之後幾溶化爲元音a：སོལ་བ་ so-wa, དཀོན་མཆོག་kon-choa*。)

(四)隨字ས་僅在北部拉達克音讀如 s,若在別處則變爲 i 或全然隱沒，延長，或甚至同時變異其置前之元音。下列諸字 ནས་（稞麥），ཤེས་（知），རིས་（圖様），ཆོས་（法），ལུས་（身），在北部拉達克地方讀爲nǝ̄s, šěs, ris, č̌os, lǔs;在拉和爾地方讀爲 nai, shei, rī, č̌ɔ, lū;在拉薩地方及爲人所崇尚之雅音則讀爲 nǝ̄, šē, rī, č̌ọ̈, lṳ̄。

(五)在若干字中隨字ས་添附於隨字 ག་ང་ བ་ མ་ 之後，謂之二重隨字，亦謂之添重後詞，例如 ནགས་（森林），གངས་（冰川），ཐབས་（方便），རམས་（靛青）；依其次第在北部拉達克地方讀爲

*）དཀོན་ 義爲珍寶，མཆོག་ 義爲最勝，合之則義爲最極殊勝之珍，用爲佛法僧三寶之寶，དཀོན་མཆོག་གསུམ་ 正譯三寶。

nacks, gaṅs, t'aps, rams, 在別處讀爲 nack (在衛地：nā)，gaṅ(東部ghang)，t'ap, ram。

(六) ན་居བ་及མ་之前，尤其在於東部，甚常讀爲m,例如 ཉན་པ་ ñäm-pa，ཉོན་པ་ ñöm-pa，སྙེམ་པ་ ñem-pa。

6.二重元音　(一)藏文之二重元音，僅將元音 i, o, u 之一添附於他一元音之後(見第十五節之一，第三十四節之一，第四十六節之五)。此等添附元音常寫爲 འི་འོ་འུ་ 絕不寫爲 ཡི་ 等(參照第三節之三)；聯合音 ai, oi, ui (如 བཀའི་，མགོའི་，དུའི་ 諸字中之音) 之發音甚似ä̱, ö̱, ü̱,因此綴音 ནའི་，ཀའི་，ཟའི་，ཚའི་，ལུའི་ 僅能在若干鄉土方言中分辨清楚，已說明於第五節之四者。

(二)此外 ao, eo, io, oo, uo, au, eu, iu (བཀའོ་，སྲེའོ་，བགྱིའོ་，འགྲོའོ་，འདུའོ་，གཡུ་，བྱེའུ་，ཁྱིའུ་)之

發音，以二者迅速聯接，但其各元音皆清晰可別，在韻律學中常視為一綴音，惟用於韻文為整齊句字起見可計算為兩個綴音。

7.複合輔音　(一)以一輔音加於他一之上或下，其中往往有變原式者。

下加輔音　(二)字母ཡ་ y變形為ྱ聯接於三喉音三脣音及m 音之下，為ཀྱ་ ཁྱ་ གྱ་ པྱ་ ཕྱ་ བྱ་ མྱ་。前三字在多數情形中，保存其原來發音，為 kya, k'ya, gya (後者在東部為ghya見第二節之六)。蒙古人讀西藏字音，依其次第，訛為 ĉ, č, j, 其顯著之例證卽通常讀 བཀའ་ འགྱུར་ (經藏)為kanjur音，以代kangyur，或雅音ka-gyur。པྱ་，ཕྱ་，བྱ་ 幾於各處讀音皆無異於 ཅ་，ཆ་，ཇ་ (除在西部方言中，居e及i之前，消去y音獨發 པ་，ཕ་，བ་音)。མྱ་ 讀為 ny直等於ཉ་。

(三)ར་ r 變形為ྲ་加於喉音齒音脣音之 ན་མ་ས་

ྲ་之足下。在若干地方，如補慈一處，此等複合字依字面發音讀似 kra, khra 等，但最極普通之習慣發音，殊似印度語之卷舌上腭音，即 ཀྲ་，ཏྲ་，པྲ་不分等於ཊ ṭ; ཁྲ་，ཐྲ་，ཕྲ་ 等於ཋ ṭh; གྲ་，དྲ་，བྲ་等於ཌ ḍ（在中部為 ḍh）；僅 བྲ་依字面讀為br 不能謂為非常。ཤྲ་及སྲ་二字清晰可辨；ཤྲ་音類似 shrub之 shr，སྲ་ 帶r音亦為常讀。其在衛地 r 音近於全部消去：如ཕྲ་p'a，སྲ་sa 等。

（四）有六字母常以ལ་聯結於其下：ཀླ་ གླ་ བླ་ ཟླ་ རླ་ སླ་；此等字除ཟླ་ 音讀為da外，餘字皆僅ལ་發音。

（五）三角形△，有時加於一字之足下係用在梵文之表有下加字ཝ，如以 སའ་ ཧའ་（參照第九節之末）代སཱ ཧཱ；且今日在藏文發音等於ō： sōhā ；此原始藏文之形，僅存於今日為正字學之符號，以區別同形異義之字，如 ཚ་ t'sa

(熱)及 ཚྭ་ t'sa(鹽)；但其讀法至少有若干字在於巴底（例如རྩྭ་rtswa 草），定可推知古昔言語通能聽出。

(注)關於此類複合字，如ཕྱྭ་（命運)者其音實難知曉，設或 v 之發音不在 y 前，如何能依字面之綴法發音。

上加輔音　(六)ར་ r 加於十一輔音之上，其中十輔音上之ར་須變形為┬狀：རྐ་ རྒ་ རྔ་ རྗ་ རྟ་ རྡ་ རྦ་ རྨ་ རྩ་ རྫ་，惟加於ཉ་上之ར་仍作全形如རྙ་字是。上加字ར་鮮能聽出其發音，惟在複合詞中前一字有元音符則後一詞之上加ར་有音，例如ཨུ་རྒྱན་ urgyán, urgyén(拉和爾地之古名)，རྡོ་རྗེ་dórje（ vajra 金剛)是；又方言中亦間有發音者，拉達克人常讀其音等於 s ，例如 རྟ་ sta (馬)在別處則讀為 ta。

(七)上加字ལ་加於字母表中之戛類前四字，濁

音前四字，及ང་字ཉ་字之上，今西部地方其音常微弱可聞，在於他處全然無音，惟ལྷ་字在西部讀同ལ་而在東部讀明晰之透音爲 hla或 lha。

(八)上加字ས་加於喉音諸字，齒音唇音之透類外諸字，及ཉ་字ཙ་字之上。多數情況在拉達克地方淸晰發音，而在他處則削去。*)

(九)ག་ ད་ བ་ ཇ་ ཛ་之上有任何上加字，則皆不讀透類音，已說明於第二節之六，且讀同 g, d, b, j, ds。

(十) ཛེ་ ཙ་ ཛ་ 常亦失其附隨之音而讀似 j, s, z。

示　例

ཀྱིར་ཀྱིར kyir-kyir 圓

ཁྱི་ k'yi 犬

གྱེན་ལ་ gyen-la 在上

*)在下例中用 s 加括孤，如 s)kom 。

ཕྱུགས་ ćug(s)衛：ću 家畜
ཀྱུ་ kyu 鉤
ཁྱོད་ k'yod, 中部：k'yö' 你
ཕྱུག་པོ་ ćug-po 富
ཕྱེད་ 西部：p'ed, 中部：ćĕ' 一半
བྱ་མོ་ 西部： já-mo, 中部：j'amo 母雞
སྙ་ངན་ 西部：ña-ṅán, 中部：-ṅän 苦惱
ཀྲམ་ ṭam 白菜
ཁྲིམས་ ṭ'im(s) 法律
གྲང་མོ་ 西部 ḍaṅ-mo, 中部：ḍ'o 冷
ཕྲུག་གུ་ ṭ'ug-gu 小孩
སྲན་མ་ śran-ma, srän-ma 豆
བླ་ la 薪金
རླུང་ (པོ་)luṅ(-po) 風
ཟླ་བ་da-wa（見第十一節之注） 月
རྣོན་པོ་ nón-po, 中部：no̤m-po 銳利

ལྗང་ཁུ་ jaṅ-k'u（拉達克：ljo）　綠色

སྐོམ་ (s) kom　渴

སྒོ་ (s)go　門

སྒྱུར་བ་ (s)gyùr-wa　變化

སྤྱིན་ 西部：(s)pin，中部：čin　膠

སྤྲེའུ་ ṭc-u, 拉達克：ŝre-u　猴

སྨན་ 西部(s)man,中部：män　藥

བྱེ་མ་ 西部：bė-ma, 中部：j'ema　沙

མྱུར་དུ་ ñur-du　迅速

ཁྲལ་ ṭ'al　稅

གྲི་ 西部：ḍi, ḍ'i（補蕊：gri）　刀

དྲང་པོ་ 西部：ḍaṅ-po, 中部d'aṅ-po　直

བྲག་ ḍag, d'ag (brag)　石崖

ཧྲུལ་པོ་ ŝrul-po　撕碎

བླ་མ་ lá-ma　喇嘛

སླ་མོ་ lá-mo　容易

རྐང་པ་	kaṅ-pa	腿
བརྫུན་	西部：zun，中部：dsün	誑語
ལྟད་མོ་	tad-mo（拉達克 lto），中部：tä'-mo	風景
སྐྲ་	西部：ṡra*，中部：ṭa	髮
སྒྲ་	ḍa（鄉音：ra）	聲
སྤུ་	(s)pu	汗毛
སྤྱོད་པ་	西部：(s)čod-pa 中部čö-pa	習行
སྦྲུལ་	西部：(sb)rul，中部：ḍul	蛇
སྨྱོན་པ་	西部：ñon-pa 中部：ñön-pa	瘋狂

8.前加字（一曰添前詞）（一）ག་ད་བ་མ་འ་五字母爲前加字，常見其加於一綴音中真正語根之前，皆以不發音爲原則。ག加於ཅ་ཉ་ཏ་ད་ན་ཙ་ཞ་ཟ་ཡ་ཤ་ས་之前；ད་加於喉音唇音二者中除

*）由上加ས་字產生之複合字，在於西部不依常例之發音未能一一列舉於比。在於中部對於ས་字全然無音，依此所舉例證便於隨讀。

透類外諸字之前；བ་加於ཀ་ག་，上腭音齒音嘶音三者中除透類外所餘諸字，及ཞ་ཟ་ར་ཡ་ས་之前；མ་加於喉音上腭音齒音嘶音四者，惟除戛類字所餘諸字之前；འ་加於透類五字及濁音五字之前。在於中部此等各種情況之發音，很審視鄉談而有異趣。

（二）前加字適在十個隨字之一之前，而其元音又爲向無音符之 a,則誰爲此字中發音之語根，易生疑慮，——例如綴音 དག་，若ད་爲語根應讀爲 dag ，若爲前加字則讀爲gā，——欲圖避免此種疑慮，則於後者之末加一འ་字，如དགའ་字是。外如 གད་ gad （g‘ä’）之與 གདའ་dā；བས་ bas（bạ‘b‘ạ̄)之與 བསའ་sā； མད་ mad（mä’）之與 མདའ་ dā；འགའ་gā；皆同此例。雖其語根有不爲上述字母之一者，亦於後加 འ་以明其發音語根之所在，例如 བཀའ་ kā是。

（三）ད་爲前加字 བ་爲語根時，則 བ་之本音注銷，僅能聽及其附隨之音，可於下列諸例見之（དབང་等）。

（四 屬於其他不規則之音，爲一複合詞中，後分字之前加字འ་適居於前分字尾元音之後，則常發爲鼻音，例如 དགེ་འདུན་ 讀爲 gen-dún, gen-dṳ́n, 但在雅音爲 ge-dṳ́n ，其義爲“僧伽”；བཀའ་འབུམ་ 讀爲 kam-bum, 雅音爲 ka-bum, 其義爲“十萬頌”書之名稱。

（注）關於低柔輔音之透類，在於東部，此前加字有影響其發音之作用，如第七節之九之上加字然。

示　例

གཡག་	yag	犛牛
དཔེ་ཆ་	pé-ča（拉達克：spe-ča）	書籍
བཟང་པོ་	zán-po	佳善

འབབ་པ་ bab-pa 降下

དབང་ waṅ鄉音，中部：aṅ 權力

དབུས ü 衛(以薩拉爲首府之區域名)

དབེན་པ་ en-pa 荒地

དབྱིབས་ yib(s)iḃ 形像

དཀར་པོ་ kár-po 白色

དགྲ་བོ་ ḍá-wo 仇敵

མངར་མོ་ ṅár-mo 甜

བཅུ་བཞི་ čub-żi, 雅音ču-żi 十四

དབུ་ u 頭(མགོ་之敬語)

དབུགས་ ug(s), 中部：ug, ū 呼吸

དབྱར་ཀ་ yar-ka 夏季

དབྱེ་བ་ ye-wa, e-wa 辨別

9.字；重音；長短音； (一)西藏字寫法之特點，在能明晰區分一字之一綴音，而不區分二個或三個以上綴音所組成之一全字（參照

第四節），殊有令人致慮如何可視爲一全字之處。

(二)有一羣單綴音之字，亦稱依屬語，用以指示意義差別及文法關係等，且延及於字之問題；雖此等字之使用，有時因其所依屬字之字尾不同而生選擇(參照第十五節)，然絕不變換其原型。

(三)此等單綴音之字堪視爲字之語尾，因此添加於其前置之名詞根或動詞根之後，而製成一全字。

(四)在此等情形中，重音加於根上，最覺自然，若在複合詞中，通常加於組合分子之後分，如 མིག་ mig（眼），མིག་གི་ mig-gi（眼的，眼之）；ལག་ lag（手）ལག་ཤུབས་ lag-ṡub(s)（手套）。

(五)在於西部，元音之量自然一律，使令一綴音末之元音顯著則比較讀長（但不長如英文之

bee, stay,或印度字之ए, ऐ，等），否則讀短，例如མི་ mī（人），མི་ལ་ mī-lǎ（於人），而མར་ mǎr（酥油 則爲短音。在於中部，卽使爲使令顯著及終止詞之元音亦發音甚短，如 mĭ，mĭ-lǎ 等，長音僅在第五節之四之五及第八節之二情形中讀之，如ལས་ lā̤（事業）；ཆོས་ čō̤（法）；མདའ་ dā（箭）；གཟའ་ zā（行星）；特在拉薩爲：ནགས་ nā（森林）；ལེགས་པ་ lē-pa（佳善）；རིགས་ rī（族類）；ལོགས་ lō（邊，旁）；ལུགས་ lū（樣式）。梵文對音之字，其長音則加འ་於輔音之下以爲標誌，如ནའ་མ་（ना म名爲），མཱུ་ལ་（मूल根）（見第三節）。

10句讀法 (一)畫一垂直線“།”於一句之始或終，亦用於一逗之後，名爲線符ཤད་ śad（śä'），又特稱此一垂直線爲獨線符 རྐྱང་ཤད，或一線符གཅིག་ཤད་。畫雙垂線“༎”於一整句

之始或終，稱之爲雙線符 གཉིས་ཤད་。畫兩個雙線符“|| ||”於文章一章一節之後，或用於偈頌，或用於一書之最終，稱之爲四線符བཞི་ཤད་。藏文中無疑問符及感歎符。

(二)在韻律文中，雙線符係用以分離一單純韻節，由是則在整句不復特加標誌以爲區分（參照第四節）。

習　用　單　字

ཀ་ར་或ཁ་ར་ ká-ra, k‘á’-ra　　糖

ཁང་པ་ kaṅ-pa　　房屋

གང་ 西部：gaṅ, 中部：g‘an　　何者

གུར་ 西部：gur, 中部：g‘ur　　帳幕

ཀུན་ 西部：kun, 中部：kün　　全

ཁུང་ k‘uṅ　　孔

ག་རུ་或གར་ 西部：ga-ru,gar, 中部：g‘a-ru,g‘ar　　何處

ངལ་ ṅal 疲倦

ཅི་ či 何物

ཆད་པ་ 西部：čʻad-pa, 中部：čʻä’-pa 處罰

ཆུང་བ་ čʻuṅ-wa 小

ཇ་ 西部：ja, 中部：jʻa 茶

ཉི་མ་ ñi-ma 日，晝

ཉུང་མ་ ñúṅ-ma 蘿蔔

ཏིབ་རིལ་ tib-ril 茶壺

ཐག་པ་ tʻag-pa 繩索

ཐོད་པ་ 西部：tʻöd-pa, 中部：tʻö’-pa 骷髏

དང་ daṅ, dʻaṅ 與，及

ནག་པོ་ nag-po 黑色

ནོར་ nor 財富

ཕན་པ་ pʻan-pa, pʻämpa 利益

བ་ ba, bʻa 牝牛

བུ་ bu, bʻu 男孩

མེ་ me 火

མེད་ med, mĕ' 無有

ངན་པ་ ṅan-pa, 中部：ṅam-pa 惡劣

ཆང་ c̋aṅ 酒

ཆར་པ་ c̋ár-pa 雨

ཆེན་པོ་ c̋ɛn-po 大

ཉ་ ña 魚

ཉུང་བ་ ñun-wa 少許

ཉེ་མོ་ ñɛ-no 臨近

ཏོག་ཙེ་ tóg-tse(西部) 鋤

ཐང་ t'áṅ 平原

ད་ 西部：da, 中部：d'a 今

དུད་པ་ dud-pa, d'ü'-pa 烟

ནད་ nad, nä' 疾病

པར་མ་ pár-ma 印本

ཕུག་རོན་ p'ug-ron, -rōn 鴿

བལ་ bal, b'al　　羊毛

བུ་མོ་ bu-mo, b'u-mo　　女孩

མིང་ miṅ　　名

ཙམ་ tsam　　幾許

ཚང་མ་ t'saṅ-ma　　總共

ཞོ་ żo, ṡŏ　　酪

འོད་ od, wö'　　光

ཡི་གེ་ yi-ge　　字

ཡོད་ yod, yö'　　有，在

རི་ ri　　阜，山

ལ་ la　　山路

ལུག་ lug　　羊

ཤིང་ ṡiṅ　　樹，木

སུ་ su　　誰

ཨ་ཕ་ a-p'a(俗語)　　父親

རས་ (拉達克：ras)rā̤　　布，棉布

གོས་	(拉達克：gōs)gö, g'ö	衣服
སེམས་	sem	心
ཁྲག་	ṭ'ag	血
སླེབ་པ་	leb-pa	到達
རྩ་	西部：sa, 中部：tsa	草
སྔོན་པོ་	ṅon-po, ṅöm-po	藍色
ཞག་	żag, 中部：śag	一日
འོ་མ་	o-ma, wo-ma	牛乳
ཡང་	yaṅ	亦，復
ཡིན་	yin	是，有
ར་མ་	ra-ma	山羊
རིན་	rin	價值
ལམ་	lam	道路
ཤ་	śa	肉
ས་	sa	土，地
སོ་མ་	sö-ma	新

ཨ་མ་ a-ma(俗語) 母親

དུས་ (拉達克：dus) dṳ̄, d'ṳ̄ 時

ཐབས་ t'ab(s) 方便

བག་ཕྱེ་ 西部：bagp'e, 中部：ba'g·če 麵粉

གྲོ་ do, d'ǒ 麥

རྒད་པོ་ gad-po, g'ä'-po 老人

སྐྱེ་བ་ (s)kye-wa 生，長

སྙིང་ ñiṅ 心臟

གཞུ་ žu 弓

དགུན་ཀ་ gun-ka, guṳ-ka 冬季

མཚོ་ t'so 湖

འདྲི་བ་ ḍi-wa 詢問

གཟིག་ zig 豹

མགྱོགས་པ་ gyog(s)-pa,(衛地：gyō-pa) 快

འབྲི་བ་ ḍi-wa(bri-wa) 書寫

第 二 篇

字 品 論

第一章 區指詞

11. 藏文區指詞之特性 (一) Csoma 及 Schmidt 之所謂區指詞者，實爲有數續尾之依屬語：པ་བ་མ་པོ་བོ་མོ་，及其相等之字。凡此諸字，與其稱爲區指字，無寧稱爲“指名者”之爲愈，因其主要目的，在指其前字根作爲名詞(實詞或虛詞)。此在動詞根之例證中最爲顯而易見，添加པ་或བ་於動詞根後，俾用爲無定式及兩用式之意義，或幾同懸名及幾同實名。除此之外，是等續尾依屬語，在於名詞不爲必需，故有若干實詞虛詞及多分之代名詞，於其根後決不隨伴，甚至本有是等依屬語之字，於行

文談話稍遇機緣便行削去。

(二)僅此惟一情形，彼等用於章句中，可以覺察其有似英文之有定區指詞，敍記於第二十節之三。於字形上用以區別性類，此等字爲數亦有限，係以མོ་表陰性，以པོ་表陽性。例如རྒྱལ་པོ་guál-po(王)，རྒྱལ་མོ་ guál-mo 后)是。設陽性字(或偏於通性)本無區指詞，於其後加མོ་變爲陰性，如སེང་གེ་ sén-ge (獅子)，སེང་གེ་མོ་(母獅)是。

(三)在多數例證中，彼等唯一功效，爲用以辨別同根之異義。例如སྟོན་པ་ (s)tón-pa (tọn-pa)(導師)；སྟོན་མོ་(s)tón-mo (tọn-mo (宴會)；སྟོན་ཀ་ (s)tón-ka (tọn-ka) (秋季) 是。區指詞縱有此等功效，每遇臨文，常遭廢棄，則其義之所指，僅從上下文可以想見，或由習慣法得以了解。例如མང་སྟོན་ (從 སྟོན་མོ་ 字省略而來，與

ཐང་ 字合併，義爲“宴會之名”，如御宴鹿鳴宴等類）；སྟོན་ཟླ་（從སྟོན་ཀ་省略而來，與ཟླ་字合併，義爲“秋月”）。有若干字，其區指詞之或取或捨，悉可任意而行；各地使用習尙，尤覺彼此不相一致。

(四)此等依屬語之特性，顯示最爲明晰者，在於其後復聯以無定區指詞，敍說於下第十三節。

(注)續尾依屬語བ་བོ་添加在元音及輔音ང་ར་ལ་之後，常發爲 wa及wo音，以代原有之ba及bo音。例如དཀའ་བ་ka-wa(困難)；རེ་བ་ re-wa(希望)；གང་བ་ gañ-wa (gh)（充滿）；ཟེར་བ་ zer-wa(ser-wa)(言曰，言說)；དམྱལ་ བ་ nyal-wa(黃泉，地獄)；ཇོ་བོ་ jo-wo （jho-wo）(世尊)等是。

12. 區指詞之相互差別　(一)區指詞見於

全類實字及他名詞後，པ་བ་མ་之習用至爲通常且最寬廣。པ་字特用以表明一人，其行爲關連於某事(微似印度語及波斯語之والا及ی)。例如གྲྭ་ḍa(學校)，གྲྭ་པ་(直譯爲"學者"，意譯爲"學生，沙彌")；ཆུ་cu(水)，ཆུ་པ་(負水者)(پانی والا)；རྟ་(馬)，རྟ་པ་(馬夫)；དབུས་(衛地，卽通常所稱爲前藏地方)，དབུས་པ་(衛人，前藏人)；ཁྱེའུ་ k'yeu (小孩) ལོ་ lo(年，歲)，གཉིས་ ñi(s)(二，兩)，因此 ཁྱེའུ་ལོ་གཉིས་པ་ 義爲"兩歲小孩"，設爲表明陰性之所需，則添加 མ་ 字於後以明之，或直用མ་以代པ་者較爲習見。例如 དབུས་ མ་ (前藏女子)；བུ་ མོ་ ལོ་ གཉིས་ མ་ (兩歲女孩，譯者按前例通常作 དབུས་མོ་，後例通常作 བུ་ མོ་ ལོ་ གཉིས་ པ་)。表明一動作之實行者，通常添加 པོ་ 字於後(較爲莊重之言詞則添加 བ་པོ་)，亦用 མཁན་ k'an (k'en) 字，

在會話中尤爲習見。例如 བྱེད་པ་ jed-pa（作，行）：བྱེད་པོ་，བྱེད་པ་པོ་，བྱེད་མཁན་（作者，行者）是。

(二)依屬語　ཀ་，ཁ་，ག་ 僅添加於有限之實名後，更添加於季名，數字，及若干代名詞後（有一依屬語 ཀོ་ 似爲村俗土語中 ཀ་ 字發音之變)。

13. 無定區指詞　將數詞“一”義之 གཅིག་（見第十八節），削去其添前詞ག་ 而爲ཅིག་ 形，仍含有本義，作爲無定區指詞，添加於隨字 ག་ ད་ བ་ 之後，例如 ཁབ་ ཅིག་ k'ab-čig (一針)是。在 ས་ 之後則變爲 ཤིག་，例如 རས་ཤིག་ ras-šig，rä-šig (一布)是。在其他各字之後，則變爲 ཞིག་ žig (šig)。若干著作家，不問字之尾語若何，率皆用 ཅིག་，此係自然不計音調。字之有區指詞 པ་ བ་ 等者，當加無定區指詞時，其 པ་

བ་等仍當保存，例如སྟོན་པ་（導師），སྟོན་པ་ཞིག་（一導師）是。無定區指詞又加在複數之後，例如 ཆུ་མིག་བཞི་ཞིག་དེ་ན་ཡོད་（在彼有「一」四道流泉），又如 མང་ཞིག་གདའ་སྟེ་（既擁「一」衆士）。又嘗添加於疑問代名詞之後（見第二十八節），且有時縱令置於界限判然之主辭後，除有指示代名詞外，其原義亦往往不顯（見 f. i. Dzanlun 25，1.28，6.128，14）。

第二章 實詞

14. 複數 表顯複數，在於詞後添加རྣམས་ ram，間亦改加 དག་ dag（d'ag），ཚོ་，或其他之一二字，此等原義爲字之複數（譯者按此等字當於漢文"諸，衆"等義，惟漢文加在詞前而藏文加在詞後爲不同耳）。如有詞於此，曾加數詞以爲形容，是其詞之爲複數當可由環境

識別，則此等複數標記常被省略，例如མི་(人)，མི་རྣམས་（諸人），མི་གསུམ་（三人)是。一實詞與一形容詞相聯結時，複數標記僅加一次，且加於此聯結詞之最末，如མི་བཟང་པོ་རྣམས་（衆善士）是。

(注)談話之際，རྣམས་等字，少見採用，其在西部，尤難聽及(例外見第二十四節注意)，如遇必要，則添加“全，種種，若干；二，三，七，八”或其他適宜之數詞（參照第二十節之五)。

15．變用西藏文法有所謂格，亦謂之轉聲。添加依屬語或單音於諸詞之後，計爲實詞或形容詞或代名詞或兩用式，以成其衆格。衆格之中，僅屬格具格於格三者其諸詞本身之字形或稍有變，即是如遇諸詞之字尾爲元音時，則可以格符粘連於諸詞之尾俾合爲一字。藏文

所有之格，以表明文法上此與彼之關係各格皆有專用習語，卽主格(Nominative)，業格(Accusative)，屬格(Genitive)具格(Instrumental)，爲格(Dative)，方位格(Locative)，從格(Ablative)，於格(Terminative)，呼格(Vocative)是(譯者按西藏文法家通常分爲八格，計爲主格ངོ་བོའི་ཚིག་，業格ལས་སུ་བྱ་བའི་ཚིག་，屬格འབྲེལ་བའི་ཚིག་，具格བྱེད་པའི་ཚིག，爲格ཆེད་དུ་བྱ་བའི་ཚིག་，從格འབྱུང་གནས་ཀྱི་ཚིག་，於格གནས་གཞིའི་ཚིག་，呼格འབོད་པའི་ཚིག་亦有不計呼格但稱爲七格者，此書多出一方位格可併入於格中)。

(一)在主格業格呼格之內，諸詞原形仍舊，不加附益。

(二)屬格之符，係在諸詞隨字ད་བ་ས་之後添加ཀྱི་；ན་མ་ར་ལ་之後添加གྱི་；ག་ང་之後添加གི་

元音之後僅加 i 憑於འ·之上如འི·形是，且與諸詞之元音造成一複合音(參照第六節)，設在詩歌偈頌之中，爲整齊句法需要兩個綴音時，則加 i 符於ཡ·字上以造成一獨立之字。

(三)具格以依屬語 གྱིས་，ཀྱིས་，གིས་ 表之，依其次第，添加之律，同於屬格；在元音之後，單粘附ས·字於其後而合爲一字，若在韻文中需要一獨立字時，則變爲 ཡིས་ 。

(注)除北部拉達克外，近來具格依屬語之發音，與屬格鮮有區別，卽併喇嘛計之，亦僅至少之人臨文作書，差免於此二格之纏誤而已。

在西藏西部，一般人談話，於屬格具格之各式依屬語，在輔音之後，གྱི·ཀྱི· 等音絕不聞及，惟全然將諸詞之末一輔音倍之而加元音 i 於其上，例如 ལུས་，屬格 lus-si（拉達克），lṳ-i；

ལམ་ 屬格lam-mi; གསེར་（金），屬格 ser-ri等；換言之，以諸詞末尾之輔音造成格符，有似於諸詞末尾爲ག་之字（見下文 སེག་例）。字尾爲元音時，則無不規則之處。

（四）爲格係共同加一職位詞 ལ་la，在最廣意義中表明空間之關係，同於英文介詞 in, into, at, on, to各義。

（五）方位格係以職位詞 ན་na（在）造成。

（六）從格係用ནས་ nạ̄s或ལས་ lạ̄s（從，後者特含有"從中"之義）。上述三格格符，於其前行之實詞等字尾若何，皆視同一律，毫無差別。

（七）於格之表示，在元音之後係用職位詞 རུ་或 ར་；在隨字 ག་བ་ 及若干字中之隨字ད་ར་ལ་之後，添加ཏུ་；在ས་之後添加སུ་；在一般字中之隨字ན་ར་ལ་ 及其他隨字之後，添加དུ་。凡此等職位詞，表示"於"義。

(八)呼格無殊於主格(其形已如上述)，設不以歎詞 ཀྱེ་(嗟)別識，僅能從上下文審知之。

變用諸例　變用示例之屬於(1)者，取諸詞字尾之爲 s(d, b同此) ལུས་ ，lus, lṳ̄ (身體)；屬於(2)者，取諸詞字尾之爲 m (n, r, l 同此)，ལམ་ lam(道路)；屬於(3)者，取諸詞字尾之爲 g (ṅ 同此)，མིག་ mig(眼)；屬於(4)者，取其詞之爲元音，ཁ་ k'a或k'a-wa(雪)。

單　　數

(1)

主格，業格	ལུས་	lus, lū
屬格	ལུས་ཀྱི་	lus-kyi, lṳ̄-kyi; lus-si, lṳ̄i
具格	ལུས་ཀྱིས་	lus-kyis, lṳ̄-kyī; lus-sī, lṳ̄ī
爲格	ལུས་ལ་	lus-la, lṳ̄-la
方位格	ལུས་ན་	lus-na

從格	ལུས་ནས་	lus-nā̤
於格	ལུས་སུ་	lus-su

(2)

主格，業格	ལམ་	lam
屬格	ལམ་གྱི་	lam-gyi; lam-mi
具格	ལམ་གྱིས་	lam-gyis, lamgyī; lam-mī
爲格	ལམ་ལ་	lam-la
方位格	ལམ་ན་	lam-na
從格	ལམ་ནས་	lam-nā̤
於格	ལམ་དུ་	lam-du

(3)

主格，業格	མིག་	mig
屬格	མིག་གི་	mig-gi
具格	མིག་གིས་	mig-gis,-gī
爲格	མིག་ལ་	mig-la
方位格	མིག་ན་	mig-na

從格	མིག་ནས་	mig-nā		
於格	མིག་ཏུ་	mig-tu		

(4)

主格，業格	ཁ་	k‘a;	ཁ་བ་	k‘a-wa
屬格	ཁའི་	k‘ai;	ཁ་བའི་	k‘a-wai
具格	ཁས་	k‘ā;	ཁ་བས་	k‘a-wā
爲格	ཁ་ལ་	k‘a-la;	ཁ་བ་ལ་	k‘a-wa-la
方位格	ཁ་ན་	k‘a-na;	ཁ་བ་ན་	k‘a-wa-na
從格	ཁ་ནས་	k‘a-nā;	ཁ་བ་ནས་	k‘a-wa-nā
於格	ཁ་རུ་，ཁར་	k‘a-ru k‘ar;	ཁ་བ་རུ་，ཁ་བར་	k‘a-wa-ru, k‘a-war.

複　　數

複數符號僅附加於諸詞之後，而無變於詞之原形。於下僅舉兩種最常用之複數依屬語，以示其變用之例。例中 དག་ 爲代名詞དེ་(彼)之複數。

主格，業格	ལུས་རྣམས་	lus(lṳ̄-)-nam s)
	དེ་དག་	de-dag
屬格	ལུས་རྣམས་ཀྱི་	lus-nam(s)-kyi
	དེ་དག་གི་	de-dag-gi
具格	ལུས་རྣམས་ཀྱིས་	lus-nam(s)kyis
	དེ་དག་གིས་	de-dag-gis
爲格	ལུས་རྣམས་ལ་	lus-nam(s)-la
	དེ་དག་ལ་	de-dag-la
方位格	ལུས་རྣམས་ན་	lus-nam s)-na
	དེ་དག་ན་	de-dag-na
從格	ལུས་རྣམས་ནས་	lus-nam(s)-nā̤
	དེ་དག་ནས་	de-dag-nā̤
於格	ལུས་རྣམས་སུ་	lus-nam(s)-su
	དེ་དག་ཏུ་	de-dag-tu

第三章　形容詞

16. 西藏語之形容詞，形式無殊於實詞，因此多數名詞可以用爲或彼或此，一如其外境之所需。*)形容詞之變用與實詞同律，僅有二點應行注意，加敍於此。

(一)依屬語 པ་ མ་ པོ་ མོ་ 之用於區分性別，界限不甚嚴密，因在表顯人類之中，པ་及པོ་聯接於陰性之詞往往而見，例如 བུ་མོ་མཛེས་པ་ 一如 བུ་མོ་མཛེས་མ་ (美麗女郎)是。

(二)屬於實詞之形容詞，例居其實詞之後，例

*)但鄉曲言語，於若干形容詞之選用，各有偏好。1.於此等形容詞後添加動名詞之依屬語དེ་如以ཚན་དེ་代較爲純正之ཚན་（温暖）；其在後藏似特用མཛའ་ ཉེ་（親密），少見於前藏。 2.將形容詞重複敍說一次以造成複合形容詞，例如用ཟིལ་ ཟིལ་ 代 ཟིལ་པོ་（圓）；或同時變易其元音，例如 ཁྲག་ཁྲུག་（紛亂）གཙང་གཙོང་（崎嶇）等。重複敍說且變元音之中又嘗有四綴音形容詞，例如 སལ་ ལ་ སུལ་ ལི་（不冷不熱），ཚག་ག་ཚོག་གི་（混合）是。

如 རི་མཐོན་པོ་ ri-t'o'n-po,中部音爲 ri-t'o̤n-po,（高山）是；此時如需格符或附益他詞，自然粘附或添加於形容詞後，例如 རི་མཐོན་པོའི་（高山之，高山的），རི་མཐོན་པོ་རྣམས་（衆高山）等。

形容詞亦可用爲屬格置於實詞之前，例如མཐོན་པོའི་རི་，此僅爲變態用法，又如 མཐོན་པོའི་རིའི་，མཐོན་པོའི་རི་རྣམས་ 皆是。即在此情形，中部西藏與西部西藏之俗語，形容詞有時保存其單純形式(主格)。

表現之第三法則，則兩相聯合不用依屬語，如用 སྐམ་ས་ 以代 ས་སྐམ་པོ་（乾土），稱之爲複合實詞更覺確切，其殊異之點正同英文中之 highland 與 a high land。

17. 比較法

（一）如亞利安語言，用特殊字尾以表顯比較之

異級者，西藏語言無此情形。於此有二依屬語，意同於英文Thān（譯者按此卽漢文"比，較"字），其一爲 བས་，用於隨字 ང་ར་ལ་ 及元音之後（若在隨字 ག་ད་ན་བ་མ་ས་ *）之後，則用爲བས་），其又一爲 ལས་，皆作爲以此物較彼物之用（似印度語之 سے）。論其字之安排次第，則於文句之始先置彼物，次置此等比較級字，再次置此物之字，再次置被比較之形容詞，最後置動詞。如 ཏ་བས་（或 ལས་）ཁྱི་ཆུང་བ་ཡིན་，義爲"犬是較馬小"，而其次第則爲"馬較犬小是"，恰如印度語 گھو ڑی سی کت چھو ق تھی ہی 。但其次第情形，亦常有同於歐洲語言者，例如：

རབ་ཏུ་འབྱུང་བའི་བསོད་ནམས་ནི་རབ་ལྷུན་པོ་བས་འཕངས་མཐོའོ།

The merit of becoming a priest is relatively

*)若干寫本及印本書，縱在此等隨字之後，亦多用བས་。

higher than mount Meru.

（受戒之功德，高於蘇迷盧山）

བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་གཞན་ལས་ཆེ་བ་ཡིན་ནོ།

The king of Tibet is greater than the other ones.

（西藏之王，是大於餘。意謂"西藏之中王爲大"）

依屬語བས་（或པས་）可以同法置於副詞之後，如：

སྔར་བས་གསལ་བར་མཐོང་བར་གྱུར་ཏོ།

（觀察較前明晰，譯者按指眼指心皆可）

或置於無定式之後，如：

གཞན་སོང་བ་བས་ནུ་བོས་སོང་ན་ཕན།

（設其弟去較他人去有益）

ལས་ 自身之義爲"多於"，加否定詞則爲"不多於，僅"，如：

ང་ལ་སྲང་གཉིས་ལས་ཉི་མི་དགོས།

（我不需要多於二兩）

（參照西部俗語 གསུམ་མན་ན་མེད་，義爲“不多於三”或爲“僅三”）

亦或其義，解爲“但，惟”，如：

རི་དྭགས་ཐོར་བ་ལས་དགའ་བ་མེད།

（野獸無所喜但惟獵時得脫，譯者按作“逾於”解自可，此句義實爲“野獸無有喜悅逾於得脫”，即是“以得脫爲最喜”）

（二）欲以副詞加重形容詞本身意義，可將 ལྷག་པར་（更，甚，較）字隨意增添，如：

རྟ་བས་ཁྱི་ལྷག་པར་ཆུང་བ་ཡིན།

（犬較小於馬）

（三）他一副詞 ཛེ་，義爲“漸漸”，如：

ཛེ་ཉེ་ཛེ་ཉེ་སོང་ངོ།

（既去漸近，漸行漸近）

(四)如弟兄長幼次序，直以“長——幼”表顯之。

(五)顯示最上級之意義，則以同一方法行之，如 ཀུན་ལས་ཆེན་པོ་ 或 ཐམས་ཅད་པས་ཆེན་པོ་(大於一切)是。否則表以下列方式：

ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོའི་ནང་ན་རྒྱལ་པོ་གང་ཆེ།

(境內諸王何王爲大，其意卽謂誰爲最大)表明上級之副詞爲 ཤིན་ཏུ་ 或 རབ་ཏུ་(極，甚)，ཀུན་ཏུ་ (全)，ཡོངས་སུ་ (十分，總共)， མཆོག་ཏུ་(最勝)等。

(注)西部方言用 སང་ 代 བས་ 或 ལས་，且用 མའ་ (mā，常用以强勢，此或爲མངས་ “多”之不完全字) 或མང་པོ་代ཤིན་ཏུ་，而中部方言於前者則用 ལས་ ，於後者則將形容詞重複述之，因此“甚大”之語書中寫爲 ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་， 西部談話爲 mā čén-po, 中部爲 čem-po čem-po。

第四章　數詞

18. 基數

1　༡　གཅིག་　c̀ig

2　༢　གཉིས་　ñi(s)

3　༣　གསུམ་　sum

4　༤　བཞི་　żi

5　༥　ལྔ་　ṅa

6　༦　དྲུག་　西：ḍug,中：ḍhug

7　༧　བདུན་　西：dun,中：dhụ̈n

8　༨　བརྒྱད་　西：gyad,中：gyä

9　༩　དགུ་　gu

10　༡༠　བཅུ་　c̀u,或 བཅུ་ཐམ་པ་ c̀u-t'am-pa

11　༡༡　བཅུ་གཅིག་　c̀u-c̀ig

12　༡༢　བཅུ་གཉིས་　c̀u-ñi,俗：c̀ug-ñi(s)

13　༡༣　བཅུ་གསུམ་　c̀u-súm,俗：c̀ug-súm

14 ༡༤ བཅུ་བཞི་ c̀u-z̀i,俗：c̀ub-z̀i

15 ༡༥ བཅོ་ལྔ་ c̃o-ṅȧ

16 ༡༦ བཅུ་དྲུག་ c̀u-ḍúg,中：-ḍhúg

17 ༡༧ བཅུ་བདུན་ c̃u-dún, 中： -dṳ́n,

俗：c̀ub-d°

18 ༡༨ བཅོ་བརྒྱད་ c̀o-gyȧd, 中： -gyä',

俗：c̃ob-g°

19 ༡༩ བཅུ་དགུ་ c̃u-gú

20 ༢༠ ཉི་ཤུ་ ñ̃i-s̀u

21 ༢༡ ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག་ ñ̃i-s̀u-sa-cig 或

ཉེར་གཅིག་ ñ̃er-c̀ig

30 ༣༠ སུམ་ཅུ་ súm-c̀u

31 ༣༡ སུམ་ཅུ་རྩ་གཅིག་ sum-c̃u-sa-c̀ig

སོ་གཅིག་ so-c̀ig

40 ༤༠ བཞི་བཅུ་ z̀i-c̀u,俗：z̀ib-c̃u

41 ༤༡ བཞི་བཅུ་རྩ་གཅིག་ z̀i-c̀u-sa-z̀ig,

ཞེ་གཅིག་ že-čig

50 ༥༠ ལྔ་བཅུ་ ṅa-ču,俗：ṅab-ču

51 ༥༡ ལྔ་བཅུ་རྩ་གཅིག་ ṅa-ču-sa-žig,

ང་གཅིག་ ṅa-čig

60 ༦༠ དྲུག་ཅུ་ ḍug-ču,中：ḍhug-ču

61 ༦༡ དྲུག་ཅུ་རྩ་གཅིག་ ḍug-ču-sa-žig

རེ་གཅིག་ re-čig

70 ༧༠ བདུན་ཅུ་ dun-ču,中：dṳn-ču

71 ༧༡ བདུན་ཅུ་རྩ་གཅིག་ dug-ču-sa-žig,

དོན་གཅིག་ don-čig

80 ༨༠ བརྒྱད་ཅུ་ gyád-ču,中：gyä'-ču

81 ༨༡ བརྒྱད་ཅུ་རྩ་གཅིག་ gyad-ču-sa-žig

གྱ་གཅིག་ gya-čig

90 ༩༠ དགུ་བཅུ་ gú-ču,俗：gúb-ču

91 ༩༡ དགུ་བཅུ་རྩ་གཅིག་ gu-ču-sa-čig,

གོ་གཅིག་ go-čig(中：g'o-čig)

100	༡༠༠	བརྒྱ་(ཐམ་པ་) gya t'am-pa)
101	༡༠༡	བརྒྱ་དང་གཅིག་ 或 བརྒྱ་ཙ་གཅིག་ gya daṅ(或sa)čig
200	༢༠༠	ཉི་བརྒྱ་ ñi-gya,俗：ñib-gya
300	༣༠༠	སུམ་བརྒྱ་ sum-gya
400	༤༠༠	བཞི་བརྒྱ་ ži-gya,俗：žib-gya等
1000	༡༠༠༠	སྟོང་ (s)toṅ
10000	༡༠༠༠༠	ཁྲི་ ṭ'i
100000	༡༠༠༠༠༠	འབུམ་ bum
1000000	༡༠༠༠༠༠༠	ས་ཡ་ sa-ya
10000000	༡༠༠༠༠༠༠༠	བྱེ་བ་ je-wa

此亦如梵文，整十以上進位甚多，但若干較大之名甚少見用。

19. 序數 དང་པོ་ 西：daṅ-po,中：d'o（第一），餘則但加པ་字於基數後，如གཉིས་པ་（第二）等；第二十一爲 ཉེར་གཅིག་པ་ ，是 The

twenty-oneth 而不同於英文之 The twenty first。

20. 數詞附說

(一)基數諸字已見於第十八節，但大數小數相加之次序前後若有不同，則其合成詞之義亦因之而變，如 བཅུ་གསུམ་ 為“十三”，而 སུམ་ཅུ་ 則為“三十”；在後者情形中，其第一數詞設為“一，二，三”時，則變寫為 ཅིག་，ཉི་，སུམ་；若 བཅུ་ 字位置居於合成詞之第二部分，且其前之數詞字尾為輔音，則變寫為 ཅུ་。

(二) ཐམ་པ་ 字(置在整數十之後以迄於一百)，ཕྲག་ 字（置在諸計百數計千數之後）*)，ཚོ་ 字(加於較大數)，悉常任意增加。ཙ་字常用以代 དང་（及，與），連接單位數字於十數（見第十

*) ཕྲག་ 特別用於數字計百計千之後，例如 སྟོང་ཕྲག་ཉི་ཤུ་(謂二十千，即是二萬20000) ཁྲི་ཕྲག་དུ་མ་（許多十千，即許多萬）。

八節），亦與百數千數相連，且與 དང་ 合用亦不少見，例如སྟོང་དང་རྩ་གཉིས་(1002)。亦用以代ཐམ་པ་，例如 བཅུ་རྩ་(十)，ཉི་ཤུ་རྩ་(二十)；常單獨用以代ཉི་ཤུ་རྩ་，例如རྩ་གཉིས་(二十二)。後者之字在常例中足以使人相信作如是解法，縱使རྩ་字與或千或百之數相連，卽通常在西藏中部西部曾受教育之讀者，亦必以རྩ་之義爲"二十"，因此彼等常解སྟོང་དང་རྩ་གཉིས 爲 "1022" 而非 "1002"；但在印本書中覓求證據，不論何處從各面情形以證實正確數字，不能主張作如是解，此誠文法上不良之歧義。

(三)ཀ་字加於基數之後，義爲聯合，例如གཉིས་ཀ་(兩個，二者)；གསུམ་ཀ་(三個，三者)等。པོ་字之義既表同一，亦爲有定區指詞，以明其數前經陳說，例如མི་ལྔ་……བཏང་ངོ་། །མི་ལྔ་པོ་བསླེབ་སྟེ་……，(使五人行……此五人既至……)。

（四）པ་字用法，除造成序數外，表顯"包含"之義，例如 ཡི་གེ་དྲུག་པ་（包含六字母），此卽著名之六字大明 ཨོམ་མ་ཎི་པ་ པ་དྨེ་ ཧཱུྃ་（唵嘛呢叭咪吽）；སུམ་ཅུ་པ་（"包含三十"，意指"三十字母"，譯者按 སློབ་དཔོན་ཨ་ནུ་ 著一論西藏字母之書，卽用此名）。

（五）數字之相連合而成如 གཉིས་གསུམ་ 等，常用於普通人民之間，以表近似之數"二或三"等（參照第十四節之註）。

21．加倍數字　此等字之表顯在將數字重言之，一如印度語然，例如དྲུག་དྲུག་（六六三十六，各六）等。若爲複合數詞，僅將其末一數字重複述之卽是，例如 སུམ་ཅུ་ཙ་གཉིས་གཉིས་（三十二自乘，各三十二）。

22．副詞數字

（一）第一第二等作副詞用者造自序數，一如每

個副詞之造自形容詞者然，即於其尾粘附ར་，如 དང་པོར་，གཉིས་པར་ 等(見第四十一節)。

(二)次數副詞"一次，二次，一遍，二遍"等，係置ལན་ (次，度，遍，回)字於基數之前以表顯之，例如ལན་གཅིག་，ལན་གཉིས་，西部：lan-c̀ig, lan-ñi(s), 中部： län-c̀ig,län-ñi (一次，二次)等；間亦用ཚར་，ཆར་，བྱིངས་與ལན་ 同義（譯者按惟ཚར་罕遇，餘皆常見）。

23. 成分數字　此係添加ཆ་(一部，一分)字以造成之，例如བརྒྱའི་ཆ་ (字面爲"百之分"，義即 "百分之一乃至百分之九十九"皆是)，又བང་མཛོད་གསུམ་ཆ་ཞིག་(庫藏三分之一)。

第五章　代名詞

24. 人稱代名詞　第一身作"我"用者：ང་ ṅa；ངེད་ ṅed，ṅĕ'；ངོས་ ṅos（拉達克）；ཁོ་

བོ་ k'o-wo，屬陽性，而 ཁོ་མོ་ k'o-mo, 屬陰性；བདག་ dag（自己）。第二身作“你”用者：ཁྱོད་ k'yod(k'yö')，ཁྱེད་ k'yed k'yě')。第三身作“他，彼”用者：ཁོ་ k'o，ཁོང་ k'oṅ。（譯者按拉薩亦用 ངོས་）

造成複數之法，率加 ཅག་，རྣམས་，ཅག་རྣམས་或ཚོ་等字之一於其後，但在常情，若自外境足以了知其爲複數而無有疑，則此複數之符皆行省去。代名詞之變用規律，一如實詞。

注意：（一）ང་字爲用最爲普通，且人人能用；ངེད་字似用於嫻雅之辭令（見註）；ངོས་字在近代書翰中最爲普通用，至少亦行於西部地方；བདག་（自己）字對上輩言在書中常見之，但除後藏（札什倫布）外，不見於普通會話中；ཁོ་བོ་，ཁོ་མོ་ 字，在後藏與同輩或下輩適意談話所用。

(二)人稱代名ཁྱོད་字，見於書中適以稱謂尊者，但近頃談話僅用於同輩或對下輩；ཁྱེད་字用為雅詞及敬語，特別見於書中。

(三)人稱代名ཁོ་字，書中少見，常用指示代名詞དེ་（見第二十七節）代之；ཁོང་字通常用於綴文及談話二者，至少亦在後者用為敬語。惟必須注意之事，人稱代名之第三身，在多數情形中，全被省去，甚至主辭變易時亦然。——西部人民用ང་ཞ་及ཁྱོ་ཞ་代ང་ཅག་及ཁྱོད་ཅག་；村俗語言ཁོ་之複數為ཁོ་པ་。（譯者按拉薩ཁོ་པ་義為"那一個人，他"，至"他們"為ཁོ་པ་ཚོ་）

凡此代名詞皆各能加རང་ Rań或ཉིད་ ñid, ñī'(自己)於其後，且談話之頃，ང་རང་，ཁྱོད་རང་，ཁོ་རང་較單獨形式頗見通行，而於意義無有差別。ཉིད་字較通行於書中，然複合詞ཉིད་རང་ ñi-rań現代言詞常作為稱謂之敬語代名，有似

德文之“Sie”。

（註）東部亞細亞人，交往言談夙重禮節，其在藏人亦復如是。於此有若干分離等級之字用爲尊稱，與尊者言或言及尊者時同用之。屬於此類之字，除人稱代名之 ཉིད་རང་，ཁྱེད་，ཁོང་，凡有關涉身或心或身心之各部分，及關涉尊者之諸事或諸人，且及於尊者之舉動，皆以敬語名之。茲擇敬語中最爲常見者，特示於下。

སྐུ་ (s)ku	代ལུས་ lus, lṳ	（身）
དབུ་ u	代མགོ་ go	（頭）
ཐུགས་ tug(s)，衛地：t'ū	代སེམས་ sem(s)	（心）
	或代ཡིད་ yid, yī'	（意）
ཡབ་ yab	代 པ་（俗言：ཨ་པ་）	（父）
ན་བཟའ་ na-za	代གོས་ gos, go̤	（衣）
ཆིབས་ čib(s)	代རྟ་ (r)ta, sta	（馬）

བཞུགས་པ་ žug(s`-pa, 衛地：žū-pa

代 སྡོད་པ་ dod-pa,dö'-pa（坐）

མཛད་པ་dzad-pa,dzä'-pa 代 བྱེད་པ་ jed-pa,jhě'-pa（作）

他如此類爲數甚多。假如其字無專用之敬語，任何實詞皆可各加སྐུ་或ཐུགས་以造成之（如以སྐུ་ཚེ་代ཚེ་義爲"壽命"，ཐུགས་ཁྲོ་བ་ 代 ཁྲོ་བ་義爲"忿怒"）。任何動詞，則依照第三十九節之一，添加 མཛད་པ་ 以造成之。另有一類名爲雅詞，爲與尊者談話之用（亦卽上流人士本身之詞令），例如 བགྱིད་པ་ gyid-pa, gyĭ-pa（作）；མཆིས་པ་ čī-pa（有，是）；སླད་དུ་ lad-du,lä'-du代 ཕྱིར་དུ་（因爲，故），不涉於被說者之自身。對於大多數敬語，雖在未受教育之人，皆能知曉，且能運用。至於雅詞，至少亦在西部談話之中，甚少見用或絕不聞及。

25. 所有格代名詞　所有格代名詞單純以

人稱代名詞之屬格表顯之，如ངའི་，ཁྱོད་ཀྱི་等。"他的，彼之"諸語，當涉及主詞之行動，必表以 རང་གི་或ཉིད་ཀྱི་(他本身)；否亦表以 ཁོའི་，ཁོང་གི་，དེའི་。其在中部後者用 ང་ཚན་，ཁྱོད་ཚན་，ཁོ་ཚན་。

26. 反身代名詞

(一)反身代名詞"我自己，你自己"等表以 རང་，ཉིད་，亦用 བདག་。但在同一人身，一面爲動作之主辭一面復爲此動作之賓辭時，必須明爲指出。如言"他撞他自己"，必言"他撞他自己之身，རང་གི་ལུས་"；"他責他自己"，必言"他責他自己之心，རང་གི་སེམས་"。

(二)反身代名詞表"相互"之義，須使成爲"………"形式，如 གཅིག་གིས་གཅིག་བསད་（以一殺一，二人互殺）； གཅིག་ལ་གཅིག་ན་རེ་（一對一說，二人互說）。

27. 指示代名詞

(一) འདི་ di(此)；དེ་ de, dhe（彼）二字在書籍及談話中最爲常用。造成複數，則加 དག་，亦加རྣམས་及ཚོ་。較重語氣則作爲 འདི་ཀ་，འདི་ག་，འདི་ཀོ་，འདི་གོ་，（恰此，同此）；དེ་ཀ་等（同彼）。——鄉曲土語亦用 ཧ་གྱི་ hå-gyi 及 ཕ་གྱི་ på-gyi 代"彼，彼處"，其在西部有以 ཨི་，ཨི་བོ་ 代"此"且以 ཨ་ 代"彼"；ཕ་གྱི་ 尙見於書中。

(二)應行注意者，在通常言語中，དེ་與 འདི་ 之區別，易致狐疑。倘涉及已說之事物則用དེ་，涉及待說之事物將接敍於下者則用 འདི་ ，例如：

དེ་སྐད་ཅེས་སྨྲས་སོ། "說如彼語"，彼語者上文已說之語。

འདི་སྐད་ཅེས་སྨྲས་པ། "說如是(此)語"，是語者

下文待說之語。

28. 疑問代名詞　སུ་su之義爲"who?"（譯者按此卽漢文"誰"之變音），གང་ gaṅ, ghaṅ 之義爲"which?"（譯者按此卽漢文"何"之變音），ཅི་ ci 之義爲"what?"（譯者按此卽漢文"甚"之變音，今俗言"甚麽"），皆爲疑問代名詞。此等字皆常加無定區指詞ཞིག་於其後，如སུ་ཞིག་等。前二字亦能添加複數字དག་，སུ་དག་ 與 གང་དག་是。——其在中部，གང་ 常用以代 ཅི་。

29. 關係代名詞　此種代名詞在西藏文中幾全缺乏，且如歐洲語言中之附屬關係子句則以兩用式及動名詞表顯之，否則亦必另造一獨立句。兩用式在此情形中，全然視同形容詞，旣可置諸屬格居實詞之前，亦可爲主格居其後（參照第三十三節），例如：

འགྲོ་བའི་ཚོང་པ་རྣམས།　　前進諸商人

ཉག་ཐག་གཡུ་རྒྱུད་པ།　　　線繩用穿松石

འཁྲུས་མ་མང་པོ་ཡོང་བ་ཞིག།　　　餽品廣至

此等無定式句在英文中用 "he who, who ever, that which, what" 等引進插入句中，藏文表顯之方在以疑問代名詞連同動詞之兩用式（少見其單用動詞根），否則加ན་（"假若——"見第四十一節之A. 四）於後。在此情形用ཇི་代ཅི་較爲妥善。例如：

སུ་ལ་དམ་པའི་ཆོས་མཆིས་པ་བདག་ལ་སྟོན་པར་གྱུར་ན།

（若誰有正法願教示我）

ཁྱོད་སུ་འགྲོ་བ་བདག་ཀྱང་འགྲོགས་སོ།

（汝等誰往，我亦與偕）

ནོར་བུ་རིན་པོ་ཆེ་འདི་ཇི་འདོད་པ་ཐམས་ཅད་ཆར་བཞིན་དུ་འབེབས་སོ།

（此大末尼當使一切所欲降落如雨）

རྒྱུད་ཅི་ཟེར་ཁྱོད་ཇི་སྨྲས་པ་བཞིན་དུ་བྱོས།

（汝言云何，依汝云何言施行）

བདག་གིས་མཐུ་ཇི་ཡོད་པས་རྒྱ་མཚོའི་ཆུ་བཅུས་དེ།

（用我所有之任何力量汲取大海之水）

ཇི་ན་པོ་ཆེ་ཇི་ལྟ་བུ་ཞིག་རྙེད་པ་བདག་ལ་བསྟན་དུ་གསོལ།

（尋得何種寶物願以示我）

ཐང་གི་རྗེས་གང་རེགས་པར་གསེར་གྱི་བྱེ་མར་གྱུར་ཏོ།

（高原足跡所經變爲金沙）

但兩用式應視爲無有關係代名詞置於其前，如：

སྔར་ཇི་སྐད་སྨྲས་པ་ལས་མ་ནོགས་སོ།

（於前何言不有更改）

西部俗語有：

ང་གང་བསྡད་པའི་ཁང་མིག།

（我凡曾住之房）

第六章　動詞

30. 小引　西藏文動詞必不當視爲任一主辭之或施或受或其情狀，但僅表示遭遇而已，換言之，全爲無三身動詞，有似拉丁文之 Taedet, miseret 等，或英文之 it suits 等。因此缺乏歐洲語言之所謂剛聲柔聲，一如三身區別然，且除有少許能力用以詮表時候（Tense）及語氣（Mood）中最難免之分辨外，別無顯示。同此理由其及物動詞之施動主辭依例必表以具格，而不及物動詞之主辭（在歐洲語言中爲主格），自藏文觀點言之，應視爲無三身動詞之業格或目的格，正如拉丁文之 Poenitet me, 英文譯爲 J repent（我悔）。是則謂藏文及物動詞之主辭必爲具格，而不及物動詞之主辭不爲主格而爲業格，較易說明。如 ངས་ཁྱོད་རྡུང་ 一句之原意：རྡུང་ 遭遇打擊，ཁྱོད་ 關於你，ངས་ 以我，綜合言之則爲“我打你”。一般人談話中賓

辭常居爲格，作爲 བྱེད་པ་ 則易領會。但在近代談話常同於純正文學，施動之主辭，倘可自上下文審知則仍保持其主格。特在俗語，微易違例。

31. 動詞之異式　有三種不同之法於此：(a) 改變動詞根之字形。此等異式之根至多有四，依歐洲文法之時候言之，可名之爲現在式根，完成式根，未來式根，命令式根；例如關於現在式根之 གཏོང་བ་（給），其完成根爲 བཏང་，未來根爲 གཏང་，命令根爲 ཐོང་；又如關於現在式根之 འཚག་པ་（濾清），完成未來命令三根依其次第爲 བཙགས་ Ts g(s) 衛：tsā)，བཙག་ Tsag, ཚོག་ T'sog 。含有永久性之現在式根，偶亦用爲半完成時（在拉丁及希臘語言之意義）及未來時。由上所述例證觀之，根之變形，顯而易見，其一方面由於置前字之更迭（如完成

式用置前字བ་，未來式則用ག་，或仍留 བ་)，又一方面由於添接隨字ས་（添接於完成式及命令式)，又一方面由於變易元音(此在命令式爲尤甚)。此外諸根本身之輔音亦有時變易，如在完成式及未來式中其透類(吐氣)輔音往往變爲戛類(含氣)，惟有其他不規則者不如此變。動詞具備四根者爲數有限，或則不逾於三根，或則不逾於二根，其大多數僅有一根，應有他法補其缺陷：

(b) 利用若干助動詞，在現在時用 ཡིན་，འདུག་，ལགས་及其他字，義悉爲"是，有"(第四十節)；在完成時用 ཚར་，ཟིན་，སོང་；在未來時用འགྱུར་，འོང་，及實詞 རྒྱུ་。

(c) 添加各種單綴音之依屬語，以造成無定式，兩用式，及動名詞。此等依屬語一如助動詞係一方面聯於動詞根，一方面聯於無定式且多

屬無定式之於格，一方面聯於兩用式。

(注)談話言詞，至少在於西部，縱使具備四根之動詞，亦僅用其完成式根。

32. 無定式　添加པ字於動詞根，若在隨字ང་，ར་，ལ་及元音之後則變爲 བ་，因以爲定一名詞之所資。一根以上之動詞自可各以此法變爲實詞，易辭言之，除命令式外各式皆有其無定式。諸一根動詞，可以添加上述之助動詞，以變造不同之無定式：無定之完成式係添加ཡིན་པ་於動詞無定式之在問話中，或添加 ཚར་བ་，ཟིན་པ་，སོང་བ་ 於動詞根，無定之未來式係添加 འགྱུར་བ་ 於動詞之變用（無定式之於格，見第四十一節B），如 མཐོང་བར་འགྱུར་བ་（將見，當見）。

(注)談話中有一種添語，殆爲西部所獨有，在吐惹地方及巴底地方發音爲 čas ，拉達克

地方爲 čes，爲 če，拉和爾等地方爲če，庫那瓦地方爲 ja，後藏等地方爲še，其字品何似頗屬疑問，出版書中得未曾見。拉達克地方及拉和爾地方之喇嘛拚之爲 ཅེས་ 云。

33. 兩用式

(一)字形在文言中全似無定式 ཡིན་པ་ (是)，གཏོང་བ་(給)，བཏང་བ་ (曾給)。

(二)其意義屬於剛聲抑屬柔聲，僅能自上下文推而知之，例如བཏང་བའི་དངུལ་其意義自然爲"所給之錢"，屬於柔聲，དངུལ་བཏང་བའི་མི་義爲"給錢之人"，屬於剛聲；藏文兩用式之義無他，惟圖以動作或情形連繫於人或事而已。但其自然結果，現在兩用式較常使用爲剛聲意義，一如過去兩用式之於柔聲然。

(三)於助勢動詞例證中（第三十九節之一，以བྱེད་པ་構成），學有專長之著作家，剛聲嚴格

用བྱེད་，如 གཏོང་བྱེད་ toṅ-jed，toṅ-j'ĕ' 用代 གཏོང་བར་བྱེད་པ་(給與)，而柔聲嚴格用བྱ་，如 གཏོང་བྱ་ toṅ-ja，toṅ-j'a 用代གཏོང་ བར་ བྱ་ བ་ (見給)，བྱ་བ་དང་བྱ་བ་མ་ཡིན་ པ་ སྟོན་ པ་ (敎與不敎；去與不去；做與不做；給與不給)。

(四)在或種情形中，尤其爲"謂，曰，問"等動詞之兩用式，係置於諸言辭之前，則其動詞須用半既事式(卽半完全式)，例如 རྒྱལ་ པོས་ སྨྲས་པ་……(王曰……)。

(注)談話之中，至少關於西部，兩用式以 མཁན་ 字造成，剛聲意義同於柔聲（書中遇見此字，其義僅爲動作之實行者，見第十二節之一），例如དངུལ་བཏང་མཁན་གྱི་མི་ ṅul taṅ k'an-ni mi(見第十五節之注)(給錢之人)，བཏང་མཁན་གྱི་དངུལ་(所給之錢)，འདས་ཞག་གོན་ཆས་བཙོངས་མཁན་གྱི་བླ་མ་（昔日持衣服求售之喇嘛)，བྱ་སོ་རྗེ་བཙུན་ལ་

ཟོ་ཁྲང་སྟོན་མཁན་དེ་（女郎指示門戶於聖尼）。未來兩用式恰如英文表以無定式（第三十二節之注），因此"將殺之羊"（在書中爲གསོད་པར་བྱ་བའི་ལུག་ 或 གསོད་བྱའི་ལུག་ ）之表現，在最西諸部爲 ŝad ċas-si lug 拉達克爲 sáḋ-ċes-si lug，拉和爾等地爲 sáḋ ċei' lug，後藏爲 sö-ṡē-kyi lug གསོད་ཤེས་ཀྱི་ལུག་意謂"自知遭殺之羊"言詞甚饒文學，庫那瓦爲sȯd ja lug。

34. 有定動詞

(一)句中之主要動詞常置於句末（第四十八節），在藏字寫法中明其爲一定記號，由此可以知曉句讀之終止。於確定語句之最末加一元音 o 音（語學家謂之爲 སྨར་སྒྲ་བ་ 終語字），於疑問語句之最末則加一綴音am。此二種句末動詞之尾爲輔音則將其重讀一次，若爲元音則其後寫爲ོ་及འམ་。動詞完成式之隨字爲ན་ར་ལ་者其先

曾有重添後詞(二重隨字)之ད་（謂之ད་དྲག་），則其後寫為 ཏོ་ 及ཏམ་。

(二)上述之句末附加綴音，在下列情形中皆被省去：

(a) 命令句。

(b) 雙層問語之後分。

(c) 問語業經表明於句中之疑問代名詞或副詞者。

(d) 平等同級之句除其最後者。

(e) 句末之主要動詞為存在動詞ཡིན་，ཡོད་等(第四十節之一)。

例如：

(a) སོང་（去！），འདི་རུ་ཤོག་（來此！）

(b) མཐོང་ངམ་མི་མཐོང་（見乎未見？）

(c) དེ་ན་སུ་ཡོད་（誰在那裏？）

ནམ་ བསླེབ་（何時到來？）

(d) ཁང་པ་ཞིག་ ། མི་བསད་ ། གྲོང་ཁྱེར་ཆ་ང་མ་མེད་པར་བྱས་སོ། （屋毀矣，人殺矣，全城滅矣）

(e) གཙང་པའི་བྱེ་མ་ལ་གསེར་ཡོད། （藏中之沙有金）

(注)會話中句末之 o 音常被省略，問語末尾之m 音亦復除去，因此問語之尾音僅有 a 音可以聽及，例如問語之 མཐོང་ངམ་(看嗎？)及其答言之མཐོང་ངོ་(看)，通常在西藏西部之言談爲 t'oṅ-ṅa？t'oṅ。

35. 現在時

(一)單純現在時。此爲動詞之單純根，檢閱字典便可獲見；其在西部，已如上述，逾於一根之動詞，僅用其完成式根；因此設迫用以表明現在，則必乞助於下列複合式之一（見第三十一節及注）。單純式之例，如 མཐོང་ （見），

གཏོང་(給)，不分三身，通用於"我，你，他"等；設在一句之末，則爲 མཐོང་ངོ་། གཏོང་ངོ་།

(二)複合現在時。

a.添加འདུག་(見第四十節之一)字於動詞根後，如 མཐོང་འདུག་ ('我'見)，བཏང་འདུག་('我'給)。此在西部土語，尤爲通行。

b.聯 ཡིན་ 於兩用式後，如 མཐོང་བ་ཡིན་ ('我'見)。此在西部，自然變爲 མཐོང་ མཁན་ ཡིན་ 。

c.聯ཡོད་或འདུག་ 於動名詞 (第四十一節之A)之一種，如 མཐོང་ཉེ་ (或 ནས་ 或 གི་ 或 ཞིང་)，འདུག་ 或ཡོད་ ('我'見，正在看)。所當注意者，b. 及c. 所表之二法，不甚常見。

d.གིན་ ཡོད་ 或 འདུག་爲本有之式當於英文複式現在時，如མཐོང་གིན་འདུག་ ('我'正在看

，如英文之 am seeing)， འབྲི་གིན་འདུག་ ('我'正在書寫，如英文之am writing)。

36. 過去時

(一)單純過去時，完成時。此爲完成式根，例如 བཏང་，在文句之末則爲 བཏང་ངོ། (已給，曾給，已見給)； 其在一根動詞，自然過去式同於現在式，例如མཐོང་ (ངོ་) 義爲"已見，曾見，已被見"。 此爲傳記述事中所常用之時候，有似希臘文之 Aorist 或法文之 Parfait défini。

(二)複合過去時。

a.聯སོང་於動詞根，如བཏང་སོང་ (已給，曾給，已見給)， མཐོང་ སོང་ (已見，曾見，已被見)； 書中少見，但通行於西部談話。其在中部則以བྱུང་ 爲之，如 ཁྱིས་ སྨུག་བྱུང་(已爲狗咬)。

b.聯ཟིན་(多用於書中)，或ཚར་ (多用於普

通會話）於動詞之根，表示動作業已完畢，爲眞正完成式，如 བཏང་ཟིན་ ，བཏང་ཚར་（業經給與），མི་སོང་ ཚར་（人業經去）。

c. 聯ཡིན་ 於兩用式，在過去時中，較其餘之式爲習見。在西部普通談話，卽使在書中之兩用式當用 བ་ 之處，亦常用 པ་ ，ཡི་གེ་ བཀལ་ པ་ ཡིན་ yi-ge kál-pa yin ，或縮緊爲 kál-pen，（書信已送去，譯者按拉薩作སྐྱལ་བ་ཡིན་或སྐྱལ་པ་ཡིན་，亦用པ་ 用བ་ 皆可），在書中爲 བཀའ་བ་ཡིན་（見第十一節之注）， 甚至以 གླ་ བཏང་ པ་ ཡིན་ la táńs-pa yin, táńs-pen（薪金已給）代用 བཏང་བ་ཡིན་ 。

d. 聯ཡོད་或འདུག་ 於動名詞後 དེ་（西部)或 ནས་（中部)之後（有同於第三十五節二

之c)；亦復(在藏區衛區及輓近書中)僅聯ཡོད་於完成式根，除去ཏེ་或ནས་，例如སོང་ ཡོད་（曾去）。

37. 未來時

(一)單純未來時。此卽未來式之根，例如གཏོང་(ཏོ་)(將見，當見)。

(二)複合未來時。

a. 添加助動詞འགྱུར་བ་(長成，轉變)於無定式之於格，如གཏོང་བ་འགྱུར་ (རོ་)(將給，當給)， མཐོང་བར་འགྱུར་ (རོ་) (將見，當見)。 此種用法最爲普徧，且集合單純未來式與助勢動詞（第三十九節）於一處用之，……བར་བྱའོ་，此式之用僅行於古昔之大著作家，無論其動詞有無未來式根皆可爲之。近期文學漸漸不用，補充以下列兩種組織。

b. 聯རྒྱུ་ཡིན་於動詞根，如མཐོང་རྒྱུ་ཡིན་（將見），གཏོང་རྒྱུ་ཡིན་（將給）等（རྒྱུ་本是實詞，義爲"物質，錢財，原因）。

c. 聯འོང་或ཡོང་於動詞根，如སླེབ་ཡོང་（將到），或以無定式之於格代動詞根用之，如སླེབ་པར་ཡོང་（譯者按སླེབ་ཡོང་同於སླེབ་འོང་，義爲"將到"；若སླེབ་པར་ཡོང་則同於སླེབ་པར་འོང་，義爲"已到"，時候不同，不能混作一談）。

b.與c.兩條所說至今通行於中部，但在西部則爲：

d. 聯ཡིན་於動詞根爲普通式，如མཐོང་ཡིན་ ṭoṅ yin, 俗語：t'ônin（將見），བཏང་ཡིན་ tánin（將給）བཀལ་ཡིན་ kállin（將送），ཆ་ཡིན་ ča yin, ča'in, čän（將去，譯者按此語未聞）。

e. 其在書中聯 ཡོད་ 於兩用式（第三十五節二之b，第三十六節二之c）有時亦用以表未來。

38. 命令語氣

(一)此為動詞字形之最短者，雖若干命令式動詞中附加一尾字ས་而通常皆除去其字前之冠首字(卽添前詞)。命令式動詞除輔音別有更迭外，在多數動詞中之元音 ，及若干動詞中之元音e，皆變為o。命令式動詞尤常將他式動詞根之戛類輔音(含氣)或濁聲輔音，變易為透類輔音（吐氣）。例如 ཐོང་（給！）從 གཏོང་བ་變來；ལྟོས་拉達克：ltos,中部：tō̰（看)從 ལྟ་བ་ 變來；ཐོབ་（撒種）從འདེབས་པ་變來。動詞僅具一根者，其命令式自然一如現在式，惟添加 ཅིག་（依第十三節之規定或加ཤིག་或加ཞིག་）於後，足資辨識。用於經典文學中，對尊長言與對下

輩言混雜莫辨，(易辭言之，命令一如懇求)，但中部近俗僅用以語僕屬及下輩。

(二)禁止之詞，係添置否定依屬語མ་於現在式根之上，如མ གཏོང་(勿給！)，མ་ལྟ་(勿觀！)，མ་ འདེབས་(勿撒種！)。

(三)祈求或希望之詞，旣可與(一)中所述同一形式，亦可用འགྱུར་བ་(來)或 འོང་(來)之命令式（འོང་之命令式ཤོག་用於十分相異之根）聯於無定式之於格：如མཐོང་ བར་ གྱུར་ཅིག་或ཤོག་ཅིག་(可見！)。

(四)上述三者，無一表明其三身之誰屬，但出於自然，在命令及禁止語中，其主辭爲第二身，有時爲第三身；在祈求語中亦能知其主辭當爲第一身。

(注)西部之普通談話，僅承認完成式根，命令詞但爲變易完成式之元音，如བཏང་(給)從

བཏང་ཅིས་變來；ལྟོས་(看！)從 ལྟ་ཅིས་ 變來；བཏོབ་(撒種！)從 བཏབ་ཅིས་（འདེབས་པ་ 之完成式）變來。བཏོང་(給！)常加於其他動詞之根後（見第三十九節），用代彼不甚常用之 ཅིག་，如 བཏོན་ བཏོང་ ton toṅ(取出！)從 བཏོན་ཅིས་（འདོན་པ་）變來。亦復加དགོས་gos（拉達克），gō，goi (必)字於動詞之根後以表命令語氣，如བསད་དགོས་（必殺）。——其在中部不以易變易元音為主，而較常用 ཅིག་ 以表命令詞。此地之動詞根，亦不似西部之獨有完成式。

39. 助勢動詞 (一)書中習見聯以四根動詞之བྱེད་པ་（完成式為 བྱས་，未來式為 བྱ་，命令式為བྱོས་，義譯為"作"），其雅詞為 བགྱིད་པ་(完成式為བགྱིས་，未來式為བགྱི་，命令式為 གྱིས་），其敬語為མཛད་པ་（命令式為མཛོད་，）置於其前者為他一動詞之於格無定式，用助勢詞以加重

其動作之意義。此自不僅一根動詞可藉此享有四根動詞之利，如 མཐོང་བར་བྱེད་ (見)，མཐོང་བར་བྱས་ (已見)，མཐོང་བར་བྱ་ (將見)，མཐོང་བར་བྱོས་ (見！)，但晤對之詞，復有幾許冗長渤語，較餘方面所能成者爲正確。使用未來式 བྱ་ (འོ་) 字，除表其固有之將來義外，特別顯示英文助動詞之 "must,ought 等義"，卽漢文之 "必，宜等義"，　如བརྗོད་པར་མི་བྱའོ་ (不必說，不宜說)，有時可譯爲命令語氣。談話言詞，至少在於西部，缺乏此種便利，且除有上述之藉བཏོང་字助勢以造成命令詞外(見第三十八節之注)，無復其他。

(二)助勢動詞之別類，係聯合兩個同義異文之字以構成之，如 འཇིགས་ སྐྲག་ པ་ (畏懼，譯者按 འཇིགས་ པ་ 及 སྐྲག་པ་ 之聯文，省去其前之པ་字，此種情形，在歐文中爲難見，而在漢文中爲習

見），及其他同樣之字。

40. 存在動詞及助動詞 (一)動詞“是，有，在”義之字，略當於英文之“to be”：

a. ཡིན་པ་ 與其雅詞及敬語 ལགས་པ་ lag-pa，衛地：lā-pa(後者絕不用於西部)之義，僅爲聯結主辭之屬性於其主辭，如 མི་འདི་ལ་དྭགས་པ་ཡིན་ (此人是拉達克人)，དེ་ཁྱེད་ལགས་སམ་ (彼是君乎？那是您嗎？此語之第二人稱“ཁྱེད་”，及動詞之“ལགས་”皆屬敬語)。明此卽可知問話 སུ་ཡིན་ 之義之爲“是誰”，其人稱所屬，究爲“你是誰”或“他是誰”等，應由忖度而知，在談話時互相默契。ཡིན་ 字本身在於西部日用人事之言談中，常被省去，一如詩歌然，例如 འི་ཁུར་ཙ་མའ་ཤིན་ཏུ་ 其義爲“此擔(是)狠重”(譯者按此西部語，中部藏人不知之，此亦同於漢話，可以將“是”字省去)。否定詞爲：མ་ཡིན་，

མིན་俗語མན་，敬語མ་ལགས་（譯者按 མ་ཡིན་之義爲"不是"，མིན་爲其縮寫，མ་ལགས་爲其敬語，三者義同，而མན་之義爲"以下"與 ཡན་義正相反，普通不作"不是"解）。

b. ཡོད་པ་ **yod-pa, yö-pa,** 雅詞མཆིས་པ་ **či-pa,** 敬語 བཞུགས་པ་ żug(s)-pa, 衛地：żū-pa, 否定詞爲：མེད་，མ་མཆིས་，མི་བཞུགས་，此等字之肯定義爲"存在"。明此則問話 སུ་ཡོད་之義，可以知其爲"誰在彼？"或"誰在此？"。ཡོད་字及བཞུགས་པ་爲通常使用之語，མཆིས་པ་不見常用。ཡོད་字聯於實詞之爲格，用表英文 "to have, tohave got"，卽漢文"有"義，如ང་ལ་དངུལ་ཡོད་（我有錢）；ང་ལ་ཟུག་ཡོད་（我有痛苦），用作"有"義時，其敬語不爲བཞུགས་པ་（譯者按原本訛作གཞུགས་པ་，今正），但爲 མངའ་བ་ na-wa,例如 རྒྱལ་པོ་ལ་སྐྱོན་མི་མངའ་འམ་ 其義爲"君王不有懣耶？"卽謂"王有

恙否？"

c. འདུག་པ་dug-pa（雅詞གདའ་བ་鮮見聽及），敬語 བཞུགས་པ་，義爲"存在，停留"；否定詞爲 མི་འདུག་。འདུག་པ་ 及 ཡོད་པ་ 皆能用代 ཡིན་པ་，而 ཡིན་ པ་ 不能用代彼等。

d. རེད་པ་ rĕ'-pa— འདུག་པ་（譯者按 རེད་པ་不等於 འདུག་པ་，但同於 ཡིན་པ་，談話常用，用於第三身）， 否定詞 མ་རེད་ 用於失比的地方及中部西藏，鮮見於書中。

e. མོད་ པ་ mod-pa, mö'-pa 有幾許加重語氣之意味，用表"願欲"或"（某事物，某處）之爲高爲廣爲豐爲盈"。 常見其以ཀྱི་聯動名詞（第四十一節）， 亦常有"雖然"之義，但絕不爲否定詞。

f. སྣང་བ་ nan-wa，其本義爲 "發光，顯露，觀見，知覺，達到（深邃之致義）"，否定詞

爲 མ་ སྣང་ 。有時見於書中，且通行於一定區域。

g.其在書中，文句終止時之 o 音（第三十四節），常見其代表動詞“是”字之全部意義，且此音除聯於動詞外能與其餘各類之字相聯，例如 དང་ པོ་ འོ་（是第一）＝དང་པོ་ཡིན་。命令詞之 ཅིག་（第三十八節）亦同此狀含有動詞“是”義。

h.སོང་ son 字除其本義“前往，變爲”外，爲凡動詞之過去根，義爲“已是，曾有”。

上述諸動詞用爲助勢動詞，見第三十五節等。

(二)འགྱུར་བ་ 原義爲“轉變”，轉使於某事爲“變爲，長成”，古昔文學用爲未來時之助動詞，已述於第三十七節。此能視爲不及物動詞或柔聲意味與བྱེད་པ་(作，致使)相抗，以 འགྱུར་བ་ 聯

於別一動詞之於格，在多數情形中，必可使爲歐洲語言之柔聲。其在西部，動詞ཆ་ཅེས་ č̈a-če (往)用爲"變爲，長成"意義。兩者之完成式根爲སོང་義爲"(已去)，已變爲，已長成，曾變，是"(見上)。在於中部及輓近書中用འབྱུང་བ་以代。

(三)"必"義以具"需要"義之དགོས་པ་表顯之(見第三十八節之注)。其在西部，用此字義最爲寬廣，包含"必需"義中任何地辭所可表者，如"我必，須，需，宜"甚至"我將，欲，求"皆僅以ང་ལ་དགོས་(我要，譯者按漢語"我要"所表之義亦甚廣泛，與ང་ལ་དགོས་一語，實屬相當)表之。若使此語較有禮貌則添加ཞུ་ žu(請求)於句末，如ང་ལ་ཞོ་ལྡུ་དགོས་ཞུ་依文字次第譯爲"於我，番薯，需要，請求"，意譯則爲"我請要些番薯"。在書中及較爲文雅之言詞，尙有此須

其他動詞用於此義，即དགོས་པ་（必須，理應，可能，常聯於無定式之屬格），རུང་བ་（適當，可以，譯者按དགོས་པ་及རུང་བ་二詞使用之義往往無別），འདོད་པ་（願意，希望，渴欲，愛貪），兩字皆聯於動詞之變體；དགའ་བ་（喜悅）聯於無定式之爲格。དགའ་བ་字之通俗代替者，尤其在於西部，爲འཐད་པ་，用於同樣意義，添加於動詞根後（譯者按འཐད་པ་義與དགོས་པ་及རུང་བ་二字之義，亦幾無差別）。

41. 動名詞及動詞變體　今保存此等名詞，以其爲昔日語言學家之所用，但須注意者，僅取其義不取其形，且須注意此之動名詞不同於拉丁文之所謂者，惟如法文語言學家之所謂Gérondf，或 shakespeare 所謂印度土語之 Past conjunctive participle。此等形式在藏文中之最大重要，爲僅用以代替歐人於文句中習用接續

詞引入之下屬子句之大部分。彼等成以兩個單綴語 ཏེ་（添加於隨字輔音 ན་ར་ལ་ས་ 之後；དེ་添加於ད་後，སྟེ་ 添加於 ག་ང་བ་མ་ 及元音之後）及 ཅིང་（ཤིང 或ཞིང་，其添加法悉同第十三節 ཅིག 之規定），兩者皆添加於動詞根後，或成以第十五節所述之依屬語有如名詞之變用，其一部分添加於動詞根，一部分則添加於無定式或兩用式。

A.動名詞。 凡下列諸式皆能使變爲英文之兩用式其尾爲 ing， 但其較爲精密之區別必須表以各種不同之接續詞（此等接續詞亦可統名之爲依屬語）。

(一) ཏེ་（དེ་等） 爲此等依屬語中之最常用者。其添加於現在式根之後一如完成式根：གཏོང་སྟེ་（給而……），བཏང་སྟེ་(既給)，當於漢文每一子句開首之"自，因，緣，旣，當"等義，卽英文

之"when, as, since, after"等義，復當於漢文兩動詞中之"而，復，且"等義。其在西部言談，亦復甚見常用。——例如：

ཕྲུ་གུ་ཆུས་ཁྱེར་ཏེ་ཤིའོ་ 小孩爲水漂去而死。

རྒྱལ་པོ་ཤི་སྟེ་རྒྱ་ལ་སྲས་ཀྱིས་རྒྱལ་ས་བཟུང་ངོ་ 王旣死，王子卽位。

ཆུ་ཆེན་པོ་ཞིག་དེ་རུ་ཡོད་དེ་འགྲུལ་མི་ཐུབ་བོ་ 因彼處有大水，不能通行。

(二)ཅིང་ (ཤིང་等)， 屬於同義，其重要用處爲添加於較小子句之後以置於一較大子句之中，如 མི་དགའ་ཞིང་ཁྲོས་ཏེ་ (阮不喜而怒)。 常用以表顯同時之兩種動作，或一事之兩種狀態存集一處，其時僅能譯爲"及，與"(譯者按卽漢文"而，復，且"等義)。如

མཐའ མེད་ཅིང་མུ་མེད་

(無邊復無際，譯者按此"復"字在漢文中亦

可省去）

ཤ་ལ་ཟ་ཞིང་ཁྲག་ལ་འཐུང་*）

（茹毛而飲血，譯者按此“而”字在漢文中亦

可省去）

亦用以表示“因由”意義，以明由某種作爲而成，如

ཉ་བསྒོར་ཞིང་འཚོ་

（捕魚而生，捕魚爲生）

上述（一）及（二）之兩種依屬語，亦似文句末尾之終止語 o 音之功用，曾述於第四十節（一）之 g 者，能添加於各種語類之後，義當於英文之“being”：ཁྱོད་རིགས་ཆེ་ཞིང་མཐོ་བ་སྟེ་（汝是大且高之族，即謂“汝是華胄”）。在會話中，ཞིང་鮮見聽及。

*）ཟ་བ་及འཐུང་བ་之目的格（賓辭），常置以爲格格符，以表顯‘恃食養命”之義。

(三)ནས་（從，由，爾來)字添加於子句，表示時間之"當時，時後"等義；尤其甚似ཏེ་字，且常與之更迭而用。談話之中，大多數情形添加於動詞根後，鮮見添加於無定式。例如：

ནམ་ལངས་ནས་སོང་ 當夜起時（卽謂"黎明"）已去。

ལས་ནས་སོང་起來走！

དེ་མཐོང་ནས་སྐད་བྱུང་ཤི་ངུས་སོ་ 旣見彼(卽"見彼後")，大呼而泣。

(四)ན་（在)字置於諸子句之後義爲"自，當，如"，但在多數情狀其義爲"假使，若，則"：འགྲོ་ན་(若去，去時)；ཤི་ཚར་ན་(若已死，死後，已死則)；ཤི་ན་（若死，死則，死時)；བྱེད་ན་(若作，作則)；བྱ་ན་（若將作)。添加於動詞根後；鮮見其加於無定式，談話及書中並常用之。

(五)ལ་字之差別用法較爲多有。添加於動詞根時，頗類似ཅིང་，其在中部會話用以代ཅིང་（如上述(二)之第一例，變爲 མ་དགའ་ལ་ཁྲོས་དེ་ 義正相同），但除命令句或欲求句外不能常見，其添加於下屬動詞之命令式根時，恰似其餘之動名詞：སོང་ལ་ལྟོས་（去看！盍往而觀！），ལོང་ལ་སོང་（起去！）。此依屬語亦似上文所述，含有英文動詞之 "to be" 義，即爲"是"義，尤其在添加於形容詞後以表人身之特質爲然。མི་སྡུག་ལ་ ཐུང་ ངུ་ ཡིན་ དེ་（既醜且矮，譯者按以漢文義揆之，ལ་字僅爲聯兩形容詞之用，當於"且"義，不必謂其含有"是"義）；དབྱིབས་ལེགས་ཤིང་ལྟ་ན་སྡུག་ལ་ མཛེས་ པ་（一觀麗容，恰情奪魂）。添加於無定式後，所表顯者爲：

(a) 自可視爲眞正爲格，或職位詞ལ་之常義，以聯於實詞；例如 གསོད་ པ་ལ་ དགའ་ བ་（嗜

殺)。

(b) 幾同於ཏེ་，或如英文之“as”；例如ལམ་གྱི་བར་དུ་ལྷ་རྟེན་ཞིག་ཡོད་པ་ལ་ཤིང་རྟ་ལས་བབ་བོ་（在於中途，因有神像，自車下降）；རྒྱལ་པོ་ཉིན་རེ་བཞིན་དུ་རང་ཁྲུས་བྱེད་དུ་འགྲོ་པ་ལ་（緣王逐日往彼沐浴）；འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁང་ན་མི་འོང་བ་ལ་འདི་རུ་འོང་བ་ཅི་ཡིན་（向不入民家，何爲來此？譯者按འཇིག་རྟེན་本義爲“世間”，但在此句中係指民家，對廟宇言，原本譯作world非是）。一般人添加ལ་於反復重讀之動詞根後，因以表明英文之“While, whilst”義：ངས་ཤ་གཏུབ་གཏུབ་ལ་ཁྱོད་ཀྱིས་ཤིང་ཁྱོང་ nä ša tub-tub-la k‘yȯd-dī(第十五節之注) šin k‘yon 西部，或ཁྱོད་ཀྱིས་ཤིང་བཀུར་ཤོག་ k‘yö’-kyī šin kur-šog 中部(我切肉時汝去取柴)。

(六) ལས་字僅添加於無定式後，直譯爲“由，從，出於”。義可爲：

(a) 表後時義，ཉལ་བ་ལས་ལང་བ་（起自臥中，臥而後起）；རྡུར་ན་ཞག་གསུམ་འདུག་པ་ལས་དུར་ནས་བྱུང་（居住墳內三日之後自墳歸來）。

(b) 表當時義。在此情形動詞之根可以重讀一次，如སོང་སོང་བ་ལས་བྲམ་ཟེ་ཞིག་དང་ཕྲད་དོ་（"從前往中……"即謂"經行之時與一婆羅門過"）；ང་ཤ་གདུབ་གདུབ་པ་ལས་གྲོད་ཀྱིས་ཤིང་བཀུར་ཏེ་ཞོག（此句已見於上文ལ་字之例，今變爲典雅言詞）。

(c) 英文之"being about to"義（按即漢文"迫近，臨，瀕"等義），在於書中，亦常表以此字所成之動名詞：ནང་དུ་སོང་བ་ལས་སྒོ་བཅད་དོ་（及臨入內門已關閉）；ཤི་བ་ལས་ཕྱིར་སོས་པར་གྱུར་ཏོ་（垂死復生）。上述三義在文句中之確切認識，强半自其外境辨明之。至少在於西部，此動名詞不用於談話中。

(七)ཀྱིས་（གྱིས་等）或ཀྱི་（གྱི་等），或動詞根之

具格及屬格，其義可爲：

(a) 表“因爲”義，例如 དགོས་ཀྱིས་འདོང་ངོ་ (“前行因有必需”，在漢文中直可云“必須前行”，譯者按此非拉薩語)；ཁོ་མོས་གྲོགས་བྱ་ཡིས་ སྙིང་མ་ཆུང་ཞིག་ (我(女性)决相助，不用憂心！)。此字原僅爲具格之用，但在近來別種情形中亦作此義。

(b) 常表相反之義，當於“雖然”，尤其聯於 མོད་ 上爲然(第四十節一之 e)：ཅིས་སྨྲས་ མོད་ ཀྱིས་ ཅིས་ ཡིད་ ཆེས་ པར་ འགྱུར་ (雖如此說，將何信賴？)。在他種情形中，若譯文分作兩句，可置於第二句起首譯作“但，惟”：ཟས་བཟང་ པོ་མི་ འདོད་ ཀྱིས་ ཟས་ ཐ་ མལ་ པ་ ཟོས་ སོ་ (不愛珍味，但食常品)。 此種動名詞，至少在於西部鮮用於談話。

(八)པས་ (བས་)爲無定式之具格，自然原表“因

爲"義，但亦常用與ཏེ་或ནས་不分，僅因會話語氣之更迭爲然：ཤིན་ཏུ་དཀའ་བས་བ་ཡིན་（因爲甚是困難）；ཞུས་པས་（旣視，譯者按ཞུས་པས་མ་མཐོང་恰當於漢文之"視而不見"義）。

（九）གིན་之固有用法亦旣表顯於上文（第三十五節二之d），必須重述於此者以其義有時用同於ཅིང་，སྙིན་ལམ་འདེབས་གིན་སོང་ཞིག་（往而祝願！）；བྲང་བརྡུང་གིན་ངུས་པས་（槌胸而泣）。

B.動詞之變體。（一）所謂動詞之變體者，純以於格加於無定式或動詞根二者之一之謂，如མཐོང་བར་或མཐོང་དུ་（見，譯者按英文原本མཐོང་དུ་作ཐོང་དུ་，則其義不當爲"見"而爲"通明"，非是，今正）。多數例證於於格之無定式或動詞根二者用法，可任意取用，在餘例證中則須擇取用之。彼等用法有聯以形容詞者，似拉丁文動詞中u之變體法，例如བསྒྲུབ་ཏུ་དཀའ་བ་

(難於學習，學習不易)；有聯以動詞者，用表“往，送”等義，亦表“請求”等義，有似拉丁文動詞中 um 之變體法，例如ལེན་དུ་སོང་(往取)，གནང་ དུ་ གསོལ་ (請賜予)。在此等情形中，通常概用動詞根爲之，但無定式 བསླབ་པར་，或 གནང་བར་，ལེན་པར་ 亦可使用。

(二)動詞變體之其他用法爲：

(a) 聯以知覺性動詞，且偶聯以報告性動詞，此在歐洲文法爲用 That 相接或用兩用式或用無定式・མ་འོང་བར་མཐོང་ནས་ (用 འོང་བ་ 代之亦可，譯者按此文有兩種解釋，將མ་字讀斷則全文之義爲“見母親來”，將མ་字聯於 འོང་བར་ 讀之則全文之義爲“見其不來”，མཐོང་ 字作“眼見”或“心知”義皆可，英文原本譯文但將མ་字作“母親”解)；……… བའི་དུས་ལ་བབ་པར་ཤེས་ནས་ (知……時到臨)； རྒྱལ་ པོའི་ བུ་ཡིད་ པར་ དྲན་ ནས་

（識爲王子）。

（b）有如歐洲文之"So that"而爲副詞意義，特在否定文句中爲"So that not, without …… ing"（譯者原本用英文比擬之處，與漢文不合），སུས་ཀྱང་མ་ཚོར་བར་（誰亦沒聽見，原本譯作"So that nobody may (did) perceive it"，或"without anybody perceiving it"）。

（注一）西部近世語言，於上述 B.（一）中第一例證之用法，既可單純用一無定式，བསྒྲབ་ཅིས་ཁག་པོ་（或དཀག་པོ་），亦可於其後再加以 ལ་，བསྒྲབ་ཅིས་ལ་ཁག་པོ་，或加以 གྱི་ལ་（用代書中之གྱིར་），བསྒྲབ་ཅིས་གྱི་ལ་ཁག་པོ་（譯者按 གྱི་ལ་與 གྱིར་義有差別，但加於此句其義悉同）；其在第二例證之用法，既可全同其式，亦可別具一式，別具之方則將動詞根尾含有元音 a 之輔音隨字重字一次，且亦可再加 ལ་ 於其後，如 འིན་ ན་

སོང་，ཁྱེད་རང་ལ་ཐུག་ག་ལ་ཡོངས་སོང་（前來會你，譯者按此句ག後不加ལ字自佳）；其在第三例證之用法，直接命令詞添加 ཞུ་ 字以見禮貌，དགོངས་ཞུ་（請給假！）。

於上述 B.(2)中，མ་འོང་བར་མཐོང་ནས་ 一例，普通用法則表以 ཡ་མ་ཡོང་或ཡོང་ང་མཐོང་ནས་；སུས་ཀྱང་མ་ཚོར་བར་ 一例，旣可表以同式，མ་ཚོར་ར་，亦可表以動名詞，མ་ཚོར་ཏེ་。其在中部，此等例證則各照所屬，爲 བསླབ་ཏུ་或བསླབ་པ་或བསླབ་པའི་དོན་དུ་དཀག་པོ་ **Lȧb-tu, lȧb-ba**(音近幾 **lă-wa,** 譯者按實爲 པ་ 而非 བ་ 以英文原本於正字作 བསླབ་བ་ 非是，今作 བསླབ་པ་)，**lȧb-pa dọn-d'u kag-po**；其在第三例證中用一特殊字"**rog**"，此字本義同於གྲོགས་（侶伴，俗以རོགས་代之），今且用爲敬語以代 ཤིག་。命令詞之常語，爲 གནང་རོག་（請給！譯者按此語同於 གནང་ཞུ་），སྙིང་

རོག་ (請給！譯者按此語義亦同 གནང་རོག་，但 གནང་རོག་ 較此語爲有禮貌）。其用以代 མ་ཚོར་ར་等者，在於中部最爲常行之式則爲單純兩用式，མ་ ཤེས་ པ་ (譯者按此二語義同，皆可解以"耳不聽及，心不知道"兩義，惟 མ་ཚོར་ར་ 屬於敬語)。

(注二)凡此諸式，見有པ་或བ་在一定情形中，自屬於兩用式而不爲無定式。

(注三)讀者每於過去完成時 (Pluperfect) 過去將來時 Past Future) 等類之任何說明，易致茫昧，其實並無此類程式之存在，僅能以動名詞轉變之，例如ཡི་ག་བྲིས་ཟིན་ནས་སྐྱོལ་སོང་ (信函繕成已送)； ཡི་ག་བྲིས་ ཟིན་ ནས་ སྐྱོལ་བར་ འགྱུར་ (西部：སྐྱོལ་ཡིན་，中部： སྐྱོལ་རྒྱུ་ཡིན་，譯者按諸 སྐྱོལ་字原本皆作 བཀལ་ ，今特爲改易)(信函繕成將送)。表明假定之詞或虛擬之詞皆無特殊程

式，例如 འདི་མ་བྱས་ན་མི་འཚོ་（若不爲此不能生活，不爲此則不得生）； ཅིའི་ཕྱིར་ཁྱོད་ཟེར་བ་ཉེ་མི་ཉན་（何故不聽你說？）； བརྡ་མ་བཀྲོལ་ཞིང་དགོས་མ་མཐོང་ན་མི་རྨོངས་པར་འདུག་（不解文字復不明義理則爲無知）； མིས་མི་རྙེད་པས་སྤྲུལ་པ་ཅིག་བཏང་དགོས་（因人不獲見（彼），（我）必化身往（覔之），譯者按原本 བཏང་ 字作 བཏག་ 非是，今正）； 西部俗語， ཨི་ཐུག་ཐག་རིང་མ་ཡིན་ན་ངའི་ཚར་འགྲོ་དུ་ཡོང་ཡིན་（若距離不遠，要來到我面前（意謂訪我），譯者按此語在拉薩當作 ཐག་རིང་མ་ཡིན་ན་ངའི་ཚར་འགྲོན་དུ་ཡོང་བ་ཡིན་）。 倘欲有言者，屬於意欲或試圖之作爲，亦表以單純動詞，如 བདག་གིས་བཀག་ཡང་མ་བཏུབ་ཀྱིས་（我試阻止但未有效）； བདག་གི་ཉེ་གནས་ཆུར་མཆོངས་པ་མཐོང་ནས། ཆུར་མ་ཕྱིན་པར་རྫུ་འཕྲུལ་གྱི་མཐུས་བྲངས་སོ་（彼見其弟子因躍入於水之際（業已離岸），以神變力引救不使濡水

（見上文B.(二)之b.）。特別在由 ལས་ 造成之動名詞常具此義：བདག་སྲོག་དང་བྲལ་བ་ལས་སྲོག་གི་སྐྱབས་བྱས་སོ་（我在性命圖離時(謂性命與身體分離卽垂死之際)性命得救）；སྦྲུལ་ཁྲོས་ནས་གདུག་པ་བྱུང་བ་ལས་ཡང་འདི་སྙམས་དུ་བསམས་སོ་（蛇怒而放毒，又復想此（謂復想折回不放），譯者按原本བྱུང་བ་作བྱུང་བ་非是，又སྙམས་後無དུ་字亦非）。上述諸例，其試圖之動作，應視爲業經開始。

有定式動詞之要式一覽

現在式

གཏོང་　　西 བཏང་འདུག་ 給

མཐོང་བ་ཡིན་　　མཐོང་མཁན་ཡིན་ 我看

加助勢詞 མ་ཐོང་བར་བྱེད་

中 མཐོང་ཀྱི་འདུག་（或ཡོད་）

西 མཐོང་གིན་འདུག་（或ཡོད་）；

中 མཐོང་གི་འདུག་ 我正看

完成式

བཏང་ 西 བཏང་སོང་ 已給，曾給

མཐོང་ 中 མཐོང་བྱུང་ 已見，

西 སོང་ཞེ་ཡོད་ 已去

中 སོང་ཡོད་ 已去

བཏང་བྱིན་ བཏང་ཚར་ 我曾給

加助勢詞མཐོང་བར་བྱས་

བཏངས་པ་ཡིན་ 曾見給

未來式

གཏང་ 西 བཏང་ཡིན་ 將給

མཐོང་བར་འགྱུར་ 中མཐོང་རྒྱུ་ཡིན་ 將看

加助勢詞 མཐོང་བར་བྱ་

སླེབ་ཡོང་，སླེབ་པ་ར་འོང་ 將到

命令式

ཐོང་ 西 བཏོང་ 給！ བཏོན་བཏོང་取出來！

བསད་དགོས་ 殺！ མཐོང་ཅིག་ 看！

加助勢詞 མཐོང་བར་གྱུར་

否定詞 མ་གཏོང་　　མ་བཏང་ 勿給！

加助勢詞 མཐོང་བར་མ་གྱུར་

第七章　副詞

42．副詞可分爲三類：　1.本原副詞。2.由形容詞造成之副詞。　3.由實詞或代名詞造成之副詞。

(一)本原副詞爲數無幾；最習見者爲ད་（現今，此刻），ནམ་(當時，何時)，སང་（用於書中及中部)或 ཐོ་རེ་(西部)(明日，翌日)，及有數情形相同之字；ཡང་（再，又，復，亦）；二否定詞 མི་ 與 མ་，此用於禁止語句及其過去時之詞，如 མི་གཏོང་（不給，勿給），མི་གཏང་（要不給），མ་བཏང་(未給，勿給)，མ་གཏོང་（西部：མ་བཏང་， 不給，勿給），（譯者按在談話中，

མི་གཏོང་ 及 མི་གཏང་ 不用於過去時，མ་བཏང་ 不用於未來時，餘則各時皆可用)。動詞 ཡིན་，ལགས་，མཆིས་，རེད་ 常用མ་居其前以代 མི་(第四十節)。此外有一依屬語ནི་字，在文句中僅具形式上之價值，添加於任何字或聯屬成義之若干字之後，用以指出上文且明白分離下文所之事(譯者按 ནི་義當於漢文文言之"者"語體文可譯爲"的，呢")。因此用以減少言詞之含混頗見功效，尤其在分離主詞於其屬性之詞爲然，如 མི་འདི་ནི་ལ་དྭགས་པ་ཡིན་(此人者是拉達克人)。(在歐洲近代語言中，鮮見與彼相當之字；但希臘 γε，或 μεν—δε—，頗爲相似。) 在言談中鮮見聽及，且用於西部發音爲 ནིང་。

(二)副詞可用任何形容詞置於於格造成之。

形容詞		副詞
བཟང་པོ་	佳美	བཟང་པོར་

རབ་	最極	རབ་ཏུ་	
དྲག་པོ་	兇惡	དྲག་པོར་ 或 དྲག་ཏུ་	

(三)凡地域副詞，幾皆以實詞或代名詞聯以地域職位詞造成之。

實詞或代名詞		副詞	
གོང་	上面	གོང་ནས་	由上(到下)
འདི་	此	འདི་ན་	在此，此處
		འདི་རུ་，འདིར་	至此處，此處 (參照第十五節)
		འདི་ནས་	因此
དེ་	彼	དེ་ན་	在其中，此處
		དེ་རུ་，དེར་	至彼處，彼處
		དེ་ནས་	由彼，因此，爾時，爾後

(注)談話之中，強半用單純形容詞代其所造之副詞，如以མགྱོགས་པ་（迅速）代 མགྱོགས་པར་之類。

第八章　職位詞

43. 職位詞有二類：　1.單純職位詞，同於用造諸格(卽轉聲)之依屬語(第十五節)。2.複合職位詞，　除有數例外，其造成之狀不殊於地域副詞(第四十二節之三)。

(一)單純職位詞。　有下列諸依屬語：ལ་ (爲格之依屬語)，ན་ (方位格)，ནས་ 及 ལས་ (從格)，　རུ་，ར་，སུ་，ཏུ་，དུ་ (於格)。

彼等用法，以下列諸例明之：

॥ལ་॥

ཡན་དིལ མེ་ལ་ཐོར་西部，ཟངས་མེ་ལ་བཞག་ (代 ཞོག་ 第三十八節之注)中部，(把壺放在火上！)。

བོང་བུ་ས་ལ་འགྲེའོ་，俗語：འགྲེ་འདུག་，後藏：བོང་ཀུ་ས་ལ་འགྲེ་གིས་ (驢子在地上打滾)。

རྟ་ལ་ཞོན་ཏེ་ (或ནས་) འགྲོ་ (騎在馬上而往，卽“騎

馬去”)。

བྱ་ནམ་མཁའ་ལ་འཕུར་རོ་， 俗語(西部)： ཅི་པ་ (自 མཆིལ་པ་變訛) ནམ་མཁའ་ལ་འཕུར་འདུག་，中部： བྱ་ནམ་མཁའ་ལ་འཕུར་གིས་འདུག་ (鳥飛於天空，譯者按末一句中之 འཕུར་ 原本作འཕིར་，今易之)。

མཚན་ལ་ཆ་ཡིན་西部，ནམ་ལ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ 西部，(要在晚上動身)。

དེ་ལ་ཤིན་ཏུ་དགའ་སྟེ་ (書中及中部)， དེ་ལ་མང་པོ་འཐད་དེ་西部，(既甚喜於此)。

སྨན་ལ་མཁན་པ་(精於醫藥)。

ཆང་ལ་བོས་སོ་，俗語：བོས་སོང་ (邀請飲酒)。

མགོ་ལ་ཟུག་རག་ག་西部，མགོ་ལ་ཟུག་འདུག་གམ་ 中部，(頭痛嗎？覺頭痛乎？)。

‖ན་，དུ་等‖

ཁྱིམ་ན་ (或 དུ་) ཡོད་，俗語： ཁང་པ་ལ་ (或རུ་)

ཡོད་(是在家)。

ཁྱིམ་དུ་སོང་，俗語：ཁང་པ་རུ་（或 ལ་）སོང་（去到家)。

དུས་ཅིག་ན་·俗語：ཞག་ཅིག་（於一時，一時，一次)。

ད་སྔེ་ཞག་བདུན་ན་（書中），(自今七日後)。

མས་བུ་པང་པར་ཁྱེར་ཏོ་；西部：ཨ་མས་བུ་ཚ་པང་ལ་ཁྱེར་ཁྱེར་；中部：ཨ་མས་བུ་པང་ཀར་ཁྱེར་སོང་（母親置小兒於懷)。

དའི་དུས་སུ་，俗語：དེ་དུས་（於彼時，爾時)。

ལོ་བདུན་དུ་（書中，代俗語，見複合副詞），(於七年)。

མི་དེ་རྒྱལ་པོར་བཙུག་གོ་（或 བསྐོས་སོ་），西部：རྒྱལ་པོ་ལ་བཏག་(立其人爲王)。

ཡོ་བྱད་སྔས་སུ་བཙུག་གོ་，中部：འཕྱོ་བྱད་（或 ཆ་ལག་）སྔས་ལ་བཙུག་（用器物爲枕)。

གང་དུ་ (或ག་རུ་) འགྲོ་，西部：ག་རུ་ཆ་མཁན་ (見第三十五節二之b，省略ཡིན་字，第四十節一之a)，中部：ག་ལ་འགྲོ་གིས་ཡིན་ (པ་或པས་，各地用法不齊，第三十五節二之c)，(去何處?)。

ང་ཏེ་ནོར་ (或ཁོག་སར་ལ་) འགྱུལ་འདུག་ (俗語)，(我到底諾去，或到可薩去，譯者按ནོར་後應加一ལ་字)。

‖ ནས་ ‖

ཟླ་བ་བརྒྱད་ནས་ (到八個月)。

ཟླ་བ་བརྒྱད་པ་ནས་ (從八月間)。

ཐོག་མ་ནས་ (書中及中部)，西部：མགོ་མ་ནས་ (從頭，從起初)。

‖ ལས་ ‖

དཀར་ཁུང་ལས་ (從窗孔，較窗孔)。

འཁོར་བ་ལས་འགྲོལ་བ་，俗語：འཁོར་བ་ནས་བསྒྲལ་བ་ (從

輪迴中解脫，出離於世間)。

པ་གུ་ལས་ཁང་པ་ཙིག་པ་，西部：ནས་，後藏：ཕ་གུའི་ནང་ཙིག་པ་（以磚造屋，建速磚屋，譯者按原本ཕ་གུ་作པ་གུ་非是，今正。)

མདོ་ཟ་མ་ཏོག་ལས་（從ཟ་མ་ཏོག་經中)。

སློབ་མ་ལས་གཅིག་（俗語：སློབ་མའི་ནང་ནས་གཅིག་），（弟子中之一，亦可解作"弟子中之頭一個"意指"最佳者")。

ཀུན་ལས་མཁས་པ་（書中及中部)，西部：ཚང་མའི་ནང་མཁས་པ་，（智於一切，一切最精)。

གཉིས་ལས་མ་ལུས་སོ་（遺留不逾於二，剩下來不過兩個)。

ང་ལས་མི་འདུག་（唯余一人)。

除此等外，དང་（與，以，而)字亦當視為單純職位詞。如 ཁྱེའུ་དང་སྨྲས་ཏེ་，西部：ཁྱེག་ཐོང་དང་ལབ་སྐད་（既與小孩言）；ང་དང་ 義為"與我"，

舉一較完全之文句以明之，如 ང་དང་ལྷན་གཅིག་ཏུ་，ང་དང་བཅས་སུ་ 俗語：ང་དང་མཉམ་པོ་（與我俱，和我一塊兒）。其在西部，在舉動中眞用有器具時，卽用 དང་ 爲具格之依屬語，例如 རྒྱལ་པོས་བློན་པོ་རལ་གྲིས་བསད་ 在書中如此寫法，而西部語則爲 རལ་གྲི་དང་བསད་（王以劍殺大臣）。更有一用，相當於歐洲文字，居各種形容詞及動詞之後，用直接受事格或間接受事格或其他介字，例如 དེ་དང་འདྲ་བ་（與彼相若，同彼，似彼，英文譯爲 "like (with) that, similar to that"）。聯於無定式，表明另一舉動與無定式之舉動同時並起，如 ཉི་མ་ཤར་བ་དང་（以日出，日出時），གཉིད་སོང་བ་དང་（以去睡，去睡的時候）；ཅེས་སྨྲས་པ་དང་ཁྱིམ་དུ་སོང་（以如是云云往於家，如是云云而歸家）。常見其聯於命令詞，設不視爲 ཅིག་ 之代（第三十八節），則不見有別種意義：

ད་ཟོ་ དང་（現在吃！）。用爲接續詞，見於下章（譯者按 དང་ 之用法，西藏文法家定爲五義：1.結合前後之意義於一處，　2.將前後文字細加分離，　3.表示因緣，　4.表示時候，　5.表示命令之意。

（二）複合職位詞。　可依方便分爲二類：

（a）地域複合職位詞，與第四十二節之三臚列之地域副詞，有相同之效率：如 ནང་ན་（在內，在中），ནང་དུ་（與 ནང་ན་ 同義），ནང་ནས་（從中）。最常用者，見於下例：

རྫིང་བུ་ནང་ན་（或དུ）ཁྲུས་བྱེད་པ་（浴於池內）。

ཆུའི་ནང་དུ་ཞུགས་（入於水中，用於書中及通常談話。

ལྷའི་ནང་ན་གཙོ་བོ་（神中之尊）。

ཁང་པའི་ནང་ནས་འཐོན་（或 འབྱུང་）俗語，（從家中出去。

སྒོའི་གོང་དུ་ (或ན་，或ལ་)， 在門上頭，見於書中及俗語，但在西部較常用者爲 སྒོ་ལྟག་，在中部較常用者爲སྒོ་ཐོད་)。

ཡབ་ཀྱི་གོང་དུ་འདས་ ，俗語：ཡབ་ཀྱི་སྔོན་ལ་ (或 སྔུན་ལ་)，中部亦爲 གདོང་ལ་，(死在父親之先)。

པདམའི་སྟེང་དུ་ (或 སྟེང་ན་ ，或 ཐོག་དུ་ ，或 ཁ་རུ་) བཞུགས་པ་ ，西部俗語：ཁ་ཐོག་ལ་ (ཁ་ཐོད་ལ་)，中部常言：དགང་ལ་(譯者按原本དགང་作དགེང་，今易之，(坐於蓮花上)。

སྒོའི་འགྲམ་དུ་ (或 ལ་ ，或 ན་)(書中及談話)，(在門邊)。

ཤིང་གི་དྲུང་དུ་ ，俗語：མདུན་ལ་ ，ཚ་ན་ ，ཚར་ ，(在樹傍)。

ཞལ་ཆེ་བའི་དྲུང་དུ་ (མདུན་དུ་) འཁྲིད་པ་ (導引至顯者前面，亦可解作“被導至顯者前面”，顯者一語直譯作大面子者，譯者按原本བའི་作པའི་，

令正)。

ཟླ་བ་བརྒྱད་ཀྱི་རྗེས་ལ་ 中部，ཏིང་ལ་ 西部，(到八個月後)。

ཟླ་བ་གཉིས་ཀྱི་སྔོན་ལ་ (或 སྔུན་ལ་) 俗語，(兩個月前)。

ས་འོག་ཏུ་གཏེར་སྦེད་པ་ 書中及中部，西部：ས་འོག་ལ་གཏེར་སྦ་བ་ (藏財寶於地下)。

ས་འོག་ནས་འབྱུང་བ་ 中部，西部：ས་འོག་ནས་འཐོན་པ་ (從地下出)。

ཆུ་ཕ་རོལ་ན་ 書中及中部，中部亦為 ཕར་ཕྱོགས་པ་，西部：ཕར་ཁ་ལ་，ཕར་ངོས་ལ་，(在水(或河)之彼岸，在水的那邊)。

ཆུའི་ཚུ་རོལ་ན་ 書中及中部，西部：ཚུར་ཁ་ལ་，(在水之此岸，在水的這邊)。

ཞག་གསུམ་ཏུ་ (或 ནས་) ཐང་དེའི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པར་འགྱུར་རོ་，中部：ཕ་རོལ་ཏུ་སླེབ་ཡོང་，西部：ཕར་ཁ་ལ་

སླེབ་ཡིན་（三晚（謂三日）之後，要到平原的那一邊）。

ཁང་པའི་ཕྱོགས་བཞི་རུ་（在屋四周）。

ཡུལ་དེའི་ཕྱོགས་ལ་སོང་（去向那處）。

ལོ་བདུན་གྱི་བར་དུ་，中部：ལོ་བདུན་ཐུག་（པ་），西部：ལོ་བདུན་ཚུག་པ་，（在七年之內）。

འདི་ནས་དེའི་བར་དུ་，中部：འདི་ནས་དེ་ཐུག་པ་，西部：ཨི་ནས་ཨེ་ཚུག་པ་，（從此到彼）。

ང་ཉང་ཏེ་རུ་ཆ་ཅིས་ཚུག་པ་ 西部，（及我至底盧地方）。

(b) 普通複合職位詞，表明事與人之普通關係。其構成法則同於地域職位詞，造自實詞，形容詞，甚至及於動詞。其用法可自下列諸例練習之：

ངའི་ཕྱིར་（དུ）或དོན་དུ་ 書中及中部，西部：ངའི་ཐི་ལ་，（以我之故）。

ནད་དེ་ནི་ཅིའི་ཕྱིར་བྱུང་ ， 西部：ཅིའི་ཕི་ལ་ཡོངས་， 中部：གང་གི་དོན་དུ་བྱུང་ ，(其病何故發生)。

སེམས་ཅན་ ཐམས་ཅད་ ཀྱི་དོན་དུ་(為諸有情故)。

ཤིང་གི་ཚབ་ལ་རྡོ་ (西部：རྡོ་བ་) བཏང་用(石代木)。

བཞིན་དུ་ (依照，遵從，宛若，如；由於) —— རྒྱལ་པོའི་བཀའ་བཞིན་དུ་བྱས་ཏེ་ (遵王之戒敕；དེ་བཞིན་དུ་(依彼，似彼，如此)；སྔ་མ་བཞིན་དུ་(如昔，如前，譯者按此語用時，多與དེ་བཞིན་དུ་同義)；西部方言，用 ནང་ལྟར་字通常聯於屬格以代彼，如以སྔ་མ་བཞིང་དུ་為例則為 སྔ་མའི་ནང་ལྟར་。

ལྟར་(似，如)，རི་ལྟར་(如山)；འདི་ལྟར་(似此，如是，如此，至是，故)；དེ་ལྟར་(似彼，因此，依照)；ཅི་ལྟར་，中部：གང་ལྟར་(如何？何似？)。

西部方言，用མཚོགས་或 མཚོཁས་སུ་為代(此為མཚུངས་之訛體，見於書中義與之同)：如 རི་

མཚོགས་སེ་（如一山）；འདི་མཚོགས་，དེ་མཚོགས་（如此）；或 ཟུག་（原爲ཙུག་），ཨི་ཟུག་，ཡེ་ཟུག་（如此），ག་ཟུག་（如何？）。

第九章 接續詞

44．接續詞在文言中甚少，在會話中更少，所僅有者强半屬於表示同級字句之用。有一常用字用表“及，與”義者爲 དང་，曾述於上章爲“以”義，གསེར་དང་། དངུལ་དང་། ལྕགས་ལ་སོགས་པ་（金及銀及鐵等），雖直線符 śad（第十節）之地位居 དང་ 之後，當視彼屬於文句之前分，在此關係有似拉丁文之“qua”；然在任何情形，不能將彼置在一句之首。有種情形甚爲少見，僅在晚近文學中爲然，卽用彼連接兩動詞根，其根當視爲無定式之縮形。另一 ཡང་ 字，義爲“亦，也”。置於所屬單字或單義之後，依音便

而結合前字類似拉丁文"quoque"。其結合須視前字之字尾而變，居ག་ད་བ་ས་*)之後則爲ཀྱང་，居元音(參照第六節)之後則爲 འང་。如 བུ་ཞིག་ཀྱང་ཁྲིད་དེ་，義爲"也引一小孩(同行)"。有時重複述之，類似拉丁文之"et—et—"，མ་ཡང་ཤི། བུ་ཡང་ཤིའོ།། (母亦死，子亦死。尤其在否定句中，義常爲"甚至"，གཅིག་ཀྱང་མ་རྙེད་དོ་ (甚至一個沒見着，一個也沒見着)。此其義僅表明"全無"，མི་སུ་ (或གང་) ཡང་མ་འོངས་ (ཡོངས་字尤爲通行；譯者按འོངས་與ཡོངས་同義，然འོངས་爲敬語)，(誰人也沒有來，意即"全無人來")；དེ་ན་ཅི་ཡང་ (ཅིའང་，或ཅང་) མེད་ (在那裏什麼也沒有，意即"在那裏全沒有"，參照第二十九

*)此縱在佳善寫本及印本書中，亦不甚遵守此律，常見ཡང་居於ག་等諸隨字之後，ཀྱང་居於其他輔音甚且在元音之後。

節)。與副詞相聯時，བཙལ་ཡང་མ་རྙེད་དོ་（甚至尋覓不見，尋覓也沒見），別可解作"雖"義亦作"但"義(見第四十一節 A. 中(七)之 b)，可將此句譯作"雖尋覓，不得見"，亦可譯作"從事尋覓，但不得見"。其本身(不倚賴於其前置之字)義作"又，又一次"(在視爲副詞時)，དེར་ཡང་འཁམས་ནས་（在那裏又昏倒一次）。置在一句之首義爲"復次，再者，另外，於是，尙且"，且可偶然用作"雖然，但"。ཡང་ན་ 義爲"或，抑或"，重言之，ཡང་ན་……ཡང་ན་……義爲"或——或——"。"或"義亦表以有定式動詞(第三十四節之一)之疑問依屬語འམ་等，གསེར་དངུལ་འམ། ཟངས་ཀྱི་བུམ་པ་(金瓶，銀瓶，或銅瓶，譯者按佛典中亦譯作"若"字，又原本བུམ་པ་訛作བུམ་ཕ་今正。འོན་ཀྱང་(雖然，尙，仍，但)，俗語：ཡིན་ཀྱང་ 較之<u>歐洲</u>語言在<u>藏</u>語中爲少見。

下屬接續詞僅爲：1. གལ་ཏེ་ (倘若)，用以引導表示假定意義之文句末尾爲ན་者（第四十節(一)中a之四)。但其假定意義之力眞置在尾字ན་上，則其引導字 གལ་ཏེ་ 或置或省悉可任意；2. ཅི་སྟེ་ (但若)；གལ་ཏེ་ནུས་ན་……（倘若能……），ཅི་སྟེ་མི་ནུས་ན་（但若不能……）；後者僅見於書中（譯者按二詞同義可任意互用，後者亦見於談話中，不過在談話中用前者時較後者多而已，二者書中皆有）。

第十章　感歎詞

45. 最爲常用之感歎詞爲ཀྱེ་，或重言之爲ཀྱེ་ཀྱེ་（嗟！），亦用在呼格之前。　普通人談話用代：ཨ་（哇！），或 ཨའི་（喂！）。

第十一章　字之孳乳

46. 實詞之孳乳　此標題中應行解說之事曾述於第十一節及第十二節，僅將懸名構成之法遺留於此論及之。

(一)形容詞不加變易可用爲懸名，尤其以聯有區指詞བ་者爲然，如གྲང་བ་དྲོ་བར་འགྱུར་(寒冷變爲溫暖)。可添加代名詞 ཉིད་ 於此後以成之(གྲང་བ་ཉིད་"寒性"，譯者按 ཉིད་作"自己"解，在此當譯爲"性")；但鮮見用於他處而用於佛典，其中有數之詞句，如སྟོང་པ་ཉིད་ (空性)，變爲人人熟知之字。

(二)互相對待之二字，常連接用之成爲一複合詞，尤其在通常談話中，ཆེ་ཆུང་ (大小)，སྦོམ་ཕྲ་ (粗細，譯者按英文原本誤譯此詞作"厚薄"，實則"厚薄"爲 སྲབ་མཐུག་，一如"長短"之爲 རིང་ཐུང་，"高矮"之爲མཐོ་སྨ་，皆別有定詞不可相混)，例如 ཆེ་ཆུང་ནི་ཡུངས་འབྲུ་ཙམ་ (大小如芥子

般)。

(三)添加 ཁྱད་（義爲“不同，差別”， 有時用 ཚད་，亦用 ཚོད་，義爲“準則”）於後，མཐོ་ཁྱད་（高度，高之差別，），ཕྱུག་ཁྱད་（富之程度，富之差別，譯者按此兩詞後任加 ཁྱད་，ཚད་，ཚོད་之一其義皆同)。

(四)大都表明心性之字以སེམས་或བློ་聯於屬格爲之，བཟོད་པའི་སེམས་（忍耐心，譯者按亦作 བཟོད་པའི་བློ་)，མཁས་པའི་བློ་(聰明心，譯者按亦作 མཁས་པའི་སེམས་)，དགའ་བའི་སེམས་(俗語：སེམས་དགའ་མོ་，喜悅心，譯者按亦作 དགའ་བའི་བློ་，བློ་དགའ་མོ་)，དད་པའི་སེམས་（信心，譯者按亦作 དད་པའི་བློ་)。

(五)指小詞係將尾語ཙ་附於其置前字之後，俾合爲一字而變爲複合音，且常須變易其置前字之元音：རྟ་(馬)，རྟེའུ་（小馬，駒)；མི་（人)，མིའུ་（小人，稱謂“小孩，侏儒，無位之人，無

德之人"皆可)；རོ་(石)，རྡེའུ་(小石，石子，彈丸)。設一字之字尾爲一輔音，僅添加 u 音且造一新綴字以成之：ལུག་（羊），ལུ་གུ་(小羊，羔，譯者按亦作ལུག་གུ་)。

47. 形容詞之孳乳　(一)所有格形容詞係通例添加綴音 ཅན་，或沕語 དང་ལྡན་པ་，縮寫爲ལྡན་於任何實詞後以成之(譯者按此沕音或沕語義爲"具有"，མགོ་ཅན་（有頭)；མི་མགོ་ཅན་（有頭之人)；སྐྲ་ཅན་（有髮)；རིག་པ་ཅན་，རིག་པ་དང་ལྡན་པ་(有識)；དང་ལྡན་པ་絕不見於西部通常談話中。

(二)用爲屬物之形容詞通常表以實詞之屬格，གསེར་གྱི་（金的)；ཤའི་མིག་（肉眼)，與 ཤེས་རབ་ཀྱི་མིག་（慧眼，譯者按作སེམས་ཀྱི་མིག་，或སྤྱན་མིག་，義皆同）相對。

(三)否定形容詞之造成有數種法則：

a.添加單純否定詞 མི་ 於字前，མི་འོས་པ་(不應理，不合宜)；མི་རུང་བ་(不適當，不可以，譯者按མི་འོས་པ་，མི་རུང་བ་二字用時往往同義)；མི་ཐོས་པ་(不聽得)。

b.添加 མེད་ 於字後，མགོ་མེད་ (無頭)；སྐྱོན་མེད་ (無過失)。

(譯者按མི་義作"不"，མེད་義作"無"，不可相混)。

c.添加動詞 བྲལ་ (བ་)， 義爲"分離"，ལུས་དང་བྲལ་བ་，ལུས་བྲལ་ (與身分離，無身，意卽謂"死"。

(四)英文容容詞之 —able，—ible(卽漢文"能"義) 表以 རུང་བ་(適當，可以)，添加於動詞變體或單純動詞根後，འཐུང་དུ་རུང་བ་(譯者按原本འཐུང་ 訛作 འཐང་)，འཐུང་རུང་ (能飲)，俗語：འཐུང་ཉན་(從 ཉན་པ་ 出，義亦爲"能")，འཐུང་ཆོག་

(ཆོག་ 之義爲"許可，正當")。

第三篇

章句法

48. 字之排列次第　(一)有一定例：字簡之句，他字必置於動詞之前；字繁之句，凡造成下屬動詞之動名詞或動詞變體，凡造成同級動詞之動詞根，應各置於其子句之末，而皆必置在總轄動詞之前(見下例)。

(二)一動詞所攝之各種實詞，其排列次第頗可任意，因此爲主之詞可居於客詞前亦可居於其後。時間及空間副詞或副詞狀語，設有可能，]置放於其文句之首。

(三)義字集成一詞之中各字排列次第，首爲屬格，其次主要實詞，又次形容詞（除置於屬格應居於前外；第十六節），又次代名詞，又次數詞，又次無定式區指詞：如ངའི་བུ་མོ་ཆུང་དུ་འདི་

(我這小姑娘)；གོས་དམར་པོ་ཞིག་(一件紅袍子)；གོས་དམར་པོ་ 或 དམར་པོའི་གོས་(紅袍)；རྒྱལ་ཁམས་ཆེན་པོ་འདི་གསུམ་(此三大王國)。副詞置於其所疏詮字之前：ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་(很大，甚大)；ཤིན་ཏུ་མགྱོགས་པར་ཡོག་(很快的來)。

(四)在互關句中(參照第二十九節)關係代名詞置在指示代名詞之前：གང་ཡོད་པ་དེ་སྟོང་ཞིག་(那是什麼，給！意謂"有甚麼給甚麼"，在比較句中此事與彼事較則彼事置在此事之前(參照第十七節)。

49. 格之用法 關於具格之必要解說已述於第三十節，關於其他諸格及職名詞一部分已述於第十五節，一部分已述於第四十三節，獨於賓格，常不依上下文字而獨立用之(有如希臘文)，須加數語解說於此(譯者按原作者以歐洲文比擬，故如是云云，今於下例概存原本

譯文以見其意旨所在，然揆以漢文此段自是詞費。

(a) 屬於時間性者：མཚན་མོ་（夜晚，At night）；གསོན་པོའི་ཚེ་（生時，活的時候，During (his etc.) lifetime；དེའི་ཚེ་，དེ་དུས་（彼時，At that time）；ཉི་མ་གཅིག་བསླབས་ནས་（學完一日之後）。

(b) 屬於形色性者：དབྱིབས་ཟླུམ་པ་（圓形，regarding the size, round）；གཏིང་ཟབ་ཁྱད་ཁྲུ་བརྒྱད་པ་（八肘深，regarding the depth, eight cubits（參照第十二節））；ཁ་དོག་དུ་བ་ལྟ་བུར་ཡོད་པ་（似煙之色，regarding colour, being like smoke(參照第五十節(一)之a））；རིགས་མཉམ་པ་（同血統，with regard to (his) birth,equal 'i.e., of equal birth）。

頗見常加ནི་(第四十二節之(一))字於其中：如དབྱིབས་ནི་ཟླུམ་པ་等。幾於各種皆可添加職位詞，

談話之中更喜用之：如 མཆོན་མོ་ལ་ ， མཆོན་ལ་，
དའི་ཚོ་ན་ ，རྒྱབས་ལ་ 等。

50. 簡句 (一)肯定句。

(a) 屬於一名詞，其動詞為“是，變成，守”等： མི་འདི་ནི་མཁས་ པ་ཡིན་ (此人是聰明)； འདི་ནི་མི་མཁས་པ་ཞིག་ཡིན་ (此是一聰明人)； 動詞用འགྱུར་བ་(變成)，གནས་པ་(守，住)等時，其所屬之詞必置在於格中，如 སྐྲ་དཀར་པོར་གྱུར་ཏོ་ (髮已變白)； རྒྱལ་པོ་ཡི་དམ་ལ་བརྟན་པར་གནས་སོ་ 俗語：བརྟན་པོ་གནས་པ་ཡིན་ (王堅守誓言)； 句中之字不少，卽使動詞單用一“是”字，在特別情形中此可逢見，ལུས་གཟུགས་ཐམས་ཅད་མི་འདྲ་སྟེ། རྐང་པ་འབའ་ཞིག་ཁྲ་བོར་ འདུག་གོ་ (全身像人僅脚是花斑，譯者按原本英文作 while his whole shape was like a man's, his foot only was piebald. 故譯之如此，然句中有སྟེ字，則全句當另譯作“全身不

像，單是脚細"，則མི་འདྲ་作"不像"解，ཁྲ་བོ་原義爲"花斑"在此可指"細小"言)。

(b) 屬於任何其他動詞：རྒྱ་ནག་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་སྔ་མ་ཞིག་གིས་ཡུལ་དེའི་བྱང་ཕྱོགས་སུ་ལྕགས་རི་རིང་དུ་ཆེན་པོ་ཞིག་བརྩིགས་སོ་（中國古昔一君建築一長城於其境之北方。

(二)疑問句。

(a) 發單問之句：ཁྱོད་ཀྱི་བུ་ཁང་པ་འདུག་གམ་（你的小孩在家嗎？）；དེ་རུ་སུ་ཡོད་（是誰在那裏？）；ཅི་ལ་ཡོང་（爲甚麼來？）；རིན་ཚམ་ 中部，（རིན་ག་ཚོད་ 西部），(多少價錢？譯者按原本寫中部西部二詞互誤，今正)。

除依屬語 am 外，晚近文學及中部之交談言詞有一使問語顯著之 ཨེ་ ě， 徑加於動詞之前：ཐབས་ཨེ་ཡོད་ t'ab ě yö'(有方法嗎？)；ལས་འདི་བྱེད་ཨེ་ནུས་ lä̤ di jě' ě nṳ̈(能做這個事嗎？)。

問語亦表以不確定之忖度詞（有使之似實之意味），如རྗེད་པ་སྲིད་དམ་（能忘記嗎？意在指其能忘）；ཤི་བ་ཡིན་ནམ་（是死了嗎？）；འདི་བདུད་མ་ཡིན་ནམ་（這個不是魔嗎？）。

(b) 發雙問之句：ནང་ན་ཡོད་དམ་མེད་（是在裏面不在？）；བདག་ལ་སྦྱིན་དུ་རུང་ངམ་མི་རུང་（給我合適不合適？）；ང་འོངས་པ་མི་དགའ་འམ་ཅི་ཉེས་（不喜歡我來嗎，犯着甚麼？見主人面現不愉之色，或見其哭泣故作是問）。

(三)命令句及祈求句，除已述於第三十八節外，不須添加說明。

51. 繁句　在第四十一節中所研究之各種動名詞，爲繁複文句之組成部分，於此加示數例以資明證。

(一)屬於大部分同級句之繁句：

རྒྱལ་པོས་ཁྲིམས་བཅའ་སྟེ[1]།　བཟང་[2]ལ་བྱ་དགའ་སྟེར།

ངན་པ་ལ་ཆད་པ་གཅོད[3]། ཁྲི་སྲང་གདན་ལ་ཕབ[4]། མི་ལ་ཡི་གེ་བསླབས་སོ།།

王立法令：善賞，惡罰，權量明壹，人民習書。

（注） 1) འཆའ་བ་，完成式 བཅའ་（造作，建立）；動名詞。 2)用代 བཟང་པོ་ལ་。 3)(劈斷)，但ཆད་པ་(或པས་) གཅོད་པ་ 爲(加罰)。 4 གདན་ལ་འབེབས་པ་（建置等差，明壹）；完成式ཕབ་。 5)སློབ་པ་，完成式བསླབས་(學習，教授)。

(二)屬於下屬句之繁句：

དེར་[1]བུད་མེད་གཉིས་ཤིག་[2]བུ་གཅིག་ལ་རྩོད་དེ། རྒྱལ་པོ་ཁྲི [3]མཁས་པས་བརྟག་ནས་[4]འདི་སྐད་ཅེས་[5]བསྒོའོ། །ཁྱོད་གཉིས་ཀྱིས་བུའི་ལག་པ་རེ་རེ་ནས་བཟུང་སྟེ། དྲོངས་ལ་[6]གང་གིས་ཐོབ་པ་[7]བུ་ཁྱེར་ཞིག་[8]ཅེས་བསྒོ་བ་དང[9]། བུའི་མ་མ་ཡིན་པ་དེས་ནི་[10]བུ་ལ་སྙིང་རྗེ་མེད་པས་[11]སྣད་

ཀྱིས་[12]ཀྱི་རྟོགས་ཏེ། མཐུ་ཟེ་ཡོད་པར་[13]དྲངས་སོ།
།བུའི་མ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་བུ་ལ་བྱམས་པས་སྣོད་ཀྱིས་
རྟོགས་ཏེ། སྟོབས་ཀྱིས་ཐུབ་ཀྱང་[14]དྲག་ཏུ་[15]མ་[16]དྲངས་
སོ། །རྒྱལ་པོས་དྲག་ཏུ་དྲངས་པ་དེ་ལ། འདི་ནི་ཁྱོད་ཀྱི་
བུ་མ་ཡིན་ཏེ། བུད་མེད་ཅིག་ཤོས་[17]ཀྱི་བུ་ཡིན་པས་ན[18]།
དྲང་པོར་[19]སྨྲོས་ཤིག་[20]ཅེས་སྨྲས་པ་དང་། དལ་གྱིས་
དྲངས་པའི་བུ་ཡིན་པར་གྱུར་ཏེ་[21]བུ་ཁྲིད་དོ།།

二婦於彼，諍一稚兒。王性慧察，敕諭之曰：以汝二人，各執兒手，誰曳得者，當攜兒去。如是敕已。彼非兒母，於兒無慈，不畏傷害，盡力强曳。彼是兒母，因愛於兒，雖能以力，而不强曳。王語强者：此非汝兒，爲是彼有，(汝其)直說。如是語已。稚兒轉爲緩曳者有，攜稚兒去。

今爲使讀者由譯文以察藏文文法，更爲清晰，特再以語體文譯之如下：

某某兩個婦人在那裏爭一小兒子，國王拿明敏的智慧想過後，訓示了這樣話：你兩個各抓着小兒的一手拖扯，那個得着就帶小兒走。這樣訓示了。那不是小兒的媽的，因爲對小兒沒慈愛，不怕傷害，有甚麼力氣(都用來)拖扯。那個甚麼是小兒的媽的，因爲對小兒親愛，恐怕傷害，能夠使勁也不强拖。王對那强拖的說：這個不是你的小兒，因爲是他一個婦人的小兒，直說罷。這樣說了。小兒轉爲慢慢扯的人的，就帶走了小兒。

(註) 1)42.3。 2)無定區指詞在數詞之後，見13。 3)屬於形色性之賓格，49。 4)རྟོག་པ་，完成式བཏག་。 5)27.2。 6)འདྲེན་པ་，完成式དྲངས་，命令式དྲོངས་；參照41.5。 7) 29。 8) འཁྲིར་བ་，完成式及

命令式 ཁྱེར་。 9)43.1。 10)42.1。 11)41.8。 12)ངོགས་(畏懼)之賓詞置於具格。13)無定式之於格用爲副詞意味，41.B.2.b。 14)44。 15)42.2。 16)42.1。

17)ཐོས་(別，其他)，常聯於無定區指詞；13。 18)ན་字有時贅附於བས་(བས་)以加强其意義。 19)43.2。 20)སྒྱུ་བ་，完成式སྒྱུས་，命令式 སྒྱོས་。 21) འགྱུར་བ་，完成式གྱུར་(轉爲，變成)。

譯者按此段藏文原本未言出處，細加審視，知爲賢愚經中語，元魏時譯文與藏文法不甚相合，故復譯如上，今更列元魏時譯文於下，以資參考：

見二母人，共諍一兒，詣王相言。時王明黠，以智權計，語二母言：今唯一兒，二母召之，聽汝二人，各挽一手，誰能得者

，卽是其兒。其非母者，於兒無慈，盡力頓牽，不恐傷損。所生母者，於兒慈深，隨從愛護，不忍拙挽。王鑒眞僞，語出力者：實非汝子，强挽他兒，今於王前，道汝事實。卽向王首：我審虛妄，枉名他兒，大王聰聖，幸恕虛過，兒還其母，各爾放去。

補　　遺

近代方言之習語，表以羅馬字標音。

西部　k'yod gá-nạ yoṅ,

你從那裏來？

中部　k'yö'g'á-nạ yoṅ.

西　k'yod su yin, 中 ky'ö'su yin.

你是誰？

西　k'yod(中k'yö')sụ̄[1] yin.*)

你是誰(家)的？

西　k'yod ráṅi miṅ ċi zer,

你的名子叫甚麼？

中　k'yö'-kyi miṅ-la g'an zérgi yö'-d'am.

(34.2.c.之例不常見)

*)此等數目字係用以指明諸例句末尾之註，表明此等字之綴音在發音時有所變易。

西 k'yód-ki k'aṅ-pa gá-na yod,

你的家在那裏？

中 k'yö'-kyi k'aṅ-pa g'á-na yö'(-pa).

西 k'yod ċi-la yoṅ,

你爲甚麼來？

中 k'yö'g'aṅ-la yoṅ.

西 ċi-la 'i-ru dug.

爲甚麼在這裏？

西 ṅa sru -te ded.

我坐在這裏守着。

西 dī yúl-li miṅ ċi zer,

這個地方叫甚麼名子？

中 yul dī miṅ-la g'aṅ zer-ra**) yim-pa.

西 k'yod-la del-wa²) żig yód-da,

你是事情忙嗎？(指在他處忙)

**)通俗用之動詞變體，41，注1。

中　k'yö' la d'o̤n z̀ig yö̀-d'ám.

你有事嗎？（指到這裏說）

西　càn ; med čón-la yon(s),

沒有甚麼。來了沒有事。

中　càn mě' ; do̤n-mě'-la yon.

西　da t'ug pa t'un-če-la kan-pa-la-son.

現在囘家吃稀飯。

西　od: ná-la man[3] z̀ig sal,[4]

有的。請給我一點藥。（按二句不應連說）

中　,ö':ná-la ma̤n z̀ig nan-[5]rog.

西　ná-la zug[6] yod, 後藏 sug gyág[7] -gī,

衛地 ná-la ná-t'sa ton[8]-gi dug.

我正弄着痛。

西　zùr-mo rag, 中 -dug.

正刺着痛。

西　gá-na, 中 g'á-na.

在那裏？

西 ďȯd-pa[9] -la, 中 d'ö'-pa-la,

肚子上。

西 gȯ-la zug rag, 中 —yö'.

是頭痛。

西 ṅa-za yaṅ-pa-la č̌a-če-la t'saṅ-te rag.

我們應該去走一走，但是太熱。

西中 di len.

拿這個！

西 di k'yer, 中 di k'ursoṅ

這個拿去！

西 di k'yoṅ, 中 di k'ur šog.

這個拿來！

西 di gá-zug čo-če, 中 di g'án-ḍa[10]) jĕ' toṅ

(或jĕ'gyu) yin(yim-pa).

這個要怎麼樣子做？(譯者按 toṅ 後應加

一 gi 音，然亦別是一義，所譯漢語係依括弧中之音）

西 di-zug čo mi gos(goi,gō̤),

不要這樣子做。

中 di-ḍā̤ jĕ' mi gō̤.

西 ṅá-la da-ruṅ ỏ-ma žig gos,

我再要點牛奶。

中 ṅá-la d'a-ruṅ wỏ-ma s̀ig gō̤.

西 lág-mo čo, 中 di lég-mo jā̤.

這個做乾淨！

西 bé-ma daṅ ṭu[11] -če,

拿沙子擦！

中 jĕ-mā̤ t'ṳ.

西 ṅa-la ču čuṅ žad (中sä')čig naṅ[12])žig (中 s̀ig).

給我一些水！

西 lág-pa lág-mo yǒd-da,

手是乾淨嗎？

中 lág-pa lég-mo(lā-mo, 或 tsaṅ-wa) é yö'.

西 o-ma t'sag-rā-la t'sag toṅ,

拿濾布濾牛奶！

中 wo-ma…t'sag šog.

西 t'ab čuṅ-se dē čog-la bor-toṅ, 中…d'ē čog(čō)-la žag[13]-čig.

小爐子放在那面！

西 p'án-dil sá-la p'ob[14](p'ab-toṅ),

銅器（壺鍋等）放在地上！

中 saṅ[15] sá-la p'áb- šig.

西 zaṅ(-bu) me daṅ ñe-mo bor,

銅壺靠近火！

中 saṅ me d'aṅ ñe-mo žag.

西 ṛog toṅ.

拿開！

西　ñi-ma gás[16]-sa(gā-a)tsám-žig-ga me p'u[17]

太陽一落就升火！

中　…gā tsam-šig-la….

西　kar-yol k'yoṅ-ṅa son.

去拿碗(磁器皆可)！

kar-yol len-na šog.

來拿碗！

西　ču ḍáṅ-mo[18] daṅ ṭú-na kar-yól[19] mi dag

(或kar-yol lag-mo mi ča-yin); t'sán-te žig

láṅ-te gyal-la ṭu gos(gō),

拿冷水洗磁器不乾淨，熱的好好洗！

中　ču d'áṅ mō tū na kar-yól mi dag; t'sám-mo

šig gī lég la)-pa-ṭū šog.

西　lás(lā)-ka t'saṅ-ma t,sar-na máṅ-na ma ča,

事情沒有通統做完，不能走！

中 ⋯mạm-paḍo[20] mi čog.

西 sol-čog[21] ṭ'al-ḍig[21]čo-a,

是去預備桌子嗎？

中 ⋯jě' gyu yin-na(m).

西 o-nd; čog-tán tiṅ[23] toṅ,

呵！桌布鋪上罷！

中 yā-ya; čog-tān ti-čig.

西 tib-ril li naṅ-na ču mäṅ-po yöd-da ñúṅ-ṅu yöd,

在茶壺的裏面水是多嗎是少？

中 ⋯gyi-naṅ-na ču mäṅ-po yö'-d'am ñúṅ-ṅu yö'.

西 ñúṅ ṅu žig yod(a-tsig man-named),

有一些兒。

中 ñúṅ ṅu šig yö'.

西 tib-ril ču kaṅ[24]-te k'yoṅ,

茶壺裝滿水拿來！

中　…cụ kạṅ-nạ k'ur ṡog.

西　tib-ril dzag dug.

茶壺漏。

西　kár-yā[25] daṅ jar[26] gos(gō)

定要拿錫㸕。

中　kár-yā(或 ṡa-kar-gyī)jar gō.

西　gar-wạ[27] tsar[18] k'yer,

送到鐵近身邊去。

中　k'ur soṅ.

西　ṡel-kor gas (gā)soṅ,

玻璃杯爆開了。

中　ṡel-p'or gā soṅ.

西　ṅạ ma zer-na ṡiṅ ma k'yoṅ,

我要不叫，莫拿柴來！

中　…ser-na…kyal[29].

西 sab mol-na k'yoṅ yin,

官長要叫，就送去。

中 sa-hib suṅ[30]-na kyal gyu yin.

（譯者按sa-hib係專指印度來藏之英國官長）

西 sab gá-zug mol, 中 sa-hib g'aṅ suṅ wa yin.

官長是說甚麽？

西 ma ṇ'an[31]; bud ma č̓ug[32],

莫灑了！

中 ma b'or-wa j'ě'; b'ū' ma c̀ug.

西中 rig-pa ḍim[33], 西 k'a-dar c̀o.

小心！

西 nán[34]-če man,

不要壓！

中 nā̤n gyu min.

西 ḍás[35]-si(ḍā̤-i)lág-ma ṭi[36]-te bor,

留着剩飯！

中　ḍā-kyi lhág-ma t'sag jā.

西　lag-ma mi dug, čaṅ ma lus(lū).

沒有剩，甚麼沒留下。

西　o-ma lud ma čug,

牛奶不要溢出來(指牛奶沸騰言)！

中　wo-ma lū' ma čug.

西　čin-pa[37])ma túb[38])-tesȯn-te k'goṅ,

肝子莫切，整的拿來！

中　⋯t,sáṅ-ma（或 g'áṅ-mo)k'ur-sog.

(譯者按mo作po爲宜)

西　a-lu su-te tub toṅ,

山藥蛋去了皮，切成塊！

中　kyi-u(ḍo-ma[39])) su-te tub-čig.

(譯者按原文似有誤)

maṅ-po(或yun riṅ-mo) ma gor.

莫多躭擱！

西 gyog-pa (中 gyog-po, gyq̣̄-po) ṣog.

快來！

西 ma jed[40]),

莫忘記！

中 ma jě'.

西 yid-la zum[41]) tub-ba,

一定能在心上。

中 sem-la ṅȫ t'ub-ba.

西 yid-la zum gos (gọ̄),

一定記住。

中 ṅȫ-pa j'ě' gọ̄.

nan-du soṅ; naṅ-du ṡog.

去到裏面！來到裏面！

西 naṅ-du kyod[42]),

放在裏面！

中 naṅ-du p'eb.

西 ċod[34]), 中 dä'.

坐！

ẑug[44])

請坐！

---

1)སྤྲི་ 2)བྲིལ་བ་ 3)སྨན་ 4)སྤྲུལ་ 5)གནང་ 6)གཟུག་ 7)རྒྱུག་ 8)གཏོང་ 9)སྒྲོད་ 10)ག་འདྲས་ 11)འཁྲུ་ 12 གནང་ 13)བཞག་ 14) འབེབས་པ་ 之命令式動詞 15) ཟུངས་ 16) ནས་ 17) འབུད་པ་ 之命令式動詞 18) གྲང་མོ་ 19)དཀར་ཡོལ་ 20)འགྲོ་ 21)གསོལ་ཇུག་ 22)ངལ་འགྲིག་ 23)བཏིང་爲འདིང་བ་之完成式 24)བཀང་爲 འགེངས་པ་ 之完成式 25)དཀར་གཡའ་ 26)སྦྱར་爲སྦྱོར་བ་之完成式 27)མགར་བའི་ 28)ཚར་ 29)བསྐྱལ་ 爲 སྐྱེལ་བ་之完成式 30) གསུད་ 31) འཕང་ 爲 འཕེན་པ་之命令式 32)བཙུག་爲འཛུག་པ་之完成式 33)འགྲིམ་ 34)གནན་ 35)འདྲས་ 36)དཀྲི་ 37)མཆིན་པ་ 38)བཏུབ་爲འཐུབ་པ་之完成式 39) ཁྲོམ་ 40) རྗེད་ 41)ཟུམ་ 代 བཟུང་從

འཛིན་པ་來 42)སྐྱོད་ 43)སྤོད་ 44)བཞུགས་

閱讀實習

婆羅門檀膩輢之故事[1)]

༄༅ ། །ཡུལ་ཞིག་[2]ན་[3]བྲམ་ཟེ་དབྱུག་པ་ཅན་ཞེས་བྱ་བ་[4]
ཞིག་འདུག་[5]སྟེ[6]། རབ་ཏུ་དབུལ་འཕོངས་པ་བཟའ་བ་དང་།
བགོ་བ་མེད་པ་[7]ཞིག་གོ[8]། དེས་ཁྱིམ་བདག་ཅིག་ལས་[9]བ་གླང་
ཞིག་བརྙས་ཏེ། ཉིན་པར་སྤྱད་ནས་བ་གླང་དེ་ཁྲིད་དེ་ཁྱིམ་
བདག་དེའི་ཁྱིམ་དུ་སོང་བ་དང་། དེ་ན་[10]ཁྱིམ་བདག་བདག་
ཉི་ཟན་ཟ་སྟེ། དབྱུག་པ་ཅན་གྱི་བ་གླང་དེ་ཁྱིམ་གྱི་ནང་དུ་
བཏང་[1]བ་དང་། བ་གླང་སྒོ་གཞན་དུ་སོང་ནས་སྟོར་རོ། །
ཁྱིམ་བདག་དེ་ཟན་དེ་ཟོས་ནས་ལངས་[12]པ་དང་། དེ་ན་བ་གླང་
མ་མཐོང་ནས་དེས་དབྱུག་པ་ཅན་ལ་གླང་ག་རེ་ཞེས་བྱས་པ་[13]
དང་། དེས་སྨྲས་པ། ཁྱོད་ཀྱི་ཁྱིམ་དུ་བཏང་ངོ་། །ཁྱོད་
ཀྱིས་ངའི་གླང་བོར་གྱིས་[14]སྐྱར་བྱིན་ཅིག་[15]ཅེས་སྨྲས་པ་དང་།
དེས་སྨྲས་པ་། ངས་མ་བོར་རོ། ། དེ་ནས་དེ་གཉིས་འཁྲིགས་
ཏེ། རྒྱལ་པོའི་ཐད་དུ་འདོང་བ་དང་། ཝུ་བུ་ཅག་གི་རིགས་པ་

དང་མི་ཟིགས་པ་རྟོག་པར་འགྱུར་རོ་[16]ཞེས་སྨྲས་ནས་དེ་གཉིས་སོང་བ་དང་། མི་གཞན་ཞིག་གི་རྟ་རྒོད་མ་ཞིག་བྲོས་ནས། དེས་དབྱུག་པ་ཅན་ལ་སྨྲས་པ། རྒོད་མ་མ་བཏང་[17]ཞེས་སྨྲས་པ་དང་། དེས་རྡོ་ཞིག་བླངས་[18]ཏེ་འཕངས་[19]པ་དང་རྟའི་རྐང་པ་ལ་ཕོག་ནས་རྐང་པ་བཅག་[20]གོ །དེས་སྨྲས་པ། ཁྱོད་ཀྱིས་ངའི་རྟ་བསད་ཀྱིས་[21]ངའི་རྟ་བྱིན་ཅིག །ཅིའི་ཕྱིར་རྟ་སྦྱིན། དེས་སྨྲས་པ་ཚུར་ཤོག །རྒྱལ་པོའི་དྲུང་དུ་[22]འདོང་དང་། ཨུ་བྱུ་ཅག་གི་ཞལ་ཆེ་གཅོག་དུ་འོང་ངོ་ཞེས་སྨྲས་ནས། དེ་དག་དེར་སོང་བ་དང་། དབྱུག་པ་ཅན་དེས་འབྲས་པར་བརྩམས་[23]ཏེ། དེས་[24]རྡིག་པ་ཞིག་གི་སྟེང་ནས་[25]མཆོངས་པ་དང་། དེའི་དྲུང་ན་ཐ་ག་པ་ཞིག་ཐགས་འཐག་ཅིང་འདུག་པ་དེའི་སྟེང་དུ་ལྷུང་[26]ནས་ཐ་ག་པ་དེ་ཆི་འཕོས་པ་དང་། ཐ་ག་པའི་ཆུང་མས་དབྱུག་པ་ཅན་དེ་བཟུང་[27]ནས། ཁྱོད་ཀྱིས་ངའི་ཁྱོ་བསད་ཀྱིས་ངའི་ཁྱོ་བྱིན་ཞིག་ཅེས་སྨྲས་པ་དང་། ངས་ཁྱོད་ཀྱི་ཁྱོ་ཅི་ལྟར་[28]སྦྱིན་ཞེས་སྨྲས་ནས། ཚུར་ཤོག་རྒྱལ་པོའི་དྲུང་དུ་འདོང་ངོ༎ དེས་ཨུ་བྱུ་ཅག་གི་ཞལ་ཅེ་གཅད་དོ་ཞེས་སོང་

བ་ལས། [29] ལམ་གྱི་བར་ན་ཆུ་བོ་གཏིང་ཟབ་པོ་[30]ཞིག་ཡོད་དེ། ཆུ་དེའི་ནང་ནས་ཚུར་[31]ཤིང་མཁན་[32]ཞིག་སྤྲེའུ་ཁ་ན་འཁྱེར་ཏེ་འོང་ངོ་། །དེ་ལ་དབྱུག་པ་ཅན་གྱིས་ཆུའི་གཏིང་ཅི་ཙམ་ཞེས་དྲིས་[33]པ་དང་། ཆུའི་གཏིང་ཟབ་བོ་[34]ཞེས་སྨྲས་པས་[35]སྤྲེའུ་ཆར་ལྷུང་སྟེ། སྤྲེའུ་མ་རྙེད་པ་དང་། དེས་དབྱུག་པ་ཅན་བཟུང་ནས། ཁྱོད་ཀྱིས་ངའི་སྤྲེའུ་ཆར་བསྐྱུར་རོ[36]། །དེས་སྨྲས་པ་ངས་མ་བསྐྱུར་རོ། །ཚུར་ཤོག་རྒྱལ་པོའི་དྲུང་དུ་འདོང་དང་། དེས་འུ་བུ་ཅག་གི་ཞལ་ཆེ་གཅོད་དོ་ཞེས་སྨྲས་ནས་འོང་ངོ་། །དེ་དག་སོང་བ་ལས་[37]རྒྱལ་པོའི་དྲུང་དུ་ཕྱིན་པ་དང་། དེ་དག་རྒྱལ་པོའི་ཁང་པ་ལ་མགོ་བོས་ཕྱག་འཚལ་ཏེ། ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་འདུག་གོ[38] །དེ་ནས་རྒྱལ་པོས་དེ་དག་ལ་ཁྱོད་ཅི་ལ་འོངས་ཤེས་དྲིས་པ་དང་། དེ་དག་གིས་དབྱུག་པ་ཅན་དང་ཁྲིམ་བདག་ཇོད་པ་[39]དེ་དག་ཐམས་ཅད་སྨྲས་སོ། །རྒྱལ་པོས་དབྱིག་པ་ཅན་ལ་སྨྲས་པ། ཁྱོད་ཀྱིས་གླང་བརྟས་སམ། །བརྟས་སོ།། འོ་ན་ཕྱིར་ཕྱིན་ནམ། །བདག་གིས་མཐོང་བར་[40]ཕྱིན་ཏོ། གས་[41]ཉི་མ་བཏང་ངོ་། །རྒྱལ་པོས་སྨྲས་པ། དབྱུག་པ་ཅན་

དེས་སྐད་ཕྱིར་ཕྱིན་ཏེ་མ་སྨྲས་པས་ན[42]། ལྕེ་ཆོད་ཅིག །ཁྱིམ་
བདག་ཀུང་སྐད་འོངས་པར་[43]མཐོང་ལ་[44]མ་བཏགས་[45]པས་ནི།
མིག་ཕྱུང་[46]ཞིག་ཅིས་བརྗོད་དོ། །ཁྱིམ་བདག་གིས་སྨྲས་པ།
དབྱུག་པ་ཅན་གྱིས་གཅིག་ཏུ་[47]ནི་བདག་གི་[48]སླ་ང་ཕྲོགས།
གཉིས་སུ་[49]བདག་གི་མིག་ཕྱུང་བ་བས[50]། དབྱུག་པ་ཅན་རྒྱལ་
བར་འགྱུར་ཡང་བློན[51]། མི་གཅིག་གིས་ལྟ[52]། དབྱུག་པ་
ཅན་གྱིས་བདག་གི་རྟ་རྒོད་མ་བཀུམ་[53]མོ་ཞེས་སྨྲས་དང་། རྒྱལ་
པོས་དབྱུག་པ་ཅན་ལ་ཁྱོད་ཀྱིས་རྟ་ཅི་ལྟར་བསད་ཅེས་དྲིས་ནས།
།བདག་ལམ་དུ་ཞུགས་[54]ཏེ་མཆིས་པ་ལས། མི་འདིས་རྟ་མ་
བཏང་ཞིས་མཆི་[55]བ་ལས། བདག་གི་རྡོ་ཞིག་བླངས་ཏེ།
འཕངས་པ་ལ་[56]རྟ་བཀུམ་མོ། །རྒྱལ་པོས་སྨྲས་པ། རྟ་བདག་
གིས་རྟ་མ་བཏང་ཞིས་སྨྲས་པས་ལྕེ་ཆོད་ཅིག །དབྱུག་པ་ཅན་
ནི་[57]རྡོ་འཕངས་པས་ལག་པ་ཆོག་ཅིག །མི་དེས་སྨྲས་པ།
གཅིག་ཏུ་བདག་གི་རྟ་བསད། གཉིས་སུ་བདག་གི་ལྕེ་གཅད་པ་
བས། དབྱུག་པ་ཅན་རྒྱལ་བར་འགྱུར་ཀུང་བློན། །ཐ་ག་པའི་
ཆུང་མས་སྨྲས་པ། དབྱུག་པ་ཅན་གྱིས་བདག་གི་ཁྱི་བཀུམ་མོ།

།དབྱུག་པ་ཅན་གྱིས་སྨྲས་པ། བདག་ལ་དགྲ་མངས་བས་[58]
འཇིགས་ཏེ་རྟོགས་པ་ལས་བཀྲལ་ནས་ཕྲིས་པ་ལས། ཕག་ན་མི་
ཡོད་པ་[59]མ་མཐོང་སྙེ་གུམ་སོ། །རྒྱལ་པོས་སྨྲས་པ། སོང་
ལ་[60]འདེ་ཉིད་[61]ཀྱི་ཁྲོ་གྲིས་[62]ཤིག །དེས་སྨྲས་པ། གཅིག་ཏུ་
བདག་གི་ཁྲོ་བསད། གཉིས་སུ་འདེ་ཁྲོ་བྱས་པ་བས[63]།
དབྱུག་པ་ཅན་རྒྱལ་བར་འགྱུར་ཀྱང་གྲོན། །ཤིང་མཁན་གྱིས་
སྨྲས་པ། དབྱུག་པ་ཅན་ད་[64]བདག་ལ་རྒྱུའི་གཏིང་ཙི་ཙམ་ཞེས་
དྲིས་པས། ག་ནས་སྙིང་ཕྱོགས་པ་[65]རྒྱུར་ལྡིང་ངོ་། །རྒྱལ་
པོས་སྨྲས་པ། རྫ་རི་ཁྲིར་ཡང་ཕྲག་པ་ལ་བཀུར་བའི་རིགས་ཀྱི་[66]
ཁ་ན་ཁྲིར་བས། ཤིང་མཁན་གྱི་མདུན་སོ་གཉིས་ཚོག་ཅིག
།དབྱུག་པ་ཅན་ནི་རྒྱུའི་གཏིང་ཟབ་བམ་ཞེས་པས[67]ལྷོ་ཚོད་ཅིག
།ཤིང་མཁས་གྱིས་སྨྲས་པ། གཅིག་ཏུ་བདག་གི་སྙིང་སྟོར།
གཉིས་སུ་བདག་གི་སོ་བཅག་པ་བས། དབྱུག་པ་ཅན་རྒྱལ་བར་
འགྱུར་ཀྱང་གྲོན! །དེ་དག་སོ་སོ་ནས་[68]ཞལ་ཆེ་བཅད་དེ།
དབྱུག་པ་ཅན་ཉེས་པ་ཀུན་ལས་ཐར་རོ།། །།

(註) 1)從 མཛངས་བླུན་ (賢愚經) 摘錄。 2)13。 3)15,5。 4)བྱེད་པ་，完成式 བྱས་，未來式 བྱ་，命令式 བྱོས་ (造作，行) 有時作"陳述，稱呼"解，ཞེས་བྱ་བ་ (如是名)，其名之 དབྱུག་པ་ཅན་ 譯自梵文之 दण्डिन，譯者按猶華言"具棒"當於元魏譯本之"檀膩鞠"。 5) 40.1 c。 6) 41. A 1。 7)40.1. b.及47.3.b。 8)34.1.及 40.1.g。 9)15.5。 10) 42.3。 11) གཏོང་བ་ 給，送，放行) 之完成式。 12) ལང་བ་ (起)之完成式。 13)見4)。14)41.A.7。 15) སྦྱིན་པ་(給與)之命令式，སྦྱིར་····(歸還)。 16)37.2。 17)གཏོང་བ་ 見11)；(不許經過)；38.2。 18) ལེན་པ་ (握執，攜去) 之完成式。 19) འཕེན་པ་ (投，擲)之完成式。 20)གཅོག་པ་ (破裂，斷)之完成式。 21)見14)。 22)43.2。 23)

རྩོམ་པ་(預備；着手，完成)之完成式。24) 30之規則常不嚴格遵守。 25) 43.2。 26) ལྷུང་བ་(墜落)之完成式。 27) འཛིན་པ་(捉執)之完成式。 28)43.2.b。 29)41.6.b；ཞེས་=ཞེས་སྨྲས་ནས་。 30)49。 31) 由彼岸到此岸批中涉行而過。 32 (木匠)，其文意爲ཤིང་མཁན་ལ་དྲི་བ་ལས་參照12.1。 33) འདྲི་བ་(問)之完成式。 34)40.1.g。 35)41.A.8。 36) སྐྱུར་བ་ (拋去，擲) 之完成式。 37)見29)。 38)(跪坐)。 39)若動詞爲無定式；其主詞爲歐人用爲屬格者，藏文常置於業格。 40)(歸還時物主已見及)；41.B.2.b。 41)(我未以口還，卽還時口未作何言詞。 42)(因(41.A.8)檀膩鞨未言，卽謂未言"我交還"一語)。 43)41.B.2.a。 44)41.A.5。 45) འགོགས་པ་(束縛，繫)之完

成式。 46)འབྱིན་པ་（拔出，剜出）之命令式。 47)(第…，最初)，較དང་པོར་不常用且與之稍異（22）。 48)（我的（24））。 49)（第二）。 50) 17.1。 51) 見是檀膩䩭得勝，我既失牛，又須賠眼。 52)（別一人說：神乎！），ལྷ་用以稱王似梵文之देव。 53) འགུམ་པ་（殺）之完成式；འགུམ་པ་義作"死"其完成式爲གུམ་；雅詞（24，注）。 54)འཛུག་པ་(入)之完成式。 55)མཆི་བ་完成式མཆིས་（行）；雅詞爲"說"。 56) 41.A.5.b。 57)主格用爲具格，見30。 58)ཚང་བ་（是多，變多）之完成式。 59)屬於人，(有人，謂"有人爲牆下")。 60)41.A.5。 61)27.1。 62)བཞེད་པ་之命令式；爲བྱེད་པ་之雅詞；往爲此人之夫婿。 63)較彼爲夫婿。 64)見57)。 65)屬於物，(口

銜之斲斤）。　66)40.3（攜帶何物，理應肩負。　67)代 ཞིས་སྐྲས་པས། 見29)。　68)……སོ་སོ་（……各各），སོ་སོ་ནས་（從各各中）。

譯者按此文當於漢譯賢愚經第十一卷檀膩鞴品中之一段，元魏時慧覺等高昌譯文與藏本旨同詞異，且漢詳於藏，自係所據梵末各不相同。今爲讀者方便，錄高昌譯文於下：

時王國中，有婆羅門名檀膩鞴，家理空貧，食不充口。少有熟穀，不能治之，從他借牛，將往踐治。踐穀已竟，驅牛還主，驅到他門，忘不囑付，於是還歸。牛主雖見，謂用未竟，復不收攝。二家相棄，遂失其牛，後往從索，言已還汝，共相詆謾。爾時牛主將檀膩鞴詣王債牛。適出到外，値見王家牧馬之人，時馬逸走，喚檀膩鞴爲我遮馬，時檀膩鞴下手得石持持擲之，値脚卽折，馬吏復捉，亦共詣

王。次行到水，不知渡處，值一木工，口銜斲斤，褰衣垂越，時檀膩鞘問彼人曰：何處可渡？應聲答處，其口開已，斲斤墮水，求覓不得，復來捉之，共將詣王。時檀膩鞘爲諸債主所見催逼，加復飢渴，便於道次，從沽酒家乞少白酒，上床飲之，不意被下有小兒臥，壓兒腹潰，爾時兒母復捉不放，汝之無道枉殺我兒，並共持着，將詣王宮。到一牆邊，內自思維，我之不幸衆過橫集，若至王所儻能殺我，我今逃走或可得脫。作是念已，自跳踰牆，下有織公，墮上卽死，時織公兒，復捉得之，便與衆人共將詣王。……將至王前，爾時牛主前白王言：此人借我牛去，我從索牛，不肯償我。王問之曰：何不還牛，檀膩鞘曰：我實貧困，熟穀在田，彼有恩意，以牛借我，我用踐訖，驅還歸主，主亦見之，雖不口付，牛在其

門，我空歸家，不知彼牛，竟云何失。王語彼人：卿等二人，俱爲不是，由檀膩䩭口不付汝，當截其舌，由卿見牛不自收攝，當挑汝眼。彼人白王：請棄此牛，不樂剜眼截他舌也。卽聽和解。馬吏復言：彼之無道，折我馬脚。王便爲問檀膩䩭言：此王家馬，汝何以輒打折其脚？跪白王言：債主將我從道而來，彼人喚我令遮王馬，高奔叵脚，下手得石，捉而擲之，誤折馬脚，非故爾也。王語馬吏：由汝喚他，當截汝舌，由彼打馬，當截其手，馬吏白王：自當備馬，勿得行刑。各供和解。木工復前云：檀膩䩭失我斲斤。王卽問言：汝復何以失他斲斤？跪白王言：我問渡處，彼便答我，口中斲斤失墮渠水，求覓不得，實不故爾。王語木工：由喚汝故，當截其舌，擔物之法禮當用手，由卿口銜致使墮水，今當打汝前

兩齒折。木工聞是，前白王言：寧棄斵斤，莫行此罰。各共和解。時酒家母，復牽白王。王問檀膩輢：何以乃爾枉殺他兒？跪白王言：債主逼我，加復飢渴，彼乞少酒上床飲之，不意被下有臥小兒，飲酒已訖，兒已命終，非臣所樂，唯願大王當見恕察。王告母人：汝舍沽酒，衆客猥多，何以臥兒置於坐處覆令不現，汝今二人俱有罪過，汝兒已死，以檀膩輢與汝作婿，令還有兒。乃放使去。爾時母人便叩頭曰：我兒已死，聽各和解，我不用此餓婆羅門用作夫也。於是各了，自得和解。時織工兒復前白王：此人狂暴蹋殺我公。王問言曰：汝以何故枉殺他父？檀膩輢曰：衆債逼我，我甚惶怖，跳牆越走，跳墮其上，實非所樂。王語彼人：二俱不是，卿父已死，以檀膩輢與汝作公。其人白王：父已死了，我終不用此婆羅門以爲父也，聽各共解。王便聽之。

習用動詞表*)

a) 四根動詞

現在式	完成式	未來式	命令式	西部
འགེགས་པ་	བཀག་	དགག་	ཁོག་	阻止，障礙 kag-če
འགེངས་པ་	བཀང་	དགང་	ཁོང་	充滿 kaṅ-če
འགེལ་བ་	བཀལ་	དགལ་	ཁོལ་	裝載，置放 kal-če
གཅོག་པ་	བཅད་	བཅད་	ཆོད་	斷 čad-če 命令式 čod
འཆིང་བ་	བཅིངས་	བཅིང་	ཆིང་	束縛
འཆོ་བ་ / འཆོས་པ་	བཅོ(ས)་	བཅོ་	ཆོས་	作 čo-če 完成及命令式 čos

*)此地排列之方，依根之數目爲次序。惟若干地方，使用不如此嚴格，甚至在印本書中，亦不一定用其所當用。所應特別聲明者，不發音之添重後詞 ས་，在完成式及命會式中，或置或省，多數情形不一定。

現在式	完成式	未來式	命令式	西部
འཇིག་པ་	(བ)ཤིག་	གཞིག་	ཤིགས་	毀滅 s̀ig-če
འཇུག་པ་	བཅུག་	གཞུག་	ཆུག་	置入 čug-če
འཇོག་པ་	བཞག་	གཞག་	ཞོག་	放置（中部：żag-pa）
འཇོག་པ་	བཞོགས་	བཞོག་	ཞོག་	砍割 żog-če
གཏོང་བ་	བཏང་	གཏང་	ཐོང་	給 tań-če 命令式 toṅ
ལྟ་བ་	བལྟས་	བལྟ་	ལྟོས་	見 (l)ta-če
འདེགས་པ་	བཏེག་	གདེགས་	ཐེག་	舉起，權稱 tag-če 命令式 tog
འདེབས་པ་	བཏབ་	གདབ་	ཐོབ་	拋，擲tab-če 命令式 tob
འདོགས་པ་	བཏགས་	གདགས་	ཐོགས་	束縛，繫 tag-če 命令式 tog, tag toṅ
འདོན་པ་	བཏོན་	གདོན་	ཐོན་	使出，驅逐 ton-če 常代འབྱིན་པ་

現在式	完成式	未來式	命令式	西部
འཕེན་པ་	འཕངས་	འཕང་	ཕོང་	投，擲 p'aṅ-c̃e
བྱེད་པ་	བྱས་	བྱ་	བྱོས་	作，造 ċo-ċe
འབེབས་པ་	ཕབ་	དབབ་	ཕོབ་	下降，安置 p'ab-c̃e
འཚག་པ་	འཚགས་ / བཙགས་	བཙག་	ཚོག་	濾清 t'sag-c̃e
འཚོང་བ་	བཙོངས་	བཙོང་	ཚོང་	賣 tsoṅ-c̃e
འཛིན་པ་	གཟུན་, ཟིན་	གཟུང་	ཟུང་	攫，執 zum c̃e
ལེན་པ་	བླངས་	བླང་	ལོང(ས)་, ལོན་	取，受 laṅ-c̃e
སློབ་པ་	བསླབ(ས)་	བསླབ་	སློབ་	學習，教授 lob-c̃e

b)三根動詞

現在式	完成式	未來式	命令式	西部
འཁུར་བ་	བཀུར་		ཁུར་	攜帶 k'ur-c̃e

現在式	完成式	來未式	命令式	西部
འཁྱོང་བ་	ཁྱོངས་		ཁྱོང་	搭上 k'yoṅ-če 代 འཁྱེར་བ་
རྒྱབ་པ་	བརྒྱབ་		རྒྱོབ་	抛，打 命令式 gyob 代 འདེབས་པ་
རྒྱུག་པ་	(བ)རྒྱུག(ས)་		རྒྱུག་	跑 gyug-če
གཅོག་པ་	བཅག་		ཆོག་	破裂，斷 čag-če 命令式 čog
འཆད་པ་	བཤད་		ཤོད་	說，解釋 ṡad-če
རྟེན་པ་	བརྟེན་		རྟེན་	保持 ten-če
འདྲེན་པ་	དྲང་		དྲོང་ས་	拖曳 引導：san-če 遷移：ḍen-če
འབབ་པ་	བབ(ས)་		བོབ(ས)་	下降
འབུད་པ་	ཕུ(ས)་	དབུ་	ཕུས་	吹(剛聲) p'u-če
འབུད་པ་	ཕུད་	དབུད་	ཕུད་	脫去，擲下(剛聲) p'ud-če

現在式	完成式	未來式	命令式		西部
འབྱིན་པ་	ཕྱུང་	དབྱུང་	ཕྱུང་	移去，拔出，放出	p'in-če
འབྱེད་པ་	ཕྱེ(ས)་	དབྱེ་	ཕྱེ(ས)་	開（剛聲）	p'e-če, 命令式p'e(s).
སྨྲ་བ་	སྨྲས་		སྨྲོས་	說見	ཟེར་བ་
ལང་བ་	ལངས་		ལོང་	起	laṅ-če

c）二根動詞

現在式	完成式	命令式		西部
སྐྱེ་བ་	སྐྱེས་		降生	skye-če
སྐྱེད་པ་	བསྐྱེད་		生產，形成	skye-če
འཁྱེར་བ་	ཁྱེར་	ཁྱེར་	攜帶	k'yer-če
འགྱུར་བ་	གྱུར་	གྱུར་	轉變，長成	gyur-če
འགྲོ་བ་	སོང་	སོང་	行走，變爲	ḍo-če
				僅在一空句中
སྒྱུར་བ་	བསྒྱུར་	སྒྱུར་	變化	gyur-če

現在式	完成式	命令式		西部
ངུ་བ་	ངུས་		哭	ṅu-c̆e
འཆི་བ་	ཤི་		死亡	ŝi-c̆e
འཆོར་བ་	ཤོར་		逃	ŝor-c̆e
འཛུག་པ་	ཞུགས་	ཞུགས་	入內	żug-c̆e
ཉོ་བ་	ཉོས་		買	ňo-c̆e
སྡོད་པ་	བསྡད་	སྡོད་	坐，居住	dad-c̆e 命令式 dod
འཕེལ་བ་	ཕེལ་		增加(中性)	p'el-c̆e
བླུག་པ་	བླུག(ས)·	བླུག(ས)·	注入，傾灌	lug-c̆e
འབྱུད་པ་	བྱུད་		降落(中性)	p'u-c̆e
འབོད་པ་	བོས་	བོས་	呼喊	bo-c̆e 命令式bos(boi,bö̤).
འབྱུང་བ་	བྱུང་		生長，發生，露出	juṅ-c̆e
མྱོང་བ་	མྱོང་		享受	ňaṅ-c̆e
རྩིག་པ་	བརྩིགས་	བརྩིགས་	建築	tsig-c̆e
ཞུ་བ་	ཞུས་	ཞུས་	問	żu-c̆e (ju-c̆e)

現在式	完成式	命令式		西部
སླབ་པ་	བསླབས་		達到	leb-če

d)一根動詞

		西部
དགའ་བ་	喜悅	拉達克 za-če, 西部除 འཐད་པ་ 外
འགྲིལ་བ་	落下	ḍil-če
མཆོང་བ་，མཆོངས་པ་	跳躍，沐浴	c̈oṅ-če
ཉལ་བ་	睡，臥	ñal-če
ཐུག་པ་	達到，會見	t'ug-če
ཐུབ་པ་	能	t'ub-če
ཐོབ་པ་	尋覓，獲得	t'ob-če
ཐོས་པ་	聽聞，理解	(t'sor-če)
མཐོང་བ་	看見	t'oṅ-če
འཐད་པ་	可納，悅意	t'ad-če, 幾常代 དགའ་བ་ 及འདོད་པ་

		西部
འཐོན་པ་	發生，告別	t'on-če,常代 འབྱུང་བ་
འདོད་པ་	願意	罕過
ནུས་པ་	能	見 ཐུབ་པ་
གནས་པ་	置放，住，停留	nas (nai, nā̤)-če, 但常爲：dad-če
འབར་བ་	燃燒	bar-če
ཚོར་བ་	受，感覺	t'sor-če,常代 ཐོས་པ་
མཛད་པ་	造，作(尊稱)	dzad-če,命令式dzod.
ཟེར་བ་	說	zer-če,常代 ཟླ་བ་
ལུས་པ་	遺留	lus-če
ལོག་པ་	歸還，回轉	log-če
ཤེས་པ་	知，認識	šes(šö)-če
(ཧ་)གོ་བ་	領悟，了解	há-go-če

增　錄

藏漢語法對勘

本章爲譯者特行增加。將原書習語一章之羅馬字標音，共七十句，悉行寫爲藏字，其本爲拉薩現行語言者仍之，否則易之，壹歸於拉薩語，與漢語一一對勘。俾習藏語者易於明瞭，且資藏人習漢語之方便。所譯漢語有與原書習語章之英譯不符者，皆屬依藏語改譯，以求正確。

1　3　2　4
1 ཁྱོད་གང་（或ག་）ནས་ཡོངས།　　1 2 3 3 4 你從那裏來？

1 3 2
2 ཁྱོད་སུ་ཡིན།　　1 2 3 你是誰？

1 3 2
3 ཁྱོད་སུའི་ཡིན།　　1 2 3 3 你是誰(家)的？

1 2 3 3 6 5 5 4 7
4 ཁྱོད་ཀྱི་མིང་ལ་གང་ཟེར་གི་ཡོད་དམ།　　1 2 3 3 4 5 6 6 7 你的名子是叫甚麼呀？

5 ཁྱོད་ཀྱི་ཁང་པ་ག་ལ་ཡོད།	你的家是在那裏？
6 ཁྱོད་གང་（或ཅི་）ལ་ཡོང་།	你爲甚麽來？
7 གང་གི་དོན་དུ་འདི་རུ་འདུག	爲甚麽在這裏？
8 འདི་ན་སྡོད་ནས་ངས་སྲུང་ཆོག	我坐在這裏守着。
9 ཡུལ་འདིའི་མིང་ལ་གང་ཟེར་བ་（說話時བ་作ར་亦可）ཡིན་པ།	這個地方是叫甚麽名子？
10 ཁྱོད་ལ་བྲེལ་བ་ཞིག་ཡོད་དམ།	你是事情忙嗎？（指在他處忙）
11 ཁྱོད་ལ་དོན་ཞིག་ཡོད་དམ།	你有事嗎？（指來此言）
12 ཅང་（或གང་）མེད། དོན་མེད་ལ་ཡོང་།	沒有甚麽。來了沒有事。

（譯者按此二句分用連用皆可）

1 6 6 5 5 4 4 3 2
13 ད་ཐུག་པ་ཐུང་ཆེད་ཁང་པ་ལ་སོང་།
1 1 2 3 4 5 5 6 6
現在去到家裏吃稀飯。

3 3 5 4 2 1
14 ང་ལ་སྨན་ཞིག་གནང་རོགས།
1 2 3 4 4 4 5
請給我一點兒藥。

1 1 4 4 3 3 2
15 ང་ལ་ན་ཚ་གཏོང་གི་འདུག།
1 2 3 3 4
我正弄着痛。

2 2 1
16 ཟུག་གི་འདུག།
1 2 2
正刺痛。

2 1
17 གང་ན།
1 2 2
在那兒？

2 2 1
18 གྲོད་པ་ལ།
1 2 2 1
在肚子上。

2 2 3 1
19 མགོ་ལ་ཟུག་ཡོད།
1 2 3
是頭痛。

1 2 5 4 7 6 3 3 8 11 11 10 10 9
20 ང་ཚོ་ཕྱི་ལ་གཅིག་འགྲོ་གི་ཡིན་ན་དེ་ ཚ་བ་ཆེན་པོ་རེད།
1 2 3 3 4 5 5 6 7 6 8 9 10 11
我們應該到外面走一走就是太熱。

21 འདི་ལེན།	拿這個！
22 འདི་ཁྱེར་སོང་།	這個拿走！
23 འདི་ཁྱེར་ཤོག།	這個拿來！
24 འདི་གང་འདྲས་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན（པ）།	這個是要怎樣子做？
25 འདི་གང་འདྲས་བྱེད་གཏོང་གི་ཡིན་（པ）།	這個是要怎樣子送去？
又 འདི་གང་འདྲས་བྱེད་གཏོང་ཡོད།	
26 འདི་འདྲས་བྱེད་མི་དགོས།	不要這樣子做。
27 ང་ལ་ད་རུང་འོ་མ་ཞིག་དགོས།	我再要些兒牛奶。
28 འདི་ལེགས་མོ་（或པོ་）བྱས།	好好做（謂好好擦）這個！

29 བྱེ་མས་ཁྲུས། 拿沙子洗（謂拿沙子擦！）

30 ང་ལ་ཆུ་ཆུང་ཟད་གཅིག་གནང་ཤོག། 請給我一些兒水！

31 ལག་པ་ཞིགས་སོ་（或གཙང་བ་）ཞེ་ཡོད། 手是乾淨嗎？

32 འོ་མ་ཚགས་རས་ལ་ཚགས་གཏོང་（不用གཏོང་用ཤོག་或ཤོག་皆可）། 拿濾布濾牛奶！

33 ཐབ་ཆུང་ས་（或ཆུང་, ཆུང་བ་, ཆུང་ ང་, ཆུང་ཆུང་）དེས་ཕྱོགས་ལ་བཞག་ཤིག། （把）小爐子放在那面！

34 ཟངས་ས་ལ་ཕབ་ཤོག། （把）銅壺（銅鍋等皆可）放在

地上！

35ཟངས་མེ་དང་མཉམ་དུ་བཞག་(或བཞོག)།　(把)銅壺靠近火！

36ཕོར་བཏོན། ཕོར་བཞོག།　拿開！

37ཉི་མ་རྒས་(或ནོས་)ཚམ་ཞིག་ལ་མེ་ཕུད།　太陽到落的標兒升火！

38དཀར་ཡོལ་འཁྱེར་ན་སོང་།　去拿碗(凡磁器皆可)！

39དཀར་ཡོལ་ལེན་ན་ཤོག།　來拿碗！

40ཆུ་གྲང་མོས་བཀྲུས་ན་དཀར་ཡོལ་མི་དག་ཚམ་མོ་ཞིག་གི་ལེགས་(ལག་)པ་སྐྲུས་(或འཁྲུས་)ཤོག།　拿冷水洗磁器不乾淨，熱的好好洗！

41 ལས་ཀ་ཚང་མ་ཚར་ནས་མམ་པ་འགྲོ་ སྨ་ཆོག། 事情沒有通統做完，不能走！

42 གསོལ་ལྕོག་གྲ་འགྲི་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན་ནམ། 是去預備桌子嗎？

43 ཡ་ཡ་ལྕོག་སྟན་བཏིང་ཅིག་（ཤོག）། 呀！桌布鋪上罷！

44 ཏི་བ་རིལ་ཀྱི་ནང་ན་ཆུ་མང་པོ་ཡོད་ དམ་ཉུང་ངུ་ཡོད། 在茶壺的裏面水是多嗎是少？

45 ཉུང་ངུ་ཞིག་ཡོད། 有一些兒。

46 ཏི་བ་རིལ་ཆུས་གང་ནས་ཁྱེར་ཤོག། 茶壺裝滿水拿來！

47 ཏི་བ་རིལ་འཛག་འདུག། 茶壺漏。

48 དཀར་གཡས་（或ཞ་དཀར་གྱི་）སྦྱར་དགོས།　定要拿錫熯。

དཀར་གཡའི་སྦྱར་དགོས།

49 མགར་བའི་ཚར་བསྐྱལ།　送到鐵匠的身邊去。

མགར་བའི་ཚར་ཁྱེར་སོང་།

50 ཤེལ་ཕོར་གས་སོང་།　玻璃杯炸開了。

51 ངས་མ་ཟེར་（或ལབ་）ན་ཤིང་མ་བསྐྱལ།　我要不叫，莫拿柴來！

52 ཁྱིམ་བདག་གསུང་ན་བསྐྱལ་རྒྱུ་ཡིན།　主人要說，就送去。

53 ཁྱིམ་བདག་གང་གསུང་བ་ཡིན།　主人是說甚麽？

54 མ་ཐོལ་བ་བྱེད། བྱས་མ་ཚུག། 莫灑了！

55 རིག་པ་འཁྲིམ། 小心！

56 གནན་རྒྱུ་མིན། 不要壓！

57 འབྲས་ཀྱི་ལྷག་མ་ཚོགས་བྱས། 留着剩下的飯！

58 ལྷག་མ་མི་འདུག། གང་མ་ལུས། 沒有剩，甚麽都沒留下。

59 འོ་མ་ལུས་མ་ཚུག། 不要(把)牛奶溢出來！（指熬時言）

60 མཆིན་པ་མ་བཅད་ཚང་མ་（或སྒང་པོ་）ཁྱེར་ཤོག།（或སོང་།） 肝子不要切塊，整的拿來！

61 ཞོ་གོག་ཤུས་པ་ཤུས་ཏེ་དབ་ཤོག། (把)山藥蛋去了

皮切成塊！

62 མང་པོ་(或ཡུན་རིང་པོ་)མ་འགོར། 莫多躭擱！

63 མགྱོགས་པོ་མགྱོགས་པོ་སོག། 快快來！

64 མ་རྗེད། 莫忘記！

65 སེམས་ལ་ངེས་ཐུབ་པ། 一定能在心上。

66 ངེས་པ་བྱེད་དགོས། 一定記住。

67 ནང་དུ་སོང་། ནང་དུ་སོག། 去到裏面！來到裏面！

68 ནང་དུ་ཞག། 放在裏面！

69 སྡོད། 坐！

70 འདད་བཞུགས། 請這邊坐！